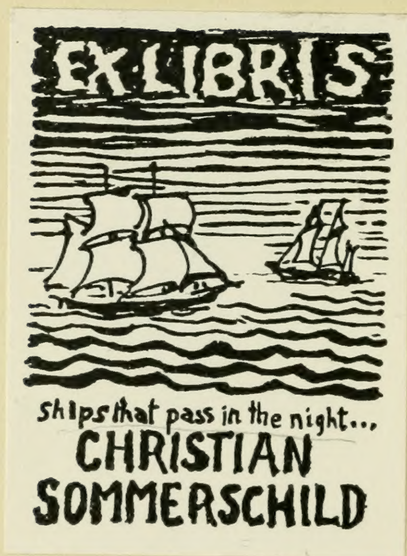

3 1761 07810840 4

EX LIBRIS
ships that pass in the night...
CHRISTIAN
SOMMERSCHILD

SAMLEDE DRAMATISKE VERKER

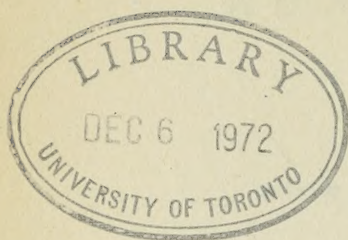
GUNNAR HEIBERG

SAMLEDE DRAMATISKE VERKER

FØRSTE BIND

Kristiania 1917
FORLAGT AV H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)

DET MALLINGSKE BOGTRYKKERI

INDHOLD

TANTE ULRIKKE
SKUESPIL I FIRE AKTER

FØRSTE OPLAG TRYKT 1884

PERSONERNE

Professor Blom
Fru Blom
Helene, deres datter.
Tante Ulrikke, fruens søster,
lærerinde paa et døvstummeinstitut.
Statsraad Stabel
Eivind Stabel, cand. philos., hans søn.
Advokat Strøm
Student Fredriksen
Stud. jur. A. Strøm
Stud. jur. P. Strøm og
Andre deltagere i møtet i 3dje akt.

FØRSTE AKT

Eftermiddag i professor Bloms dagligstue, som er rikt utstyrt; væsentlig mørke farver. Midt i stuen bord med lænestoler og en puf. I forgrunden til høire sybord. Til venstre likeoverfor en patée. Paa væggen kolossalfotografier fra Rom samt Thorvaldsens „Natten“ og „Dagen“ i stort format. I bakgrunden fører en dør ind til professorens studereværelse, som er overflødig utstyrt med bøker, papirer, skrivestel; en stor Pallas Athene over skrivebordet. Paa væggen til venstre dør ut til entréen, paa høire dør ind til spisestuen.

Det er i mørkningen. PROFESSOR BLOM og FRU BLOM sitter paa hver sin side av bordet, hvorpaa kaffestel med stor maskine; bak denne staar HELENE.

BLOM

Forbyde ham huset kan jeg naturligvis ikke. Han er jo søn av min gamle ven Stabel. Men det er en løs, upaalidelig person. Jeg vil ikke tale om hans anskuelser — men rent privat! Han skylder jo gud og hvermand. Advokat Strøm f. eks.

FRU BLOM

Men kan da ikke gamle Stabel hjælpe ham?

BLOM

Du vet Stabels affærer er ikke videre; — det er i det hele tat det uheldige ved vore ledende mænd baade paa det ene og det andet parti — naa! her kan det imidlertid baade forklares og undskyldes. Og desuten — han er jo snart tredve aar. Strøm, hvem han formelig har narret til at laane sig nogen hundre kroner, sier at Eivind Stabels eneste indtægt bestaar i at han averterer gratis i nogen radikale aviser — efter manuduktion, ser du.

FRU BLOM

Men saa har han vel elever?

BLOM

Han hadde en i norsk, som ikke betalte fordi han strøk til artium. Saa fortæller Strøm idetmindste. *Reiser sig.* Gi mig en draape til min cigar. *Helene skjænker.* Jeg faar ind til avhandlingen. Klokken er blit mange. *Til Helene.* Det er noget andet, det, de gamle grækere — end folket og selvstyre og Eivind Stabel og alt det. *Ind paa kontoret.*

FRU BLOM

Far har vist ret — Eivind Stabel er vist en løs, upaalidelig person — og det ikke bare i pengesaker. — Jeg synes det er underlig at ikke du ogsaa har lagt mærke til det. Jeg tror ikke paa ham.

HELENE

Hvorfor sier du mig alt dette?

FRU BLOM

For at advare dig, Helene. Pas dig.

HELENE

Jeg behøver ingen advarsler.

FRU BLOM

Jo du gjør — jeg har nok mærket —

HELENE

Nei, nei, det er ikke saa!

FRU BLOM

Jo Helene jo; men vogt dig. Slike mænd har stor magt over os. Jeg vet det. De lover saa stort, og vi blir øre av den dur av ord som vi saa gjerne lar suse os om ørene. Og saa en vakker dag, naar de skal løse ind sine løfter, — han minder mig saa levende om sin far, dengang han var ung, — og de andre unge paa den tid.

HELENE

Mor, jeg forstaar hvem du mener, — far og Stabel og de andre som skrev adresser og holdt taler for Danmark — men ikke noget fik de sat igjennem, og selv gik de ikke med i krigen. Du og jeg pilte charpi — jeg husker det godt, skjønt jeg var ganske liten — og jeg forstaar ogsaa hvorfor du bestandig var saa blek og alvorlig dengang, nu forstaar jeg det.

FRU BLOM

Hys, hys — ikke saa ivrig, Helene. Det er urigtig av mig at tale slik *gir hende noget garn at holde* — men jeg er bange for denne Eivind Stabel. Din far er en saa fin, nobel, human natur, men Eivind Stabel — jeg tror ikke paa alt dette frihetssnakket hans.

HELENE

End far da! Jeg har læst i gamle aviser, hvorledes han snakket oppe i Studentersamfundet. Men det var dengang han var ung. Herhjemme har han aldrig talt om frihet — hverken i det ene eller andet. Ikke for det, der blev saamen aldrig talt om det paa skolen heller — aa jo, kanske langt, langt tilbake i historien, dengang vi hadde om grækerne og perserne, men det tapte sig ialfald indover tiden — jeg tror vi læste om den franske revolution uten at det ord blev nævnt. Men alvorlig talt, jeg skylder Eivind og tante Ulrikke saa meget; det er nu engang dem som har git mig interesse for det som er oppe i tiden.

FRU BLOM

Det er ikke far og jeg, mener du. — Nei, nei, det er nok saa.

HELENE

Er du ikke svært glad i tante?

FRU BLOM

Jo — jovisst.

HELENE

Jamen du skulde holde meget mere av hende. Jeg synes at baade du og far likesom er litt kolde mot hende. Slik som hun er mot de døvstumme, og slik som hun gaar omkring hos fattigfolk og steller og hjælper — hvad gjør det saa om hun er litt underlig.

FRU BLOM

Ja men Helene — far har ret i — du har ikke godt av at være saa meget sammen med tante. Der er da andre mennesker som du kan tale med, og som har interesse for det som — som er oppe i tiden, som du sier.

HELENE

Men hvem? hvem? Der er jo ingen andre end tante og Eivind Stabel. Far bare smiler av mig, og jeg har ingen veninder længer; og der er jo næsten ingen herrer som taler til mig heller, de synes naturligvis jeg er kjedelig — og det endskjønt jeg blir jo en rik arving.

FRU BLOM

Men kanske det netop derfor er at Eivind Stabel —

HELENE

Fy, mor, tal ikke slik om ham.

FRU BLOM

Der kan du se hvor ivrig du blir. — — Ja jeg kan ikke hjælpe.

HELENE

Nei, det kan du ikke. *Fruen ser hurtig hen paa hende.* Ja, kjære mor, det var ikke saa jeg mente.

Gaar hen og kysser hende.

Professor Blom ind.

BLOM

Men hører I da ikke det ringer.

En Pike kommer ind fra spisestuen og gaar ut i entréen. Litt efter Statsraaden ind. Fruen kalder paa piken, som bærer kaffestellet ut og straks efter kommer ind med lampen.

STATSRAADEN

trykker fruens haand. Skal hilse saa meget fra min frue. *Trykker Helenes haand.* Hvor ser De rask og godt ut! *Til Blom.* Godaften du. Jeg vilde gjerne tale med dig.

FRUEN

Følger du med ut i kjøkkenet, Helene?

STATSRAADEN

Jeg fordriver vel ikke damerne?

FRUEN

Nei langtfra — jeg skal ut og stelle til aften. *Begge damer gaar.*

BLOM

Naa værsaagod, sæt dig ned, du er saa urolig.

STATSRAADEN

Ja jeg har som sagt meget vigtige ting at tale med dig om. Du vet statsraad Lie er meget syk.

BLOM

Ja.

STATSRAADEN

Det er høist sandsynlig at han ikke lever uken ut.

BLOM

Jasaa. Det er da sørgelig — og hans kone stakkar?

STATSRAADEN

Hun fik telegram netop ved middagstider og var meget blek og bekymret. Det værste var at befrygte.

BLOM

Men reiser hun da ikke ned til Carlsbad?

STATSRAADEN

Hun skal ha en liten.

BLOM

Aa ja saa. Men det var det vigtige du vilde si mig. Undskyld, kanske jeg avbrøt.

STATSRAADEN

Det var netop dette.

BLOM

Hvad?

STATSRAADEN

Den post som altsaa blir ledig ved statsraad Lies eventuelle død, — skulde ikke du, Blom?

BLOM

Jeg?

STATSRAADEN

Ja netop du, — vilde ikke netop det være en virkekreds for dig?

BLOM

Men Stabel, hvor vil du hen — jeg har jo aldrig egentlig beskjæftiget mig med politik.

STATSRAADEN

Politik. Hadde jeg nogensinde beskjæftiget mig med politik da jeg blev kaldt til hans majestæts raad?

BLOM

Jamen allikevel!

STATSRAADEN

Ingen falsk beskedenhet! Jeg har allerede talt med flere av mine kolleger og nu i eftermiddag med hs. eksc. statsministeren, og ingen av dem var uvillige.

BLOM

Ikke det?

STATSRAADEN

Blom! Hs. eksc. blir gammel nu. Han fylder iaar de 80, saa det varer vel ikke mange aar, før han ansøker hans majestæt om avsked. Selv har han slaat paa stats-

raad Bornemann eller mig som sin eftermand. Hvem vilde du anse for mest skikket?

BLOM

tænkende. Ja! — ja!? — Bornemann eller du? —

STATSRAADEN

Naa ja, den tid, den — sorg. Motta imidlertid denne post. Du skylder — ja rent ut, du skylder landet det offer. Vi blir færre aar for aar, vi, hvem landets sande vel ligger paa hjerte. Vi trænger uavhængige, dannede, hæderlige mænd som dig.

BLOM

Men mangler I da slike?

STATSRAADEN

Mangler. Hvor kan ud spørre.

BLOM

Du sier at I trænger —

STATSRAADEN

Synes du det er et passende øieblik at komme med ordkløverier?

BLOM

Det var sandelig ikke saa ment — undskyld. *Ser ned; skraper med det ene ben paa gulvet.* Tror du virkelig at fædrelandet —

STATSRAADEN

Ja, fædrelandet kræver dette offer av dig.

BLOM

Er han altsaa meget syk?

STATSRAADEN

Meget farlig syk. Fru Lie ser overordentlig bekymret ut. Overordentlig bekymret. Frygtet det værste, det allerværste.

BLOM

Døden?

STATSRAADEN

Ja — døden.

BLOM

Stakkels kone.

STATSRAADEN

Du har ret.

BLOM

Ja, vi faar med guds hjælp haabe det beste.

STATSRAADEN

Ja, vi faar haabe det beste.

BLOM

hurtig. Ja kjære, ikke saa at forstaa —

STATSRAADEN

Nei, naturligvis.

Liten pause.

BLOM

Kirkedepartementet?

STATSRAADEN

Kirkedepartementet!

BLOM

rækker haanden ut. Gamle ven!

STATSRAADEN

trykker Bloms haand. Gamle ven!

BLOM

peker mot kontoret. En cigar?

STATSRAADEN

Tak.

BLOM

Udmærket cigar.

STATSRAADEN

— Du, saa var det min store obligation; den forfalder nu paa mandag — *De gaar mot kontoret.*

Eivind Stabel ind. Der veksles haandtryk.

BLOM

Naa, er De kommet hjem?

EIVIND

Ja jeg kom i formiddag. Professoren befinder sig vel — og familien har det godt?

STATSRAADEN

Hvorledes har du hat det i sommer?

EIVIND

Jo tak. End du?

Blom ind paa kontoret.

STATSRAADEN

Jo saamen. — Laa du paa den samme gaarden hele tiden?

EIVIND

Nei. Jeg reiste omkring. Jeg har arbeidet stærkt.

STATSRAADEN

Arbeidet? Paa hvad?

EIVIND

Paa valgene — bare agitert i stilhet forresten. Familien er ikke prostituert —

STATSRAADEN

Alvorlig talt, Eivind. Agter du ikke at ta dig noget alvorlig for?

EIVIND

Alvorlig! Jeg tjener mit land paa min maate. Desuten blir det ikke længe før min roman kommer.

STATSRAADEN

Er du færdig med den?

EIVIND

Ja — det vil si — jeg har ikke skrevet det ned altsammen — men jeg har det klart hvorledes det skal være — altsammen.

STATSRAADEN

Hvad skal du leve av nu i vinter? De vilde jo ikke ha dig længer i Eders værdige organ — du var for doven, har man fortalt mig.

EIVIND

Doven! Ja, de kaldte det doven; men saken var, de betalte ikke, — og desuten var der meningsforskjel.

STATSRAADEN

Der har været i dusinvis av dine regninger mens du har været borte, og jeg kan ikke betale, jeg har ikke penger. Saalænge jeg lever, kan du jo bo hos mig, men —

EIVIND

Aa min tid kommer nok. Desuten — jeg har jo min korrespondentvirksomhet.

STATSRAADEN

Til radikale provinsaviser — jo det skal du bli fet av. Jeg tror formelig jeg hadde foretrukket at du var vedblit med dette folkehøiskolelæreriet fremfor at du aldeles ingenting bestiller.

EIVIND

Gudsforholdet er blit et andet med mig, siden jeg var folkelærer.

STATSRAADEN

Gudsforholdet! Folkelærer! Gudbevare mig vel. — Du kan faa en plass i mit departement; ta den før det blir for sent.

EIVIND

Jeg tjener ikke det nuværende ministerium.

STATSRAADEN

Du gider ikke arbeide, far. Det er saken. Man kan da ogsaa bli ærgerlig. Ja træk paa skuldrene av din far, saa meget du vil. Værsaagod! Det er dog for din skyld jeg taler.

EIVIND

Livets vilkaar og livets krav er andre for den yngre slegt.

STATSRAADEN

stiller sig bak Eivinds stol. Si mig, Eivind. Tar jeg feil naar jeg tror at ha lagt mærke til, med fornøielse at ha

lagt mærke til at du meget hyppig kommer her i min gamle vens hus, — og at det ogsaa er av den grund at du er her nu iaften, like efter at du er kommet hjem.

EIVIND

Av den grund? hvilken grund?

STATSRAADEN

Det vilde inderlig glæde mig, hvis saa var.

EIVIND

Jeg forstaar ikke.

STATSRAADEN

Jovisst forstaar du, — og min velsignelse skulde I faa.

EIVIND

Jeg kan tænke mig hvad du mener; men hvis saa var — saa kan jeg forsikre dig at min kjærlighet var ren, skinnende ren.

STATSRAADEN

Det er min trøst at saa er, *lægger sin haand paa hans skulder* at jeg er sikker paa at saa er. Jeg skal anvende al min indflydelse hos Blom, som nu engang ikke rigtig kan med dig. Og jeg skulde ta meget feil om det ikke skulde lykkes.

BLOM

i kontordøren. Naa!

STATSRAADEN

Nu kommer jeg. For at vende tilbake til det vi talte om før, kjære Eivind, din nuværende stilling er uholdbar. Noget maa du gjøre. *Ind paa kontoret.*

EIVIND

Stillingen er uholdbar. *Litt efter bestemt.* Vel! *Hen til speilet, indtar stillinger, gjør avvekslende sit ansigt tungsindig-alvorlig og vemodig-blidt.*

Helene ind, stanser et øieblik.

HELENE

Goddag!

EIVIND

vender sig hurtig. Goddag — jeg — jeg hadde faat noget sort her like ved næsen *ser sig i speilet en gang til* — er det av nu? *Gnir sig med lommetørklæet.* Det var vist sot. *Tar hendes haand, holder den længe og ser hende alvorlig i øiet.* Hvorledes har saa De hat det, frøken Helene?

HELENE

Tak. Og hvorledes har De hat det i sommer?

EIVIND

Herlig! Der er noget forjættelsesrikt i dette at reise i dette vort deilige land. Indtrykkene samler sig saa mægtig i ens sjæl. Lysten vaakner, og evnen økes til at virke for land og folk. Og dog! Der er noget underlig trist i dette, at ingen forstaar en; — bønderne deroppe forstod mig igrunden ikke, — og nu far! Det er tungt ikke at ha sin far paa sin side naar slaget kjæmpes, — det har noget av borgerkrigens rædsel over sig. Og Deres forældre, frøken Helene, især Deres mor, jeg vet det godt — de har ikke tillid til mig — og hvorfor — jeg forstaar det ikke. Og saa De selv, De hvem jeg helst av alle — og jeg synes dog jeg har delt med Dem av hvad jeg kalder min rigdom, min kjærlighet til friheten og mit luende haab til fremtiden —

HELENE

Jeg er Dem taknemlig for saa meget.

Man hører høirøstede stemmer fra entréen.

EIVIND

nærmer sig til hende. Frøken Helene!

HELENE

Det er vist tante og advokat Strøm.

EIVIND

litt forvirret. Advokat Strøm?

HELENE

Ja —

EIVIND

Nei det var bare — jeg synes han er saan simpleks.

Tante Ulrikke og Advokat Strøm kommer samtidig ind av døren. De er ivrig optat av samtalen. Tante Ulrikke har bøker samt en ridepisk under armen.

TANTE ULRIKKE

Ja, man maa være helt sig selv. Det var som da jeg mærket at kristendommen ikke bar mig længer, — jeg skyndte mig fra den, som jeg vilde skyndt mig fra et isflak paa Bjørviken en varm aprildag.

STRØM

Er det bare døvstumme De er lærerinde for, eller gir De undervisning i idioti ogsaa?

TANTE ULRIKKE

Der er plass for idioter ogsaa.

STRØM

Naa, naa, bare ikke hissig. Jeg skal si Dem noget, jeg; De har ikke alene alt for mange jern i ilden, De har ogsaa altfor meget ild i hjernen.

TANTE ULRIKKE

Gud hvor vittig!

STRØM

Aa ja, ikke saa værst! *Gjør grimaser med ansigtet og fingrene som til døvstumme.*

TANTE ULRIKKE

Aa la være med det gaperi.

Hen til Helene; hilser hjertelig.

STRØM

hen og trykker Eivinds haand. Goddag, goddag. Glæder mig overmaade at se Dem igjen. Nu er det — la mig se — det er 6, nei 7 avdrag siden jeg hadde den fornøielse at tale med Dem — foruten renter og omkostninger.

EIVIND

Hr. advokat. Det er rigtig kjedelig. Men nu kommer min bok snart, og da —

STRØM

Ja da — død og pine. De har formodentlig brukt mig i romanen ogsaa — det er jo en roman? — Med hud og haar, som jeg gaar og staar; — det er jo skik nu — fin skik! Hul samfundsstøtte! Som gjør nar av de unge, varme, ædle fremskridtsmænd, hva? — Baade i literaturen og virkeligheten. Rigtig en fet gris — ja jeg for Dem. De skal rigtig ha tak for at De ikke rent har slaat haanden av os gamle.

EIVIND

ler tvungent. Hvor kan De tro.

STRØM

Ha ha. Ja, det er sku ganske morsomt.

TANTE ULRIKKE

Kunde jeg faa tale litt med Eivind nu? Det er derfor jeg er kommet.

STRØM

De vil kanske skaffe ham en plass paa anstalten — ja som lærer naturligvis.

Blom ind fra kontoret; Statsraaden staar i døraapningen.

BLOM

Goddag, advokat — goddag, Ulrikke. I fuld kamp.

STRØM

faar øie paa tante Ulrikkes ridepisk. Men Gud i himlen, hvad er det? Er det den nyeste talemetode for døvstumme?

TANTE ULRIKKE

Jeg vil gaa i fred om kvelden. Ja De faar passe Dem, De ogsaa — saa De ikke ved en feiltagelse —

BLOM

Hys da. Helene er jo inde. Skal du ikke ta av dig, Ulrikke?

TANTE ULRIKKE

Saa skulde kanske Kristine og Helene og jeg sitte her

inde i dagligstuen alene — og ta imot visitter hvergang en av herrerne maatte her igjennem for at —

BLOM

Men Ulrikke da!

TANTE ULRIKKE

Ut i gangen, mener jeg — for at hente noget — et lommetørklæ, som de har glemt altsaa —

STRØM

Hem! hem!

FRUEN

som netop er kommet ind og har hilst paa de nye gjæster. Saa ta nu av dig, Ulrikke. *Vil ta ridepisken.*

TANTE ULRIKKE

Den beholder jeg. Advokaten er her.

STRØM

truer med fingeren. Forføreriske kvinde!

FRUEN

Fy, advokat. Jeg skal nok faa advokaten til ikke at være slem mot dig. Ta saa av dig.

TANTE ULRIKKE

Slem — han — mot mig. Pyh — skidt.

STRØM

Det ord tar sig best ut paa døvstumt. Slik. *Gjør grimaser.*

BLOM

En cigar, Strøm!

STRØM

Tak. Skal ikke De ha, frøken. Aa De forstaar ikke. *Spør med døvstummegebærder.*

TANTE ULRIKKE

Tak. Jeg røker ikke. Eivind, gaar du med paa socialistmøtet imorgen?

EIVIND

skvætter op. Jeg. Nei — jeg kan desværre ikke. Jeg skal — jeg har lovt at besørge noget for far imorgen.

STATSRAADEN

Hva?

STRØM

Hvormange ganger er De pepet ut paa saanne møter som De har sammenkaldt selv?

TANTE ULRIKKE

Syv ganger, og en gang pep jeg selv — men da var jeg alene — der kom ingen folk. Men imorgen skal vi holde det første socialistmøte paa over tyve aar.

STATSRAADEN

frem i forgrunden til Blom. Det maa forhindres.

BLOM

Møtet?

STATSRAADEN

Nei, at din svigerinde optræder. Det vil være til hinder for din utnævnelse.

BLOM

Herregud!

STATSRAADEN

Ikke noget snak. Hvad tror du man vil si i Stockholm til at den nye kirkeministers svigerinde optræder paa socialistmøter. *Høitidelig til tante Ulrikke.* Vel, frøken! Jeg respekterer Deres personlige anskuelser, men det forekommer mig, at en saadan optræden let vilde kunne komme i strid med Deres skolegjerning — og De har jo statsbidrag.

TANTE ULRIKKE

Og saa mener De at jeg skulde gjøre alle de døvstumme barna til socialister!

STATSRAADEN

Nei, forstaa mig ret, De forener Dem jo med fuldstændig gudløse mennesker.

TANTE ULRIKKE

Hvor der ingen religion er, har Gud tapt sin ret.

STATSRAADEN

Er der ingen religion paa Deres skole?

TANTE ULRIKKE

Jo paa anstalten er de protestanter allesammen. Men jeg mener: jeg og socialisterne. Aanei, far! Jeg skal nok passe min skolegjerning. De skal ikke faa noget at klage. Nei da. Den var ikke heldig.

STRØM

spydig til statsraaden. Hun haaner det helligste.

STATSRAADEN

Blom!

BLOM

Kristine!

FRUEN

Ulrikke. Er det værdt du gaar paa det møte. Christian vil det saa nødig, og han har jo altid været saa snil og human mot dig.

TANTE ULRIKKE

Human han! Han taaler ikke at en bok ligger paa maven, den maa ligge paa ryggen. *Gjør bevægelsen med en bok paa bordet.* Saa human er han. Rik men ræd, mor! Det er saken.

STATSRAADEN

Blom!

BLOM

Jeg tror ikke du gaar, Ulrikke, naar du hører det kan være til skade for mig. Jeg har altid behandlet dig saaledes —

TANTE ULRIKKE

Du er ræd for prostitution for familien.

BLOM

Mere end det, jeg —

STATSRAADEN

Hys! —

TANTE ULRIKKE

Dere er rædde allesammen — alle dere gamle. — *Til statsraaden.* De skulde ta Deres søn til eksempel, De gamlingen. Er det en av dere som gider gjøre noget for alle de tusener her i landet som har det vondt og trænger hjælp — direkte gjøre noget — ikke bare skrive noget i protokoller — men direkte — gjøre noget selv — er det nogen av dere som elsker Norge saapas.

STRØM

Elsker Norge. „Elsker, elsker det og tænker"! Besynderlig konversationstema.

TANTE ULRIKKE

Elsker Norge ja. Ja, det er besynderlig at jeg, et gammelt fruentimmer, skal staa her og gjøre dere et saadant spørsmaal og ikke faa noget svar — det er komisk.

STRØM

Ja det er komisk.

TANTE ULRIKKE

Her gaar dere saa rolige og fornøide omkring og er vigtige og gaar i selskaper og saa videre og i teatret og — og later som ingenting, og ser ikke at folk vrir sig i skidt og lugt og svineri.

STRØM

Det var en god mundfuld.

TANTE ULRIKKE

Men kan dere da ikke forstaa at det er rimelig at være som jeg — jeg har ikke ro paa mig et øieblik — jeg synes ikke jeg kan sitte stille et minut om gangen — jeg synes jeg hører klynk og tuten i alle kroker. Men vær sikker, jeg skal gaa paa det møte, og jeg skal fortælle dem hvad slags folk dere er.

BLOM

Men saa herregud da, Ulrikke; husk paa du er i en dannet familie.

TANTE ULRIKKE

Du vil maaske forbyde mig huset, som du nu har hentydet til i mange aar.

BLOM

Ja, Ulrikke, hvis —

STATSRAADEN

Frøken Ulrikke, er det Deres fulde alvor at De vil gaa paa det møte?

TANTE ULRIKKE

Ja gu er det mit alvor.

STATSRAADEN

Hør. Mine damer og herrer. Jeg vil under taushets løfte betro Dem en ting. Det er væsentlig av hensyn til Dem, frøken Ulrikke, at jeg gjør det, og jeg sier det rent ut, det er væsentlig for om muligen at faa Dem bevæget til at opgi Deres forsæt. *Stille, høitidelig.* Det er ikke usandsynlig, at inden en ikke meget fjern fremtid vil hans majestæts øine falde paa vor ven professor Blom ved valget av nyt medlem av høistsammes raad. *Utrop av forbauselse og lykønskning.*

STRØM

trykker Bloms haand. Gud vet hvorfor ikke du skulde være statsraad.

TANTE ULRIKKE

Hans majestæts øine. Ha ha. Skal du bli statsraad. Det er emne som skapt til imorgen — jeg skal fortælle paa møtet hvad slags folk de sætter til at styre os her i landet — en mand som gud hjælpe mig i hele sit liv ikke har gjort andet end skrevet en bok om partikelen ut — huttetu — og saa været human.

FRUEN

Det er betrodd dig som en hemmelighet.

TANTE ULRIKKE

Hemmelighet. Skal det være hemmelighet, hvem der skal være statsraad — naa ja, det er sandt — men — men

jeg skal si ting som er meget værre. *Slaar med ridepisken i luften.* Dere skulde ha av denne, magtesløse magthavere; for nu skal der bli leven her i byen. — Adjø. Velkommen paa møtet imorgen, allesammen. *Gaar.*

STRØM

halvsagte efter hende. O, var jeg ridepisken paa din —

STATSRAADEN

Er der da intet som gjør indtryk paa det menneske.

STRØM

Nei ikke engang hans majestæts øine. Det er rigtig et hyggelig menneske at ha i en familie. Hyggelig menneske!

BLOM

Nu ja, herregud — det er vel ikke saa farlig — hun er jo — *Peker paa panden.* Uf. — La os nu faa det litt hyggelig her.

STATSRAADEN

Jeg sier dig, Blom, svakhetens tid maa være forbi. Humaniteten har ogsaa sine naturlige grænser.

STRØM

Sper hende inde, for fanden, og naar møtet er over, saa eksporter hende til Amerika.

FRUEN

Advokat Strøm. Hun er da min søster.

STATSRAADEN

Ganske rigtig, frue. Ingen voldelige midler naturligvis.

STRØM

reiser sig, frem paa scenen; midt mellem statsraaden og Blom. Tror du hun gaar paa dette møte?

BLOM

Tror du, Kristine?

FRUEN

Ja.

Under det følgende noget dæmpede, men hissige replikskifte sees Helene at sitte stiv og stille paa stolen ved siden av kontoret i

bakgrunden. Fruen gaar hen og taler til hende. Helene svarer ikke, men lytter til hvad herrerne sier.

STRØM

Er det til hinder for Bloms utnævnelse?

STATSRAADEN

Ja.

STRØM

Skal vi saa holde os til det nøkne faktum: Hun er gal! Hendes galskap gaar ut over dig. Vi sætter i avisen at hun er sindssvak.

STATSRAADEN

Det vilde kanske være vel haardt — og det er desuten vel sent, det er jo allerede imorgen at møtet skal holdes.

STRØM

Det vil i betydelig grad forsvake indtrykket — og jeg skal desuten faa mine to brorsønner til at underholde hende, naar hun optræder.

EIVIND

temmelig høit. Hr advokat. Hun er fruens søster, hun er frøken Helenes tante.

STRØM

halvsagte. Syv avdrag — foruten renter og omkostninger.

BLOM

La os ikke mere tale om dette. Det lar sig nok arrangere. Hun er jo — *Peker paa panden.*

HELENE

fra stolen ved siden av kontoret; stille. Nei, hun er ikke det.

BLOM

Hvad behager?

HELENE

Jeg sier bare at tante ikke er gal, og det vet dere selv meget godt. Fy, jeg synes det er skam, far, at det ikke er nødvendigere at du blir statsraad, end at de vælger en

anden bare for tante Ulrikkes skyld. Og hvad galt er der i at hun gaar paa det møte. Jeg synes du skulde gaa der selv. Du som skal bli statsraad, maa vel ha tænkt litt over hvorledes fattigfolk skal faa det bedre, og hvorledes de skal faa mere oplysning og alt det — og det kunde du jo da gi raad om.

STRØM

Blom paa socialistmøte. Ha, ha.

HELENE

Det maa det da være som politikken tilsist gaar ut paa. — Ja værsaagod, le saameget dere vil — jeg tror nu det allikevel —

STRØM

De skulde optræde selv, frøken.

HELENE

Jeg skal — jeg følger med tante.

STRØM

Hele familien paa socialistmøte. Professoren og tante Ulrikke og Helene. De ogsaa, frue.

HELENE

frem. Det er mit alvor. Jeg gaar med tante.

STATSRAADEN

Blom — frue, hvad er det — hvad —?

BLOM

Hun synes synd paa tante, stakkar. Hun holder saa meget av hende.

HELENE

halvt i graat. Ja jeg holder av tante, meget mere end dere nogensinde har gjort, og derfor gaar jeg med hende, og derfor vil jeg forsvare hende mot Deres brorsønner — jeg hørte det godt, hr. advokat — og fortælle at dere vil sætte i avisen at hun er gal — for hun er ikke gal — aa det er stygt, stygt av dere. *Hurtig ut gjennem spisestudøren.*

STRØM

Det blir nok ikke dig som blir berømt for deltagelse i det offentlige liv, men din datter. Pak porteføljen sammen. Du faar vente til næste dødsfald. Det blir nok Stabel, for han ser saa sint ut, at han vist snart faar blodprop.

STATSRAADEN

Er det alvor? Kan der være tale om at det er alvor? Kan der være spor av tale om, at det er alvor? Hvis — saa kan der ikke være tale om at du kan komme ind i statsraadet. Har du ogsaa rigtig sat dig ind i situationen? Blom, det hadde jeg aldrig, aldrig i verden trodd om dig.

BLOM

Hvor vil du hen? — jeg tror du er gal; tror du min datter —; hun er litt overspændt og synes at vi har ertet den gamle for meget — og det har vi kanske ogsaa, men —

STATSRAADEN

Din kone tror det — hun tror det er din datters alvor; vi tror det allesammen, vi saa det jo. Ikke sandt, Strøm?

STRØM

Jo gudbevares. Men ingen voldelige midler naturligvis!

BLOM

Men det var du — hvorfor? — det var du som sa til hende at hun burde gaa paa det møte.

STRØM

Jeg! Nei hør vet du hvad — jo det er sandt, det var mig. Men jordbunden var vel forberedt, omgangen med tante Ulrikke, din humane opdragelse —

BLOM

Vi skulde for lang tid siden ha forbudt tante huset — og jeg hadde ogsaa gjort det, hvis det ikke hadde været for din skyld, Kristine — vi skulde ha tat os ganske an-

derledes personlig av hendes opdragelse — hører du, Kristine; du har jo været sammen med hende hele dagen.

STATSRAADEN

Man er vistnok noget svak i saa henseende — i vor tid; ja misforstaa mig ikke, frue; det være langt fra mig at dadle Dem specielt; men hele opfatningen av, hele anskuelsesmaaten av opdragelsen — i det hele — i vor tid —

BLOM

Jeg tror absolut ikke vi behøver være bange for Helene; men kjære Stabel, saa ondt det gjør mig, én ting vil jeg dog si dig, og det netop nu, da du taler om vor tids maate at opdrage barnene paa. Gamle ven, det gjør mig ondt. Men den væsentligste grund til hvad der er forefaldt her i aften, tror jeg vi finder i at Helene søker sig omgang med mennesker — og det meget mot min vilje — med mennesker hvis meninger, hvis levesæt, hvis væsen saa langt fra harmonerer med hvad jeg og mine sætter pris paa —

EIVIND

dæmpet. Jeg forstaar hvem De mener. Men De tar feil av mig, hr. professor, som De altid har gjort. Jeg tror jeg handler som jeg skylder mig selv, baade som tilhænger av det store liberale parti og som ven av denne familie, naar jeg forhindrer frøken Helene fra et overilet skridt. Ved at optræde paa et saadant møte gavner hun ikke den store sak — undskyld, det jeg tror er den store sak — men hun opnaar kun at vække unødig forargelse og splid i sin familie.

BLOM

Forklar Dem. Jeg forstaar ikke hvad De mener.

EIVIND

Maa jeg faa lov at tale med Helene i enrum — og jeg tror, ja jeg er sikker paa, at hun ikke skal gaa paa møtet.

BLOM

Jeg forstaar aldeles ikke hvorledes det skulde nytte Dem, naar ikke jeg, hendes far —

STATSRAADEN

Ingen formalia nu! Det gjælder din fremtid, og det gjælder din datters fremtid. Det gjælder om at skape en minister og om at døde en skandale.

BLOM

Jeg forstaar ikke hvorledes din søn —

EIVIND

Man kan høre til de forskjelligste politiske partier og dog agte hinandens helligste følelser.

BLOM

Aa kald paa Helene, Kristine.

FRUEN

Nei ikke nu iaften — kan det ikke vente til imorgen.

STATSRAADEN

Det er imorgen møtet skal holdes.

EIVIND

til fruen. Ha ikke mistillid til mig. *Høit.*] Nu, jeg skal vente til imorgen formiddag, hvis professoren ikke har noget mot det.

BLOM

Ja, jeg tilstaar, jeg forstaar ikke.

STRØM

Aa ungdommen, ungdommen!

BLOM

Du mener da vel ikke —

En Pike kommer ind og har talt til fruen.

FRUEN

Værsaagod, der er anrettet.

STATSRAADEN

Maa jeg ha den ære.

Statsraaden, Fruen og Blom gaar i forveien ind i spisestuen.

STRØM

til Eivind. Aa et øieblik! Jeg skal rive hele obligationen i filler — med renter og omkostninger, hvis De faar denne sak ordnet.

EIVIND

Hr. advokat. De tror da vel ikke —

STRØM

Hvor kan De tro? Men allikevel! Praktiske mænd! For min ven professorens skyld!

Blom viser sig i døren.

STRØM

Vi kommer. — Kjærlighet hvad?

EIVIND

Ingen spøk — hr. advokat.

STRØM

Nei, naturligvis, ingen spøk. — Men De vet, damer liker ikke slike smaa uregelmæssigheter — med renter og omkostninger. *Ind i spisestuen.*

ANDEN AKT

Samme dekoration som i forrige akt. Tidlig paa formiddagen dagen efter 1ste akt.

Blom kommer fra kontoret, gaar ut i entréen og kommer tilbake med Statsraaden; den siste med overfrakke samt med hat i haanden. Blom har slobrok paa.

BLOM

Vi faar bli her. De hænger gardiner op i kontoret.

STATSRAADEN

Han lever ikke dagen over.

BLOM

Lie mener du?

STATSRAADEN

Naturligvis. Da jeg gik min tur idagmorges, var jeg indom der. Fruen var elendig; aldeles nedtrykt, sa jomfruen. Sent igaaraftes hadde hun faat telegram fra hans læge.

BLOM

Og det barn som skal komme? Ottende maaned, jo?

STATSRAADEN

Ja meget vanskelige omstændigheter. Aldeles fortumlet var det forresten jomfruen sa. Men gjør dig istand, Blom. Vi skal møte hos statsministeren kl. 12- Jeg har allerede talt med ham idag. Hs. eksc. var for. resten paafaldende rask idag. Nu! Jeg har ikke været ledig et øieblik. I aftenaviserne staar du allerede nævnt som en av dem, der staar i første række ved besættelsen av posten — hvis han dør før avisen kommer ut da. Og saa en vittig artikel av Strøms brorsøn om din svigerinde — han skal være meget vittig.

BLOM

Ja men — kan ikke det undgaaes?

STATSRAADEN

Blom! Er det for vor egen skyld vi handler?

BLOM

Jeg har tænkt hele natten paa hvad jeg skulde gjøre som minister, og jeg fandt ikke nogen reformer —

STATSRAADEN

Reformer! Vi skal administrere.

BLOM

Det skulde da være at der gjordes noget mere for de klassiske studier.

STATSRAADEN

Ja, det kommer nok. — Har du talt med Helene idag?

BLOM

Nei, jeg har netop staat op. Jeg sovnet saa sent, jeg laa og tænkte.

STATSRAADEN

Eivind kommer om en stund. *Blom hører ikke.* Eivind kommer om en stund.

BLOM

Jasaa — gjør han det?

STATSRAADEN

Blom, du liker ikke Eivind.

BLOM

Hvor kan du tro — han er jo din søn.

STATSRAADEN

Herregud! baade du og jeg har da i vor ungdom danset paa andet end bonede gulv.

BLOM

Jeg aldrig.

STATSRAADEN

Naa ja, jeg og Strøm da. Og det var jo paa en maate ogsaa for at lære folkets trang at kjende, som Eivind sier, ialfald det smukke kjøns.

BLOM

Det er slet ikke det.

STATSRAADEN

Ja herregud, det at han er rød, gjør dog virkelig ingen ting. At det gaar over med aarene, vet da baade du og jeg. Vi hørte jo selv engang til oppositionen, dengang den var berettiget, gudbevares —; du selv var jo en av dem som talte mest — og best naturligvis. Og slik som vi sang — jeg hører formelig duren endnu. Jeg synes næsten vi sang for meget.

BLOM

Ja, for du hadde ingen stemme. Du vilde heller holde taler.

STATSRAADEN

Jamen var det ikke dig som fremsatte forslag om at der skulde være studentertog hvert aar? — Det kan jeg like. Godt humør!

BLOM

Nei, jeg er ikke i godt humør. Det er hans forhold til religionen, hans hele livsanskuelse —

STATSRAADEN

Hvilken?

BLOM

Hans livsanskuelse, sier jeg.

STATSRAADEN

Hvilken, spør jeg. For han har hat flere. Han har vandret den moderne utviklingsgang. Pietist, indifferent, grundtvigianer, vantro. Vær ikke bange. Alle bekjendte fritænkere omvender sig før de dør. Historisk — man læser det i avisen ret som det er.

BLOM

Jamen, Stabel, Helene og Eivind passer slet ikke sammen.

STATSRAADEN

Hør, Blom — i den slags ting hylder jeg absolut ubetinget frihet. Ingen paavirkning eller overtalelser fra forældrenes side. Kjærlighet er, om jeg saa maa si, — kjærlighet er kjærlighet. Ikke sandt?

BLOM

Men min kone — Kristine tror heller ikke de passer sammen.

STATSRAADEN

Du har jo selv sagt at din kone tror at Helene elsker Eivind — og desuten naar du vil, saa vil din kone naturligvis ogsaa. Det har jo altid været saa.

BLOM

Ja naturligvis, det har jo altid været saa.

STATSRAADEN

Ja, jeg mener naturligvis ikke andet end —

BLOM

Nei naturligvis. Men han selv, Eivind, — kan han — hvad skal han ta sig til.

STATSRAADEN

Han gaar ind i mit departement. Jeg er sikker paa det. Men kort og godt. La os ikke fortape os i fremtiden.

Det gjælder nu først og fremst om ved hans hjælp at faa forhindret en handling som ikke alene vil være til uutslettelig skandale for familien — sæt dig levende ind i situationen! men — jeg vover at si saa stort et ord — som vil være til ulykke for landet.

BLOM

Aa!

STATSRAADEN

Det er mit ramme alvor.

Strøm ind.

STRØM

Har De hørt det?

STATSRAADEN

Vi vet det, vi vet det.

STRØM

Han ligger hen i en døs.

STATSRAADEN

Nei hvad? Noget nyt?

STRØM

Kommer fra fru Lie i dette hellige øieblik. Hun hadde netop faat telegram — det er ikke ti minutter siden. Ligger hen i en døs.

BLOM

Og ingen formue — stakkels kone.

STRØM

Nu ja — den enes død —

STATSRAADEN

Det er saa —

BLOM

Men allikevel!

STATSRAADEN

Vi foreslaar stor pension.

BLOM

Man kan da ikke leve av forslag.

STRØM

Jo av at fremsætte forslag kan man leve — Stabel lever.

STATSRAADEN

Det blir den anden statsmagts sak at bevilge. Suum cuique. Er du færdig, Blom? Om et kvarter maa vi gaa.

BLOM

Øieblikkelig. *Hen til spisestudøren.* Kristine!

Fruen ind. Hilsen og haandtryk.

STATSRAADEN

Eivind bad uttrykkelig at hilse Dem, frue.

FRUEN

Tak. *Ser hen paa Blom.*

STATSRAADEN

Efter avtale kommer han her om en stund — og saa tror jeg nok det skal lykkes. *Gnider sine hænder.*

FRUEN

Hvilket?

STATSRAADEN

At faa Deres datter forhindret fra at foreta et overilet skridt. Aa, det skal nok gaa, det skal nok gaa.

Fruen ser efter Blom, som ser væk.

BLOM

Et glas sherry, mine herrer.

STATSRAADEN

Det maa ske i en fart. Klokken 12 præcis maa vi være hos hans ekscellence.

Blom gaar ind paa kontoret. Fruen ut i spisestuen for at bringe vinen.

STRØM

Naar nu Eivind faar Helene, og du faar Blom — ind i statsraadet, og saa den gamle ekscellence dør efter hundre aars trofaste arbeide — was willst du noch mehr?

STATSRAADEN

Tror du jeg er en alvorlig mand?

STRØM

Du er min ven, og din konto hos mig beløper sig nu til 9000 kr.

STATSRAADEN

Du er rigtig hyggelig idag, Strøm.

STRØM

Jeg er objektiv. Jeg gjør op status.

Blom kommer ind med sin kjole og et ordenstegn. Samtidig kommer Fruen efterfulgt av Piken med sherryen.

BLOM

Vil du være saa snil at sy den store Olafen i kjolen. Det gjør Kristine altid. Væsaagod. Du kan gjerne sitte her og sy. Ikke sandt, mine herrer? *Skjænker i glassene.*

STRØM

Kan man tænke sig et skjønnere syn. Hustruen fæstende symbolet paa sin mands fortjeneste paa hans kjole. Et helt genrebillede. Næsten historiemaleri. Skaal, hr. statsraad Blom.

BLOM

smilende. Tak.

STATSRAADEN

Titlerne er det dog ikke værdt at begynde med endnu.

STRØM

Ja det er sku sandt, han lever endnu.

BLOM

alvorlig. Ganske rigtig.

STATSRAADEN

reiser sig. Maa jeg ikke destomindre paa egne — og advokat Strøms vegne som Deres mands ældste venner av et oprigtig hjerte faa lov til at ønske Dem tillykke, frue. Jeg kjender jo av personlig erfaring det i sandhet skjønne forhold som altid har fundet sted mellem mand og hustru

i dette hjem, og jeg føler mig overbevist om at De fremdeles med raad og daad vil staa Deres mand bi i hans høie stilling. Og jeg vil for mit personlige vedkommende ønske at det forhold som i saa mange aar har knyttet mig til dette hus, maa bli endnu langt intimere og inderligere — til held og lykke for alle parter. Frue.

Der klinkes.

BLOM

med utrop. Kristine! Kald paa Helene.

FRUEN

Hvad vil du hende?

BLOM

nikker venlig til hende. Bare kald paa hende, Kristine.

Fruen gaar.

STATSRAADEN

Vi maa gaa. Klokken er mange.

BLOM

stærkt optat av noget han tænker paa. Bare et øieblik.

Fruen og Helene ind.

BLOM

som sitter paa patéen til venstre. Kom herhen, Helene. *Lægger armen om hendes liv.* Vi er nok politiske motstandere vi to. — Det er vel ikke saa farlig vel? — Det du sa igaaraftes — *Helene vil ut av farens arm* ja, jeg mener bare at det du sa igaaraftes, gjorde dit gode hjerte ære, og jeg har derfor besluttet at gjøre dig en glæde — og jeg vet jeg kan ikke gjøre det paa nogen bedre maate — paa nogen maate som du heller — Vil du ha 400 kr. til dine fattige?

HELENE

ser paa ham. Far!

STRØM

Maa jeg faa lov at tegne mig for 200 kr.

STATSRAADEN

Det er meget smukt. Det er netop kvindens rette

opgave naar hun vil træde utenfor hjemmets snævre ramme.

STRØM

Vil ikke du ogsaa tegne dig, Stabel?

Statsraaden ser spørgende paa Strøm, der nikker betydningsfuldt til ham.

STATSRAADEN

Maa jeg ogsaa tegne mig for — *Strøm rækker to fingre iveiret* for to hundrede kroner.

HELENE

Mange tak. Jeg skal anvende pengene vel. *rækker haanut til fruen.* End du mor —

FRUEN

Hvad mener du?

HELENE

Naa ja, det er sandt — far har betalt for dig. *Litet ophold.* Men far, er du ikke ræd for at jeg skal drive forcert fattigpleie med pengene, som du saa ofte har sagt?

BLOM

Det mente jeg ikke saa nøie.

STATSRAADEN

ser paa klokken. Det er paa høie tid — vi maa gaa.

HELENE

halvhøit til fruen. At du skulde være med paa det!

FRUEN

Hvad mener du?

HELENE

Ikke mere om det, mor. *Vender sig i døren.* Mange tak, far.

FRUEN

efter hende, men kommer tilbake; til Blom. Værsaagod. Kjolen er færdig.

Gaar ut spisestudøren.

STATSRAADEN

Et paa samme tid ypperlig og smukt indfald!

STRØM

tørt. Jeg tror ikke det virket heldig.

BLOM

Jeg forstaar ikke hvad I mener.

STATSRAADEN

Men der kan du se. Det eneste middel er Eivind. Forstaar du at det ikke gaar an at hun gaar paa det møte? — Ringte det ikke? Det er vist Eivind. Faa din kone med ut med det samme vi gaar. Det er best at de unge er alene. *Blom viser utaalmodighet.* Vil du være minister eller ikke?

STRØM

Sentimentalitet er en lei ting, Blom.

STATSRAADEN

Bestem dig. Vi maa gaa.

BLOM

Ja — der er jo ikke noget galt i at de taler sammen. De kan jo tale sammen. Og hvis de elsker hverandre —

STATSRAADEN

Ja naturligvis; det maa bli deres egen sak. — Ta saa paa dig og faa din kone med ned over gaten. — Naturligvis, Blom!

Blom tar sin kjole paa. Statsraaden og Strøm hjælper ham. Tante Ulrikke og Eivind ind fra entréen, Fruen fra spisestuen.

TANTE ULRIKKE

Er Helene hjemme, Deres ekscellencer. *Gjør dyp kompliment.*

FRUEN

Hun er inde paa sit værelse. Men hun har stængt døren.

TANTE ULRIKKE

Jeg kommer nok ind. Undskyld at jeg avbrøt ministerraadet. *Til Strøm.* For De skal vel bli minister, De ogsaa?

STRØM

Nei, jeg er tilhænger. Et ministerium maa da ha tilhængere ogsaa.

Tante Ulrikke gaar mot spisestudøren; Strøm følger og bukker dypt; hun neier.

STRØM

Deres naade!

TANTE ULRIKKE

Deres ekscellence! *Idet hun gaar, nikker hun.*

EIVIND

Hvor jeg igrunden holder av Deres søster, frue!

BLOM

foran speilet. Ta saa paa dig, Kristine, og følg med nedover gaten; jeg vilde gjerne tale med dig, og du skal jo ut i byen allikevel.

Fruen ut i entréen, hvortil døren blir staaende oppe. Man faar overtøiet paa.

STRØM

hen til Eivind. Det gik først op for mig idagmorges, men jeg er aldeles enig med Dem. Bedre at faa en rik kone som ikke har prostituert sig, end en rik kone som har prostituert sig. Naturligvis.

EIVIND

Hr. advokat. Jeg maa be Dem —

STRØM

Værsaaartig. Men nu behøver De naturligvis ikke mit tilbud, — hvis det skulde lykkes Dem da. Spart er spart.

STATSRAADEN

Kom saa, Blom. Farvel, Eivind. *Trykker hans haand.*

EIVIND

til Blom og fruen som staar i bakgrunden. Stol paa mig, frue, og De ogsaa, hr. professor. Alt skal nok vendes til det beste. Farvel, hr. professor.

FRUEN

urolig. Gaar De ikke i følge med os? *Ser paa Blom.*

BLOM

Nei, Eivind Stabel blir her. Du vet —

STATSRAADEN

avbrytende. Blom da!

Blom hurtig fra fruen.

STRØM

Der hører jeg hun kommer ridende.

Idet Blom, Fruen, Statsraaden og Strøm gaar, kommer Tante Ulrikke i spisestudøren. Hun og Strøm gjør dype komplimenter og døvstummegebærder til hverandre.

TANTE ULRIKKE

roper ind gjennem spisestudøren. Kom saa. Hele ministeriet er avgaat.

Helene ind.

HELENE

Hvad er det du vil mig, tante?

EIVIND

Goddag, frøken.

HELENE

Goddag. Hvad er det du vil mig, tante?

TANTE ULRIKKE

Jeg vilde bare — *Ser spørgende paa Eivind.* Jeg vilde bare — jo, jeg vilde vise dig — her skal du se.

Trækker frem av sin pose flere større og mindre papirlapper.

HELENE

Hvad er det?

TANTE ULRIKKE

Manuskriptet til min tale idag. Jeg arbeider altid saaledes. Da faar jeg det klarere. Enhver ting for sig. *Ordner sine manuskripter.*

Eivind smiler til Helene bak Tante Ulrikkes ryg.

HELENE

Hvad skal du tale om idag, tante?

TANTE ULRIKKE

Jeg vil tale om saa mange ting; — om alt mulig. Jeg vil begynde med begyndelsen — hvorledes barn fødes forskjellig, hvorledes de mottages forskjellig — av de rike forældre med glæde, av de fattige i sorg og sinne — og om en masse, masse andre ting. Jo, idag tror jeg nok jeg skal holde en tale som har vasket sig. Eivind mener at vi ikke bør optræde paa det første møte — at det første møte likesom skal være forberedende. Det er jeg aldeles uenig i. Slag i bordet straks.

EIVIND

besindig. Det er jo det første egentlige socialistmøte som holdes her i byen — og vi er jo ikke egentlig socialister —

TANTE ULRIKKE

Jeg er socialist.

EIVIND

Ja, synes ikke De ogsaa, frøken Helene, at det var bedre at vi ventet til næste gang og saa hvorledes det gik.

TANTE ULRIKKE

Der er ikke tale om det. Slag i bordet straks har jeg sagt. Det kan ikke nytte at vente og vente.

HELENE

Jeg følger med dig, tante.

TANTE ULRIKKE

Du! *Plusselig fra hende.* Er det for at faa mig til at la være.

HELENE

Fy, tante!

TANTE ULRIKKE

Ja, magthaverne lægger snarer ut, skal jeg si dig. De er ræd mig. — Men er det værdt at du gaar med. Jeg er barket, jeg. Det er ikke noget for dig.

HELENE

Hvorfor?

TANTE ULRIKKE

Aa jeg vet ikke. Men det er da morsomt at være ung; — og du er jo vakker — og danse — og more sig — og ha det morsomt. *Høitidelig.* Og dette er prostitution, skandale.

HELENE

Jeg følger med dig, tante.

TANTE ULRIKKE

kysser hende. Kjære barn. Vi gaar i kampen sammen — *med utrop* men din far og mor!

HELENE

Jeg har sagt dem at jeg gaar.

TANTE ULRIKKE

Du har den rette art. *Trykker hendes haand.* Farvel, jeg gaar hjem og læser paa talen.

HELENE

Vent litt, jeg gaar med dig med det samme.

EIVIND

Frøken, jeg vil gjerne tale med Dem — bare et øieblik.

TANTE ULRIKKE

Og jeg har ikke tid til at vente. *Mellem dem, tar dem begge i haanden.* La os tre holde sammen, saa skal vi nok faa gjort litt — om det bare er litt, litt. — Dere to er mine bedste venner. *Ser først paa den ene, saa paa den anden — et par ganger.* Gid!

HELENE

Tante!

TANTE ULRIKKE

Gid! Har jeg ikke lov at si gid kanske? — Adjø! vi møtes paa slagmarken. Et slikt pent gammelt fruentimmer som

jeg fælder fiender bare ved at vise sig. *Vender sig i døren.* Gid! *Ut!*

Helene er gaat efter tanten til døren; Eivind staar en stund og ser paa hende.

HELENE

Gaar De paa møtet i eftermiddag?

EIVIND

Nei. Gaa ikke De heller!

HELENE

Jeg har jo lovt det — og jeg trodde De ogsaa —

EIVIND

Jeg tilstaar aapent det var for at undgaa disputer at jeg lovte det.

HELENE

Fy, det synes jeg da ikke tante har fortjent av Dem.

EIVIND

De mener — fordi hun nogen ganger har hjulpet mig naar jeg var i forlegenhet. Det gjør mig ondt — at De antok —

HELENE

Fy — det er stygt av Dem — jeg har ikke visst om noget saadant; og i ethvert tilfælde — fy.

EIVIND

Men De skulde vite hvad jeg har brukt de penger til — nu ja, nok om det.

HELENE

Ja, jeg synes ogsaa det.

Litet ophold.

EIVIND

Hvorfor er De saa kold mot mig?

HELENE

Kold. Jeg er ikke kold. Men jeg synes at det er stygt av Dem at De vil narre tante; og jeg synes ogsaa det var underlig at De saa rolig kunde høre paa hvorledes de behandlet hende igaar.

EIVIND

Tror De ikke at jeg av mit inderste hjerte føler dette usigelig rørende ved denne kvinde, der hun staar i kampen med sin sugende trang til at gjøre sine medmennesker godt. Men vi maa handle fornuftig.

HELENE

Men vi gjør jo ingenting. Det er bare hun som handler. Vi andre —

EIVIND

De mener mig. Tal kun ut. Men, frøken Helene, vi er ikke skapt til at arbeide paa samme maate. De er for fin til det grovere arbeide — ja jeg behøver jo ikke at si Dem at der ligger ingen foragt, ingen mangel paa kjærlighet i „grovere". De — og jeg vi maa virke paa de høiere klasser, vi maa gaa i deres selskaper, faa dem til os, forat de skal forstaa at det nye, det som er oppe i tiden, er likesaa fint, likesaa skjønt, likesaa aristokratisk som det gamle, men kun uendelig fyldigere, rikere, aandigere, kjærlighetsfuldere. Forstaar De mig?

HELENE

Nei! — ja det vil si, jeg forstaar det nok, — men det er ikke for mig. Jeg kan intet gjøre, uten hvor jeg ser der trænges til hjælp, og derfor vil jeg gaa med tante. Jeg vil gaa med tante.

EIVIND

sætter sig med haanden for øinene. Aa, Helene. Jeg har drømt, og det var mit livs kjæreste drøm — jeg sat sammen med en kvinde nede i syden, i Venezia; — vi drev nedover kanalen i en gondol. Det var en deilig maaneskinskveld. Jeg holdt hendes haand, hun saa mig i øiet, og denne kvinde var ikke til lek, men til alvor, og i haandtrykket og i blikket laa et løfte: Vi skal arbeide sammen. — Vi vandret i Rom, og vi næret os med minder, og vi gik i Paris, republikkens Paris, og vi fanget daab i

i fremtidshaab — men i det alt laa der et løfte, et ubrødelig løfte om at vi skulde arbeide sammen for vort fattige folk i by og bygd, vi skulde bringe lys hvor der var mørke, vi skulde hæve og hjælpe de fattige og smaa, og vor gjerning skulde være grødefuld utover de almindelige vilkaar, fordi kjærligheten bar —

HELENE

der har sat sig og stirrer paa gulvet. Nei, nei.

EIVIND

hen til hende. Og De skulde ikke angre at De trodde paa mig. Intet maal er mig for høit, ingen post i dette rike er jeg ræd for at jeg ikke skulde naa, men litt medbør maa jeg ha. Jeg maa, jeg maa. Aapent og ærlig. Deres formue skulde være en av løftestængerne i vort fællesarbeide. Jeg sier det som det er. Men Deres løn skulde bli rik. Jeg elsker Dem, og vi skulde arbeide sammen. Og saa om kvelden. I rikt oplyste sale skulde vi samle alle som elsker friheten, politikere, videnskapsmænd, kunstnere, digtere, kvinder, kvinder — og du Helene, skjøn og aandfuld, skal være midtpunktet, skal være fruen i Norges første salon. Tro mig, Norge har en fremtid — *Griper hendes haand.*

HELENE

reiser sig, river sin haand til sig. Nei, Eivind Stabel, nei. Jeg vil ikke. Jeg duer ikke til at sitte og lyse i Deres salon. Det er ikke arbeide — — ialfald ikke for mig. *Like hen til ham.* Gaa med paa møtet idag. Læg frem det De har læst, det De har tænkt. Hjælp tante, hjælp dem som har det ondt — hjælp mig — da kanske —

EIVIND

De elsker mig, Helene.

HELENE

hurtig fra ham. Nei, nei, nei.

EIVIND

Frøken Helene. Er det ikke jeg som har vækket Dem.

Er det ikke jeg som har lært Dem at tænke litt utover hjemmets grænser, lært Dem at der var et levende liv ute i verden ogsaa.

HELENE

Jo, jo.

EIVIND

Og har De ikke levet rikere, lykkeligere efterat De lærte et se hvor De før var blind, lærte at høre tidens røster som Deres øre var døvt for.

HELENE

Jo jo, jeg skylder Dem saa meget. Jeg er Dem taknemlig for saa meget, saa taknemlig.

EIVIND

Jeg tror jeg har handlet til Deres beste, og jeg handler til Deres beste naar jeg raader Dem: gaa ikke paa dette møte. Intet blir opnaadd, Deres forældre blir bedrøvet, og De selv blir bare som — som — ja De vet hvem jeg mener.

HELENE

stille. Ja jeg vil nødig bli som tante Ulrikke — og det blir jeg vist.

Eivind hen til hende.

HELENE

Og dog vil jeg tusen ganger heller det end være som en av de andre. Ja jeg føler undertiden en brændende lyst til at reise mig og præke og deklamere og sprælle med armene som tante og faa alle de andres latter og smil og haan over mig — saa fik jeg da engang sikkert, sikkert fotfæste og var ikke i uvisshet og tvil bestandig. Nu vil jeg gaa paa det møte. Jeg glæder mig til at gaa med tante — for jeg er ikke feig —

EIVIND

Helene!

Helene vender sig hurtig for at gaa.

EIVIND

efter hende, slynger haanden om hendes liv og trækker hende frem paa gulvet. Er det ikke De som er feig, Helene Blom? Hvad er meningen med alt dette frihetsstrævet? Er det ikke at vi skal være fri, hver enkelt av os, og i gjerning vise verden hvad frihet er? Er ikke det tidens pulsslag — er det ikke det som kræves i tidens digtning? *Trykker hende ind til sig.* Helene! Elsk mig. Du er ung du er skjøn — du er av kjøt og blod, du kræver livets lyst utover alt som binder —

HELENE

svakt. Tal ikke slik til mig. — Hører De — jeg ber Dem.

EIVIND

La os elske hverandre med den ubundne, skjønne frihets hele glød. *Trykker hende ind til sig, forsøker at løfte hendes bøiede hode; det lykkes ikke, og han trykker et langt brændende kys paa siden av hodet.* Vi er jo ikke ræd nogen straf — tror ikke paa nogen løn. La os vise de andre en elskov saa fri, saa fin — *Bøier sig for at kysse hende.*

HELENE

Slip mig — jeg skriker. *Hun sliter sig løs, kaster sig hulkende paa sofaen.*

EIVIND

staar en stund og ser paa hende. Helene!

HELENE

Det var ikke ærlig. Det var ikke ærlig — det var ikke ærlig.

EIVIND

kaster sig paa knæ foran hende. Nei — det var ikke ærlig; det var lumpent, jeg angrer. Men elsk mig, elsk mig. De redder mer end De tror. Jeg er ikke sikker paa mig selv, om jeg skal gaa og altid ha strømmen imot mig. Jeg maa ha magt, rigdom og opfyldelse av min

kjærlighetsdrøm for at kunne utfolde mine vinger, for at kunne bruke mine evner. Jeg ligger her og ber dig, tigger —

HELENE

reiser sig og gaar mot spisestuen. Nei nei. Jeg kan ikke.

EIVIND

efter hende. Du elsker mig Helene.

Helene ut.

TREDJE AKT

Eftermiddag samme dag som 2den akt foregaar. En plass i en av byens utkanter. Bakket og stenet terræng. En simpel, av umalte bord opført talerstol staar paa skraa omtrent midt paa scenen. Den staar paa nederste avsats av en bergknaus, som hæver sig litt høiere og fylder ut scenen bak talerstolen — paa venstre side av scenen. Til høire i bakgrunden ser man nogen simple smaa træhus, deriblandt en brændevinssjap, over hvis dør staar: Ind- og Utskjænkning av Brændevin. Litt længere frem paa høire side en gaslygt. Længst i bakgrunden, bak bergknausen og husene, sees byen med taarn og andre fremtrædende bygninger. I forgrunden er terrænget flatt.

Der er samlet adskillige folk av alle samfundsklasser foran talerstolen, deriblandt mange arbeidere med redskaper, og en samlet trop studenter, dels med dels uten studenterluer. Til høire like foran talerstolen sitter TANTE ULRIKKE. Til venstre for talerstolen staar 4—5 socialister tæt sammen. Et par gutter gaar omkring og sælger viser. Like før tæppet gaar op, høres skrik og spektakel. Naar tæppet gaar op, staar to fulde mænd paa talerstolen og slaas om at faa komme tilorde. STUDENT FREDRIKSEN, en høi mager mand paa over de tredve, er trængt tilside; han staar dog paa talerstolen. Like foran talerstolen sitter referenter. Et par politifunktionærer gaar frem og tilbake.

STUDENT A. STRØM

Aa gid onkel Strøm var her. — Jeg holder paa ham med den røde luggen.

STUDENT P. STRØM

til den ene fulde mand. Nei Olsen — du gir dig da ikke for den rødtoppen.

De fulde mænd ramler ned av talerstolen. Gutter roper med viser: „Aa kjøp en vise da De! En nydelig vise, Morgenrøden, bare to skilling.“ Skrik og leven.

DIRIGENTEN

op paa talerstolen. Herregud. Vi er da ikke mere end en 4—5 mand —

STEMMER

Og saa et fruentimmer! Tante Ulrikke! Hun skal jo ogsaa snakke! Og der gaar da sikkert to mandfolk paa hende! *Latter.*

DIRIGENTEN

— saa De kan da gjerne høre paa hvad vi sier. Det er da ikke noget at være ræd for! Hør efter naa da!

EN STEMME

Fram med studenten igjen da!

STEMMER

Ja fram med studenten.

FREDRIKSEN

paa talerstolen. Faar jeg lov at fortsætte nu?

STEMMER

Ja snak De far.

FREDRIKSEN

Det var det jeg begyndte paa! Det var likesom en lignelse jeg vilde bruke. Om julen, vet De, i den søte, glade juletid —

EN HERRE

Ingen blasfemi!

FREDRIKSEN

fort. Hvorfor ikke det? *Rolig.* Det er forresten ikke gudsbespottelse det jeg vil komme med. *Til socialisterne.* Blasfemi, det er at gjøre nar av gud det, gutter. — Altsaa om juleaften! Da gaar den yndige mor og steller med julegaverne og juletræet og sætter lys paa. Imens sitter de yndige barn hos den kjærlige far i det dype mørke — i stuen ved siden av. Saa aapnes dørene, og ind strømmer barnene efterfulgt av den kjærlige far. Ja, tjenestepikerne faar lov til at komme ind, de ogsaa gudbevares. De staar i døren og er flaue og gjør de andre flaue. Og saa er alt høitid og glæde og fred. Og familien er saa inderlig glad i hverandre, og tror at alt er saare vel og bra. Men dette er det som de skal ruskes op av. For de ser jo at der er fattige folk som baade sulter og fryser samme kveld, og som sitter i mørke, uten at der er nogen stue ved siden av med lys og juletræ, og de sier jo at de har medlidenhet med dem — men de som det har, de kan ikke hvile, de faar ikke fred, de feirer ingen yndig jul — hvis de har medlidenhet da. Den som har medlidenhet til den ene kant, han faar snart hadet til den anden kant, og han ruster sig til den store krig. — Tænkemaaten er det som maa forandres. For eksempel — naar en av sin overflødighet eller av sit gode hjerte gir penger til de fattige, en halv eller to eller ti kroner, saa sier han: Vær nu fornøiet en stund! Dette er det som maa forandres. Han skal si: Vær misfornøiet, og vis dig misfornøiet for disse ti kroner, saa skal du faa tyve igjen. *Latter.*

A. STRØM

Fin fyr!

STEMMER

Hys, la studenten snakke. Mere, student!

EN ANDEN STEMME

De skulde ta betaling for at snakke.

EN TREDJE STEMME

Nei hys da gut! Da blev han kanske saa misfornøiet at han ikke sa et ord mere.

STEMMER

Hold naa kjæft da! La'n faa snakke i fred. Det er jagu noget i det han sier, lel.

ANDRE STEMMER

Ja, ja! — Nei, nei, bare væv!

ANDEN FULDE MAND

Vi har det saa godt som vi har det.

FREDRIKSEN

Videre! For jo mere misfornøielse der blir — jo nærmere kommer vi en avgjørelse. Og det kunde være paa tide nu.

A. STRØM

Aa De er en opvigler.

P. STRØM

Fin levevei.

FREDRIKSEN

Ja, jeg er opvigler, — og det efter beste evne. Men som levevei er stillingen klein her i landet — endda da!

P. STRØM

Aaja, det er let nok at rive ned!

FREDRIKSEN

Aanei — det er ikke saa let som folk tror. Her i landet er det endog temmelig vanskelig. — Men vi skal gjøre vort beste.

A. STRØM

Men herregud da, menneske, hvad tror De paa? Hvad er det De vil?

FREDRIKSEN

Hvad jeg tror? Jo, det skal jeg si Dem. Jeg tror der vil komme en tid, og det om ikke længe, mot hvilken den

franske revolution var som en idyl. Alle de tusener av tusener som er raa, udannede, uvidende, som fryser, er sultne og hevnlystne, alle de hvem fortvilelsen driver øinene ut i hodet paa, saa de stirrer og stirrer og maa øine bedre tilstande, fornuftigere tilstande — alle vil samle sig, reise sig, gaa, slaa. Mænd, kvinder og barn. Reise sig og ødelægge. Bare ødelægge. Bare lægge øde — og der vil staa en røk av brand og blod over Europa. *Herefter mere dæmpet.* Det eneste som har nogen magt i sig til at holde igjen, er de socialistiske læresætninger. Men heller ikke de duer mot det vandalernes rædselsherredømme som skal harve og gjøde jorden. De som da skal til at saa, naar jorden er frugtbar, de forstaar at det gjælder om at ta alle med. Alle. Ellers gaar det ikke. — Engang trodde jeg at Norge var et av de land som kunde slippe for denne revolution, om vi selv vilde. *Ganske rolig.* Jeg trodde at nordmændene endnu var slik at de vilde være med i spissen, naar de skulde være med. Der var smaa stater før som hadde gaat i spissen, fordi de naadde høiest i frihet indadtil, i social frihet, og det kunde vi ogsaa — trodde jeg. *Dæmpet.* Jeg syntes landet var saa nyt, evnerne saa friske, viljen og selvfølelsen saa mægtig —

EN STUDENT

Bjerkebæk!

STUDENTERNE

Haa haa. Bjerkebæk!

FREDRIKSEN

hurtig. Jeg tror det ikke længer. — Tænk naar vandalerne, som jeg talte om, sætter fakler til Skulpturmuseet — til Universitetsbiblioteket — da kanske —

A. STRØM

Og De er akademisk borger. *Stemmer — især fra studenterne.* Intet hellig! Raat! Sjofelt!

P. STRØM

til studenterne. Vi lar ham ikke faa ordet mere. *Roper høit.* Hørte De hvad han sa. Han vil at de skal brænde op Universitetsbiblioteket. *Skrik.*

FREDRIKSEN

forsøker at overdøve skrikene. Har jeg sagt det?

A. STRØM

Dannelsen maa forsvares! Hyl, gutter!

De hyler og piper en stund, til Fredriksen er gaat ned av talerstolen.

FIN HERRE

Tænke Dem, at ofre kunst og videnskap, fordi det nu engang er saa at der er nogen som er fattige. Det er desuten stor skam at klage her i byen. Fattigpleien staar overmaade høit, baade den kommunale og den frivillige. Stor skam! Jeg har selv hat anledning —

EN DAME

Ja, jeg indrømmer jeg er liberal, og jeg gaar med paa adskillig av venstres — men dette — nei vet De hvad! Der maa dog ved gud være maate paa alt!

P. STRØM

som har kjøpt et nummer av „Morgenrøden“, ramser op følgende vers — slik som barn læser:

Hver ser nu klart at løgnens ord
som avner trindtom spredes,
og at den hele faldne jord
ved løgnens magt vildledes.

Almindelig latter.

DIRIGENTEN

Jeg maa be om litt ro, saa taleren kan faa fortsætte.

A. STRØM

Nei han faar ikke fortsætte. *Til studenterne.* Han burde relegeres fra Universitetet. *Bifald blandt studenterne.*

P. STRØM

Kommer han op igjen, river vi ham ned.

EN SOCIALIST

med knyttede næver hen mot studenterne. Det skal vi se paa.

FREDRIKSEN

Ikke slikt! Ikke det gran! *Op paa talerstolen.* Kunde jeg faa lov til nu —

A. STRØM

Hyl, gutter! *Der hyles.*

FREDRIKSEN

smiler, trækker paa skuldrene. Ja, ja! *Gaar ned.*

DIRIGENTEN

forsøker at komme tilorde; paa talerstolen. Vi har indbudt medborgere til at komme sammen — for at vi kunde snakke om — for at avhandle om der ikke er nogen maate — hvorpaa vi — som det gik an at forbedre de laverestillede klassers kaar —

STEMMER

især blandt arbeiderne. Vi vil ingen socialisme ha. — Det forstaar ikke du dig paa. — Bli paa verkstedet Deres, De far!

EN STUDENT

Jeg skulde hat støvlerne mine alt igaar jeg, Jensen.

DIRIGENTEN

Aa regningen er stor nok før!

EN KJÆRRING

Nu har ikke manden min gjort noget paa otte dager — bare for disse socialistgreierne.

EN AV SOCIALISTERNE

Bare ikke bry dig, kjærring.

A. STRØM

Der kan De se.

P. STRØM

Bare opvigleri!

Tante Ulrikke nærmer sig talerstolen.

EN STEMME

Nu skal tante paa prækestolen.

Latter. Studenterne Strøm farer ilsomt om mellem mængden og taler sagte med folk.

FREDRIKSEN

Det blir nok vanskelig at komme tilorde, frøken — det er saa mange dannede mennesker her — akademiske borgere og slike.

TANTE ULRIKKE

Paa mig hører de nok!

Hun gaar op paa talerstolen. Mængden begynder at klappe voldsomt i hænderne.

TANTE ULRIKKE

stikker hodet fremover, ser først forbauset omkring paa mængden; derpaa stolt og straalende av glæde, halvhøit til Fredriksen. De har respekt for en kvinde som ikke er ræd. *Høit.* Jeg takker. Jeg takker. Jeg skal søke at gjøre mig Deres applaus værdig. — Idag hadde jeg tænkt at gjøre Dem opmærksom paa hvorledes et nyfødt barn mottages forskjellig i rike og fattige familier. *Voldsom applaus.* Ja, det er ogsaa værd at lægge mærke til. Se bare paa hvorledes forberedelserne er forskjellige. *Applaus.*

FIN HERRE

Er forberedelserne til en fødsel forskjellige hos rike og fattige, det visste jeg ikke. *Latter.*

TANTE ULRIKKE

I den rike familie — *Applaus. Hun forsøker gjentagende at tale, men hvergang applaus.*

Helene kommer ilsomt; gaar urolig frem og tilbake i bakgrunden; hun har slør foran ansigtet.

TANTE ULRIKKE

Gjør dere nar av mig? — Hvorfor gjør dere nar av mig? *Latter. Applaus.*

Et par av socialisterne gjør sig færdig til at slaas og gaar frem mot studenterne.

FREDRIKSEN

efter dem. Ikke slikt. Hører De. Vi maa taale det i begyndelsen.

Socialisterne tilbake til talerstolen.

TANTE ULRIKKE

Tror dere jeg gjør det for min skyld. *Applaus.* Fy det er stygt, det er lumpent. *Applaus.*

EN STUDENT

Hyp, hyp. Fram med ridepisken da, blaastrømpede Athene!

TANTE ULRIKKE

Ja de fortjente litt av den paa —

STUDENTEN

Paa hvad?

EN ANDEN STUDENT

Er vi kommet til enden alt nu? Saa er De vel færdig da, glaukopis Athene? *Latter.*

TANTE ULRIRKE

Faar jeg lov at tale? *Slaar hænderne sammen.* Gud hvor feigt!

Voldsom applaus. Fredriksen taler til hende og faar hende ned av talerstolen.

FØRSTE REFERENT

skrivende. Aa dette med saus paa!

ANDEN REFERENT

skrivende. Jeg anretter det raat. Det er saftig nok i sig selv. *Til tredje referent.* Det er sku fine folk De har paa Deres parti.

TREDJE REFERENT

skrivende; fornærmet. Hun kan aldeles ikke regnes til det liberale parti.

Eivind kommer ind fra bakgrunden; ser sig omkring. Helene, der ser ham, stiller sig saa hun ikke kan sees.

TANTE ULRIKKE

efter at ha talt ivrig med Fredriksen op paa talerstolen. Nei, jeg vil tale. Det skal frem —

A. STRØM

til den ene fulde mand. Nu kan De gjøre det.

Den fulde mand, som er kommet ut fra sjappen med et egg i haanden, kaster det like i ansigtet paa Tante Ulrikke. Latter. Applaus. Skrik. En konstabel arresterer den fulde mand.

TANTE ULRIKKE

rasende, slaar i stolen. Elendige pak! Stympere! *Stille.* Det er stygt, stygt. *Gaar ned av talerstolen, sætter sig med ansigtet i hænderne paa et av trinene.*

HELENE

farer frem til Eivind, som er kommet frem i forgrunden. Nu kan De tale, Eivind — tak fordi De kom — forsvar hende, forsvar hende.

EIVIND

Er De der? Jeg har lett efter Dem. Kom, Helene, vi gaar herfra. Her er uhyggelig for Dem.

HELENE

Var det derfor De kom, Eivind — og jeg som trodde — *Stiller sig op ved siden av talerstolen.*

EIVIND

De maa ikke. — Jeg skal tale, jeg skal forsvare — bare ikke De.

HELENE

Jeg tror Dem ikke, og aldrig tror jeg Dem. *Slaar Tante Ulrikke paa skulderen.* Friskt mod, tante.

TANTE ULRIKKE

Du her, Helene. Du kom dog.

HELENE

med høi røst. Vet I, — I — som —

EIVIND og TANTE ULRIKKE

samtidig. Helene!

HELENE

I — I som behandler Eders velgjørere, I som — I som er slik — *Stemmen knækker, hun blir ræd lyden av sin egen stemme.*

FREDRIKSEN

Op paa talerstolen!

HELENE

Nei, jeg kan godt staa her — forresten var det ikke noget videre —

FREDRIKSEN

Nei, op! *Faar hende op paa talerstolen.*

TANTE ULRIKKE

skriker ut. Pas dig, Helene! Ikke staa paa den talerstolen!

Alle trænger sig om talerstolen. Det er stille.

EN STEMME

næsten hviskende. Frøken Blom!

EN ANDEN STEMME

Datter til professor Blom.

ANDEN REFERENT

Imorgen trykkes dobbelt oplag.

EN TREDJE STEMME

En fin dame!

HELENE

fra talerstolen. Ja jeg kan ikke tale, — det var ikke meningen saa. Men jeg synes det er saa haardt, — I skulde bare vite hvor god og snil hun er, hvor hun har arbeidet og strævet og hat det ondt bare for at hjælpe andre — — alt det hun har tjent, alt det hun har eiet, har hun git bort. Hun vilde jo bare være med og forklare hvorledes man skulde hjælpe dem som har det ondt. Er det da ikke mange som har det ondt, mange av Eder som er her ogsaa? Tante — den dame som talte — tante Ulrikke som I selv kalder hende, hun vil jo bare at I skulde slutte jer sammen for at faa det bedre; — ja jeg kan ikke uttrykke det, — det er saa vanskelig for mig at staa her og tale naar alle mennesker ser paa mig; — men er ikke det rigtig, er ikke det vakkert av hende,

inderlig kan dere ikke forstaa det da? Og hvor mange, mange er det ikke som gjør noget for — for — fattigfolk. Aa, dere skulde kjende hende. Og da er det virkelig stygt at behandle hende slik. Og saa ondt hun har hat det. Og det kanske allermest hvor man minst skulde vente det — i sin egen familie. *Tante Ulrikke hvisker til hende og griper hendes haand, som hun beholder.* Hun sier at jeg ikke skal tale om det. Men jo, jeg vil tale, det skal sies, forat I skal faa vite hvorledes hun er som I gjør slik nar av. Hendes egen nærmeste familie vil ikke være ved hende, de gjør nar av hende, haaner og piner hende.

EIVIND

Helene — frøken Helene! Tænk paa hvad De sier.

HELENE

høit. Hys! — Hun er ikke ræd, hun tror paa sin sak, og hun sætter livet ind for den om det gjælder. *Mot Eivind.* Det er en, — en som — som jeg kjender, som sa til mig, at hver tid har sin hovedtanke, som er saa stærk, at de andre blir bare bitanker, som er saa levende at den suger blodet fra alle de andre, og verden gaar ikke fremover før den er løst. Og vor tids hovedtanke, sa han, er at gjøre mennesker, fri mennesker ut av alle dem hvis nakke er bøiet mot jorden av sult og elendighet og raahet — jeg husker saa godt da han forklarte mig det — og den tanke er det som styrer tænkerne og begeistrer digterne, for bare de som arbeider for denne tanke, bare de hvis inderste sjæl dirrer av haab om at faa den løst, bare de lever tidens, vor tids liv. *Holder sig for øinene.* Saa var det han sa. *Voldsomt mot Eivind.* Det er tidens pulsslag, det er det som kræves i tidens digtning, og ikke — ikke — *Truer mot Eivind.*

TANTE ULRIKKE

reiser sig halvt. Helene, Helene!

HELENE

trækker tanten litt frem foran talerstolen. Ja, hun arbeider for denne tanke, hun tror paa den, — hun er i slegt med tidens stormænd — ja hun, hun, og ikke vi andre kloke fornuftige mennesker, som bare snakker og snakker og ikke gjør noget. *Slipper Tante Ulrikkes haand.* Eller er det saa, at vi almindelige mennesker ikke har noget med de store at gjøre — er det saa som jeg har læst i en bok, at aandens helter herhjemme og ute i verden bare er som en flok traner i susende flugt hen over vore hoder, og at de enkelte, almindelige som ser dem og kan tyde deres flugt, at de bare faar et slag av vingerne over øinene, saa de blir forfjamset, som — det gaar med enkelte. Aa nei, nei, la det ikke være saaledes. — La det ikke være saaledes. — Ja det var ikke noget andet.

Helene gaar ned av talerstolen. Tante Ulrikke omfavner hende. Fredriksen trykker hendes haand. Socialisterne roper hurra og omringer hende. En stemme: „La os bære hende paa guldstol!“ Hun avværger det. Forøvrig almindelig bevægelse, men temmelig rolig.

EIVIND

Jeg beundrer Dem, Helene. Faar jeg lov at følge — *Rækker haanden ut.*

TANTE ULRIKKE

Ja kom.

HELENE

skarpt. Nei! — Kom, tante. Jeg gaar hjem til dig og blir hos dig bestandig. Kom la os skynde os.

TANTE ULRIKKE

begeistret. Ja vi to — vi tre. *Plusselig.* Nei, det gaar ikke an, Helene. Du skal gaa hjem til dine forældre. Du skal gaa hjem.

HELENE

Kom, tante! Skynd dig. Jeg gaar til dig. *Tar tantens arm. De gaar.*

FREDRIKSEN

God aften, Stabel!

EIVIND

Godaften.

FREDRIKSEN

Er ikke De liberal?

EIVIND

Jo, vet De ikke det — hvad mener De —

FREDRIKSEN

Aa det var bare saan et spørsmaal.

Eivind gaar.

DEN ENE FULDE MAND

paa talerstolen. Ærede forsamling — maa det være mig tillatt —

Da nogen vil rive ham ned, vælter talerstolen. En konstabel fører den fulde mand væk. Skrik og spektakel.

P. STRØM

til studenterne. Vi gaar til Samfundet.

A. STRØM

Jeg maa op til onkel Strøm først; han sitter og venter. Farvel saalænge! *Gaar.*

Studenterne gaar syngende: „Sjung om studentens lyckliga dar.“ Referenterne ordner sine papirer.

FREDRIKSEN

halvt for sig selv. Ja, ja, det var det første møtet!

Socialisterne tar talerstolen, bærer den mellem sig og gaar. En mand tænder gaslygten. Det er blit skumring. Man ser byen oplyst i bakgrunden. Lys i brændevinssjappen.

FJERDE AKT

Samme dekoration som i 1ste og 2den akt.
Om aftenen samme dag som de to foregaaende akter.

Blom gaar op og ned paa gulvet. Fruen sitter ved sybordet.

BLOM

Nei, nu maa avisen da ved gud være kommet. Klokken er straks 9. Imorgen klager jeg i ekspeditionen; det er da ogsaa for galt.

PIKEN

ind fra spisestuen. Vær saa god, teen er inde.

FRUEN

Er frøknen hjemme?

PIKEN

Nei, hun er ikke kommet endnu.

BLOM

Saa kan vi vente saalænge. Gaa ut og se efter avisen.
Piken gaar og kommer litt efter tilbake med avisen, hvorpaa hun gaar.

BLOM

Tak! *Sætter sig og læser.* Statsraad Lies sygdom. Vi har at meddele vore læsere at ifølge de siste telegrammer har statsraad Lies sygdom desværre tat en meget alvorlig vending, som lar befrygte det værste. — Stabel sendte bud op i avisen i formiddag. — Socialistmøtet. Møtet der avholdtes paa et sted med det velklingende navn Tyveholmen, hadde kun samlet faa, for største parten aldeles ukjendte folk. Det aapnedes av en student Fredriksen, der paa grund av sit forsultne og magre utseende og sin ikke meget moderne klædedragt fuldstændig svarer til den forestilling man sædvanligvis forbinder med navnet socialist. I sit første foredrag tordnet han løs paa det uretfærdige samfund og kom med nogen likesaa løse som trivielle bemærkninger om kapital, arbeide, produktion med flere lignende blomster fra den socialistiske vinterhave. En fra Arbeidersamfundet noksom bekjendt skraaler, skomaker Jensen, valgtes til dirigent. Vor referent maatte snart forlate møtet, og vi skal derfor til slutning kun bemærke, at det paa møtet het sig at blandt andre vilde ogsaa den bekjendte frøken Ulrikke Olafsen optræde. Vore læsere vil erindre frøknen fra andre lignende leiligheter samt fra den med egte studenterhumor skrevne farce som omhandler hende. Vi skal imorgen bringe et utførligere referat.

Litet ophold.

FRUEN

Gid Helene kom snart.

BLOM

Er du sulten, kan vi gjerne gaa ind og spise.

FRUEN

Nei — slet ikke.

Advokat Strøm hurtig ind med yttertøi som han under den følgende replik lægger paa en stol i bakgrunden.

STRØM

Det er da en fatal geschichte. Hvad vil du gjøre, for

nu maa der gjøres noget. Gamle Stabel var rasende, da jeg talte med ham for en stund siden. Han var paa veien til statsministeren. Men sint var han; departementsblodet kokte, det lugtet lang vei. Blom, hvorfor gjorde du ikke som jeg sa; hvorfor sperret du hende ikke inde, saa hadde du undgaat at ha hovedtaleren paa det første norske socialistmøte i din nærmeste familie.

BLOM

Har hun prostituert sig saa skrækkelig?

STRØM

Naa — du tar det med ro.

FRUEN

til Blom. Det er Helene.

BLOM

reiser sig. Helene! hvad?

STRØM

Visste du ikke?

BLOM

Hvad sier du — Helene? Aa det er skam, skam. Hvad er det dog der gaar for sig, Kristine? — Og netop nu da hun visste at saa vigtig en sak stod paa spil for mig — hører du, Kristine? *Mot Strøm.* Men Stabel indestod jo for Eivind, og Eivind lovte saa sikkert —

STRØM

Eivind! en slik cadidatus philosophiæ! Men at du ikke visste det. Det visste jeg ikke. Jeg visste ikke at ikke du visste det. Og det netop nu da vi hadde de beste — det vil da si de værste efterretninger fra Carlsbad. Lie ligger paa sit yderste — paa sit alleryderste; — og fru Lie er nedkommet for tidlig. Dødfødt! — Og saa slikt et møte! fuldstændig nihilistisk! De foreslog at brænde Universitetsbiblioteket.

BLOM

Hold op, hører du, jeg vil ikke høre mere. Gud i

himlen hvilken skam — hvad er det dog der gaar for sig om dagen?

FRUEN

hviskende. Og Ulrikke?

STRØM

Deres søster — naa! Vi er jo vant til litt av hvert fra den kant, frue. Men gud fordømme mig, dette er dog det værste at hun har rotet Helene op mellem disse fuldstændig katilinariske eksistenser. Fuldstændig fiaskomøte forøvrig! Pøbelmøte med skrik og leven og raatne egg. Politiet maatte tilsist —

BLOM og FRUEN

samtidig. Politiet?

STRØM

Nei, vær bare rolig, — Deres datter blev ikke arrestert saa vidt gik det da ikke. Men hele byen taler om det allerede.

Tante Ulrikke farende ind.

TANTE ULRIKKE

I ser en slagen kvinde for jer. Jeg strækker vaaben og utleverer byttet.

STRØM

Er det bytte eller vaaben — den ridepisken og de brillerne? *Peker paa sin pande og ryster paa hodet.*

TANTE ULRIKKE

nikker rolig. Ja, jeg blir det, hvis jeg skal holde paa længer.

FRUEN

Hvor er Helene?

BLOM

reiser sig. Ja, hvor er Helene?

TANTE ULRIKKE

Det er hende jeg kommer fra. Jeg har løpet i forveien alt det jeg kunde. Hun kommer her om en liten stund

for at si at hun ikke vil bo herhjemme, men flytte til mig. Hun kommer for at hente sit tøi. Faa hende fra det — be hende om at opgi sit forsæt, saa skal jeg aldrig optræde offentlig mere, aldrig mere gjøre familien skam; — jeg skal leve stille og rolig som en opdaget skandale.

BLOM

Men at det er min datter — *min* datter. Det er en forfærdelig tid — der er gift og pest i luften. Men jeg har stor skyld paa mig, jeg ogsaa. Stor skyld. Jeg har agtet alt for litet paa tiden, og trodd at det var nok at hun vokset op her i sit hjem mellem mennesker som holdt av hende og vilde hende det vel — bare godt og vel. Kom Kristine, vi skal slutte os tæt sammen og ikke bry os det gran om hvad folk vil si, men ta rigtig venlig mot Helene. *Rækker frem haanden.*

TANTE ULRIKKE

Tak, begge to. Saa gaar jeg, og si endelig ikke at jeg har været her.

Statsraaden ind.

STATSRAADEN

til Tante Ulrikke. Er De her? De generer Dem saamen ikke. — Og efter hvad der er passert, Blom, tilstaar jeg at jeg heller ikke av dig hadde ventet at træffe hende her, medmindre da statsministeren muligvis skulde ha ret —

BLOM

Statsministeren?

STATSRAADEN

Ja jeg kommer i dette øieblik fra hans ekscellence. Som Strøm vil ha fortalt dig, drages Lie med døden. *Til Fruen.* De har hørt om hans stakkels kone, frue.

BLOM

Og statsministeren?

STATSRAADEN

Han sa at det vilde interessere ham overmaade at høre

at paa næste socialistmøte hadde professor Blom og fru Blom optraadt sammen med datter og svigerinde.

STRØM

Det er gud døde mig grovt.

BLOM

Jeg forstaar ikke din spøk.

STATSRAADEN

Spøk! Det er aldeles ikke spøk. Det er mit eller rettere, det var hans ekscellences rammeste alvor. Ja, det var ikke langt fra at han betragtet ogsaa mig som prostituert, paa grund av min overdrevne iver for din sak. Han var fuldstændig oprørt.

STRØM

Bare han ikke blir alvorlig syk.

STATSRAADEN

Han sa uttrykkelig at i en tid som vor kan man intet vite —

STRØM

Meget træffende.

STATSRAADEN

vender ryggen til Strøm. Og det var derfor uomgjængelig nødvendig at du ved et eller andet avgjørende skridt, ved en offentlig erklæring eller hvadsomhelst gav almenheten tilkjende at du ikke alene misbilliget og beklaget, men ogsaa fordømte den skandale som har fundet sted i din familie — at du, som hans ekscellence uttrykte sig, med andre ord viste du var en mand, og at du visste hvor en mand skal staa i vor tid.

BLOM

Ulrikke har lovt —

TANTE ULRIKKE

Jeg skal aldrig optræde mere. Jeg skal forsvinde.

STATSRAADEN

Det er temmelig likegyldig hvad De gjør. Det er likeoverfor Helene du maa optræde.

BLOM

Hvad mener du?

STATSRAADEN

Du har hørt ministerens ord?

FRUEN

De mener da ikke at Blom skal avgi en offentlig erklæring — mot Helene, sin egen datter.

STRØM

Hun kommer her om et øieblik for at hente sit tøi.

STATSRAADEN

Hvad? For at hente sit tøi! Blom, du har altsaa av dig selv forstaat —

STRØM

Tvertimot. Vi har belavet os paa stor forsoningsfest. Blom og fruen var allerede faldt i hverandres armer, jeg skulde like til at omfavne tante Ulrikke — og du kommer som du var kaldet, for vi venter bare paa Helene for at be hende tilgi os at vi ikke har været paa møtet.

STATSRAADEN

Jeg forstaar ikke. Er det spøk eller alvor, — har Blom forbudt eller har du ikke forbudt hende dit hus?

TANTE ULRIKKE

Det er Helene selv som har besluttet at hun vil bli hos mig og ikke komme hjem. Kom ikke og læg Dem i veien — for guds skyld gjør det ikke. La hende ikke bli hos mig — jeg har det saa uhyggelig og uordentlig. La hende faa bli herhjemme hvor hun har hygge og fred — hører De, Stabel.

FRUEN

Og Deres søn?

BLOM

Ja Eivind?

STATSRAADEN

Han er aldeles umulig. Upaalideligheten selv, — men nu skal han ind i departementet.

TANTE ULRIKKE

med ufrivillig utrop. Ja, Eivind er en sjofelist!

STATSRAADEN

Hvad?

TANTE ULRIKKE

Ja frygtelig sjofel. Helene har fortalt mig alt — men jeg har lovt ikke at si noget. Men kan dere da ikke forstaa at jeg som ikke har mærket noget, som har trodd at han var en bra kar, har stolt paa ham som paa mig selv — at jeg kan ikke ha Helene hos mig, kan dere ikke forstaa det? — *Stille, smertelig.* Jeg bringer ulykke hvor jeg kommer. *Sætter sig i bakgrunden.*

STATSRAADEN

Din datter er aldrig blit omtalt saaledes i mit hus. Men Blom, la os sætte de personlige følelser til side. Vi faar handle med kjendsgjerninger, og du skulde være taknemlig mot forsynet, fordi alting føier sig saa inderlig vel for dig. — Helene har altsaa besluttet at flytte hjemmefra og opholde sig hos din svigerinde — faa hende ikke fra det.

FRUEN

Christian, la os ta venlig mot hende naar hun kommer.

STATSRAADEN

Bli ikke vred, frue, fordi jeg blander mig i saken. Jeg forstaar Dem saa godt, frue. Men betænk Dem, betænk Dem før De tar parti. Resultatet kan bli at De forhindrer Deres mand i et av de vigtigste skridt i hans liv. Betænk Dem to ganger, frue. *Fruen sætter sig. Mot Blom.* Man vil tro at Helene har maattet flytte hjemmefra paa grund av skandalen; Helene selv vet at det er hun og ikke du som har besluttet det. Du handler som en mand og som en far. Du har tat et avgjørende skridt og du blir statsraad, hvorved aapnes dig rik anledning til nyttige reformer —

STRØM

Gavnlige foranstaltninger, en anden orden i administrationen, samarbeide mellem statsmagterne, — som det heter i oppositionspressen.

STATSRAADEN

Og det sier jeg dig, Blom. Jeg synes det er haarde vikaar du byr mig, for det ser ut som du for alvor betænker dig paa enten du skal følge mit eller den dames rad. *Peker bakover paa Tante Ulrikke.* Det er dog litt pinlig for mig. Er det ikke hun som er skyld i det hele? Hun har revet Helene ut av sit gode lune hjem, hun —

BLOM

usikkert. Du har et stort ansvar paa dig, Ulrikke.

STATSRAADEN

Hun har bragt splid og tvist herind. Hun er det som paany, nu da saken kunde ordnes paa den beste maate, holder paa at forpurre det hele ved sine narrerier og sit overspændte væsen. Er det rimelighet i at hun skal være til hinder for at du kan træde ind i kongens raad. Dette er ikke humanitet længer, det er godfjottethet — Er vi voksne mænd? — Eller du synes kanske jeg gjør hende uret?

BLOM

Nei, ved gud. Hun har været og er til skandale for familien. Altid, altid. Jeg kan ikke la mig lede i mine skridt av et galt menneske.

FRUE

Christian — hun er min søster.

BLOM

Og datter av din far, ja, som kunde takke sin gud at han ikke kom paa tugthuset for sine skriverier mot alt hvad der er hellig i dette land. Hun har det fra barn. Daarlig race.

FRUEN

mot ham; halvhøit. Det var dog til dig jeg lyttet, og ikke til racen, ikke til far, dengang jeg giftet mig med dig.

BLOM

Hvad er det, Kristine — hvad mener du?

FRUEN

lægger haanden paa hans skulder. Aa ingenting — men far holdt saa meget av hende.

Helene ind.

HELENE

Godaften. — Du her, tante? I vet altsaa. — Jeg aar ind paa mit værelse for at hente noget tøi, mor. 'ent paa mig saalænge, tante. *Gaar ut spisestudøren. Fruen aar litt efter.*

TANTE ULRIKKE

frem; ivrig. Spar hende. Kunde dere ikke se paa hende: Hun gir sig ikke, aldrig i evighet. Du komer til at angre det bitterlig, bitterlig — og du holder j av hende. Forstaar du da ikke hun blir som jeg. Someg! Hvor hun gaar paa gaten, vil de peke, fnise og vendsig. Ikke fiender, men ynkere. Ikke haanlatter, men medlenhetssmil — like op i ansigtet. Aa hun kommer til astaa saa alene, saa ensomt alene. Be hende bli, ellerhun kommer aldrig hjem igjen.

BLOM

Aldrig —?

STATSRAADEN

Blom! — Jeg gaar min vei, hvis din svigerir en eneste gang til faar lov at blande sig i denne sak

TANTE ULRIKKE

stille. Aa nei, det kan vel kanske ikke nytte *Gaar frem og tilbake i bakgrunden.*

STATSRAADEN

Herregud, kan du da ikke indse at en slik sak varer da ikke evig. Om et par maaneder er jo det hele glemt, og da kan vi jo se hvorledes saken kan arrangeres.

STRØM

Og er du først blit minister, saa er der ingen jordisk magt som kan rokke dig. *Til Statsraaden.* Ikke sandt! At komme ind i det norske statsraad er ikke saa vanskelig, men ut kommer man ikke før man blir forfremmet endnu høiere op. *Peker mot himlen.*

BLOM

Ja men jeg kan da umulig foreslaa Helene dette; — det er jo at spille komedie.

STRØM

Uf!

Eivind ind.

STRØM

til Eivind. De vover da noget, De. De har min agtelse — forsaavidt. Spekulationen var dristig lagt. Kun skade at endossenterne trak sig tilbake i siste øieblik.

EIVIND

hissig. Hr. advokat, jeg — jeg vilde ønske — gid jeg kunde betale Dem de penger tilbake.

STRØM

rolig. Ja gid De kunde. Med renter og omkostninger.

EIVIND

Godaften, Ulrikke. Jeg kommer fra dig. Jeg vilde høre hvorledes det stod til med frøken Helene.

TANTE ULRIKKE

Aa hold — jeg vet det altsammen, Helene har fortalt det. Du skulde se at komme ind i statsraadet, du ogsaa; der passer du sammen med din far og den dotten som jager sin datter for at bli det.

BLOM

Ulrikke, det er for galt.

STATSRAADEN

Det er en fornærmelse mot dine gjæster at taale slikt.

STRØM

Slaa hende ut av vinduet.

STATSRAADEN

Kom, Strøm, vi gaar.

BLOM

Gaa med dig, Ulrikke. Jeg taaler det ikke. Du fornærmer mig i mit eget hus — og mine gjæster.

TANTE ULRIKKE

rolig. Aa nei, det kan vel ikke nytte at tigge længer. Det kan vel ogsaa være det samme. Vi skal gaa sammen, og dere skal høre fra os — vær sikker paa det. For hun har hørt krigstrompeten og bak den messingbasunen.

STRØM

Hvad for en messingmusik!

BLOM, STATSRAADEN, EIVIND

Hvad — hvad er —?

TANTE ULRIKKE

Og man glemmer ikke den lyd. Om man saa bare en eneste gang har lagt øret til jorden og hørt den dumpe lyd av millionernes marsch og fanernes knitrende slag i luften. I spissen gaar genierne — og saa et uendelig tog av fattige og ulykkelige. Retfærdighet, roper førerne. Retfærdighet, retfærdighet toner det som sang over hele hæren — og de faar, de tar retfærdighet. Kan man høre slik sang naar man lytter, da lar man dem gjerne le, da staar man gjerne paa sin forpost og fryser, da er man gjerne gal og rar og halvtomset og lar de andre være kloke; — jeg har hørt slik sang, og hun har hørt, og vi smiler av de kloke, vi ynker dem. Ynkværdige gamlinger.

Fruen ind hurtig.

FRUEN

Nu kommer hun, Blom.

BLOM

Talte du med hende?

FRUEN

Nei, jeg var ræd hun ikke vilde lukke op, saa jeg banket ikke paa. Der er hun. *Inderlig.* Blom, Blom, det er Helene.

Helene ind med en liten vadsæk.

HELENE

Saa kan jeg faa hentet resten imorgen. Farvel, mor. *Trykker hendes haand.* Farvel, far. — Tante har bodd saa alene nu i mange aar — og nu vil jeg se at gjøre det litt godt og hyggelig for hende, — og vi passer saa godt sammen. Vi har saa mange ting vi kan tale om, og kanske ogsaa faa arbeidet noget for. — Farvel, far. *Rækker haanden ut.* Farvel, mor. Kom saa, tante.

TANTE ULRIKKE

frem. Tal mand!

STATSRAADEN

Ikke et ord!

FRUEN

Blom!

HELENE

Kom saa, tante!

TANTE ULRIKKE

lægger haanden paa Bloms skulder; med helt forandret stemme. Hør nu, Christian. La os nu være fornuftige. Indbild dig at jeg er som andre mennesker, jeg ogsaa; for det er jeg da igrunden. Jeg har da ikke altid været saa rar. Har jeg vel, Christian? Har jeg vel, advokat?

STRØM

Aa — aa!

TANTE ULRIKKE

slaar spøkende ut med haanden. De er slem, er De. Nei, la os nu være fornuftige. Vi er jo alle saa glad i hende og vil hende det bare vel; ikke sandt, Christian, ikke sandt, statsraad? — Og kongen bryr sig ikke om hvad hun har gjort; Christian er like god for det, han. Bare la hende faa bli hjemme her i stuen *ser sig om i stuen* her er hun kjendt og har det saa godt.

HELENE

Men tante da, hvad er det du ber om?

TANTE ULRIKKE

Og saa la hende faa reise til utlandet, eller la hende reise først og komme her hjem senere, — *hurtig* det kan du gjøre, saa dør det bort alt det du vet nok — — til store byer og til Schweiz og til Italien, — der skal være saa vakkert, saa vakkert i Italien. Og gi hende alt det hun vil ha, kjoler og broscher og alt, hun er jo saa ung og vakker og ung.

HELENE

Tante, hvad er det du gjør. Tigger du for mig? Synes du jeg har gjort noget galt da, tante — *Sætter sig og lægger hodet i sine hænder paa bordet.*

TANTE ULRIKKE

Hør ikke paa hende. Hun er ophisset nu. Der er saa meget som har gaat hende imot idag. Men hun er saa god og snil og saa ung — Det var en anden sak med mig. Jeg var styg jeg. Der var ingen som gjorde kur til mig, som det heter. Kur til mig! Ja er det ikke komisk, advokat? *Strøm nikker.* Ha ha — og saa blev jeg ærgerlig og misundelig og begyndte at tænke — jeg syntes det var saa uretfærdig og syntes at de stygge kvinders tid ogsaa skulde komme, — men verden er nu engang saa — — og jeg selv skal reise paa landet. *Ler.* Jeg har jo igrunden fortjent at sendes paa landet — til en prest, ha ha. *Tar Blom under armen.*

STRØM

Ja eller til en doktor.

STATSRAADEN

Der er noget i hvad frøken Ulrikke sier. Helene vilde vist ha godt av en tur til utlandet.

BLOM

Ja! Du har ret, Ulrikke.

TANTE ULRIKKE

Ja ja!

HELENE

Jeg har ikke godt av nogen tur — jeg vil ikke reise til utlandet. Kom, tante, jeg vil jo bli hos dig.

EIVIND

helt frem i forgrunden. Bare en kvinde som frøken Helene kunde svare slik. *Stolt, avvisende.* Det gjør mig ondt at skulle optræde mot dig, far, og muligvis mot Dem, frue, som jeg har saa dyp agtelse for, og mot dig, Ulrikke som har sveket Helene. Men jeg kan ikke se en kvinde staa alene. For jeg er ikke feig, frøken. Forstaar I da ikke at det er at fornærme frøken Helene at foreslaa hende at reise. At indbyde hende til at skamme sig. At flygte for folkesnakken. Hun som bare har latt sit hjerte tale, mens vi andre lar de tusen hensyn herske over os. Frøken Helene, tillat mig her i alle disse menneskers nærværelse at si Dem at jeg ærer Dem, beundrer Dem, ja, at jeg —

HELENE

Eivind Stabel — og De vover —

EIVIND

Ja jeg vover, trods alt som er hændt, trods Deres vrede i dette øieblik — jeg elsker Dem, elsker Dem, og uendelig mere nu i Deres stolte ensomhet, i Deres forlatte stolthet.

STRØM

halvhøit. Han er som skapt for en jury.

HELENE

Og De vover —. Far, at du taaler! — Tal til Deres søn! — Vet I da ikke — her i Eders egen dagligstue, i formiddag — hvad han har vovet at by mig — Jeg har ikke forstaat det helt før nu hvor lumpent, hvor usigelig lumpent. — Far og mor! Han saa at jeg mange ganger sat med lutende hode og med hænderne i skjødet — han saa hvor raadløs og uklar og fortvilet jeg ofte var — han saa at jeg var alene midt i mit hjem — han saa det, og han nærmet sig og han kredset om mig med alle sine klingende ord om frihet og sandhet og talte til mig i et sprog som han ikke brukte til andre — og saa tilsist, nu idag, trodde De at jeg var moden, at jeg kunde plukkes — for jeg var jo ung, jeg var jo av kjøt og blod, som De mumlet mig i øret, mens De gjorde stemmen dypere — — *like mot ham* men ikke netop dengang, ikke netop dengang — *Griper efter bordet for at støtte sig.*

FRUEN

tørrer hendes pande. Helene!

EIVIND

til Blom. Tal rolig og mildt til hende. Hun taaler ikke andet.

TANTE ULRIKKE

Ta hende tilbake, Blom og Kristine. Jeg har jo ingen ting mærket av det som hun sier om Eivind, -- og slik gaar det naar hun kommer utenfor familien. Behold hende. Jeg skal komme væk.

HELENE

Vent, tante. Ta mig med.

TANTE ULRIKKE

Du faar ikke lov. Du skal bli her.

HELENE

fortvilet. Men er der da ingen — er alle imot mig?

FRUEN

Tal da menneske, og si at det ikke er din mening at du vil jage din datter ut paa gaten — de maa jo tro at det er for den elendige postens skyld.

BLOM

vender sig mot Helene. Helene.

STATSRAADEN

Farvel, Blom. Jeg gaar til hans ekscellence statsministeren og melder ham dit avslag.

STRØM

halvhøit. Bare et par maaneder!

BLOM

Ta hende hjem, Ulrikke, bare et par maaneder. Du kan jo leie en hyggelig fin leilighet. Jeg skal besørge alt i saa henseende. — Bli hos tante et par maaneder, Helene, saa blir alt godt — og saa om et par maaneder kan alt ordnes, saa kan du komme hjem igjen. — Ja, jeg vil nødig foreslaa dig det, — jeg ser at du ikke liker det — og det kan saa være; — men du forstaar ogsaa sikkert selv, at naar det gjælder en saa vigtig post — vigtig for landet; for det er jo ikke bare for min skyld — — *I sinne.* Svar mig, barn, — trods mig ikke like op i ansigtet. Har du ikke alt gjort nok for at sprænge familien — synes du ikke; — og er ikke vi, jeg og mine venner, dannede, hæderlige, normale mennesker, som raadet dig kjærlig og fornuftig, *forfærdelig sint* mens du har latt dig lede av et menneske som — som — ja jeg gider ikke ta det halvgale fruentimmers navn i min mund.

HELENE

Kom, tante. Vil du ha mig?

BLOM

Du vil, Helene —?

HELENE

Far! Saa skulde jeg sitte et par maaneder paa straf

hos dette halvgale fruentimmer, fordi jeg har forsvaret hende, eders egen søster, mot raa mennesker som haante hende kanske endnu værre end det nogensinde er gjort her i huset. Er det andet jeg har gjort? *Mildt og stille.* Aa nei, far, det er vist ikke det som sprænger familien.

TANTE ULRIKKE

griper hendes haand. Vær ikke sint paa mig. Jeg er stolt av dig.

HELENE

tar moren om halsen. Farvel, mor! Hils far! *Vinker paa Tante Ulrikke og gaar.*

BLOM

der har sat sig med hænderne for ansigtet. Helene!

TANTE ULRIKKE

hen til ham. Jeg skal nok stelle bra for hende gammelen! *Til Eivind.* Du er jo falden efter en embedsmand, saa jeg burde ha mærket det. *Neier for Strøm og Statsraaden.* I skal snart faa høre fra mig.

STRØM

Ja De vil jo leve som en skandale — der er opdaget hos en prest paa landet, — var det ikke saa?

TANTE ULRIKKE

Aa nei, nu skal det bli skandale av anden art, og jeg føler mig saa temmelig stærk at jeg kan ofre denne for at styrke ministeriet. *Gir advokaten ridepisken.* Det kan trænges. *Peker paa Blom.* Han der skal ikke hjælpe stort. Adjø, Kristine. *Gaar.*

Strøm gir Statsraaden ridepisken. Statsraaden ser paa den og vil gi den tilbake. Strøm tar ikke imot den.

FRUEN

Vær ikke saa bedrøvet, Blom; for racen er god, skal jeg si dig. Godnat! *Ind i spisestuen.*

STRØM

til Eivind. Naar De nu gaar ind i departementet —

EIVIND

Jeg opgir ikke en tøddel av mine anskuelser for det. Ikke en tøddel; hører du det, far!

STRØM

Nei, nei-nei. Det var slet ikke det jeg vilde tale om. Saa ser De indom paa kontoret til mig imorgen formiddag.

EIVIND

Det er virkelig altfor snilt av Dem —

STRØM

For naar De nu gaar ind i departementet, saa kan De jo betale maanedlige avdrag. Foruten renter og omkostninger. Det vilde jeg gjerne ha et bevis for. Klokken 1 imorgen formiddag!

EIVIND

Klokken 1. Det skal være mig en — præcis klokken 1. *Tar sit ur op.* Jeg ser det er endnu ikke lukket henne paa kaféen. Godaften.

STRØM

Bedre lykke en anden gang, forhaabningsfulde unge mand. Godaften. Vær ikke for streng mot mig i romanen. Det er vist en morsom bok. Jeg glæder mig meget. Godaften. Godaften. *Følger ham til døren. Eivind gaar.*

BLOM

farer op. Men Lie lever jo endnu —

STRØM

Bare ikke vær ræd. Han er sku sikker. Om fjorten dage kan du bære den avdødes ordener efter hans kiste. Stabel og jeg skal være marskalker.

Statsraaden staar midt fremme paa scenen med den ene haand ind paa brystet; i den anden haand har han ridepisken. Blom og Strøm staar paa hver sin side av ham.

STATSRAADEN

Du har kjæmpet dig gjennem som en mand. Alle oplyste, eller som du selv for litt siden sa, alle dannede,

hæderlige og normale mennesker staar paa din side — det faar være dig en trøst i din sorg. Desuten, Blom, om et par maaneder kan den sak ordnes, det sier sig selv. Mine venner! Det gjælder nu mere end nogensinde om at vi med guds hjælp holder sammen saa at landets dyrebareste interesser kan bevares.

STRØM

Amen!

KONG MIDAS

SKUESPIL I FIRE AKTER

FØRSTE OPLAG TRYKT 1890.

P E R S O N E R N E

Fru ANNA HIELM.
Redaktør JOHANNES RAMSETH.
FINN HALS.
GERHARD HIELM.
Fru JANNE HAHN.
Fru LINE LINDEMANN.
Fru BERG.
Fru OTTESEN.
Frøken LOMMERUD.
Grosserer RASMUSSEN.
HUITFELDT-OLSEN, journalist.
Stortingsmand NORBØ.
Madam LØNSETH.
MARTINE, pike hos Hielm.

Handlingen foregaar i Kristiania i vore dage.

FØRSTE AKT

En elegant utstyret dagligstue. Rikt, med et anstrøk av at det er en maler som har indrettet og ordnet stuen. To dører i bakgrunden, én helt fremme til venstre og én længere tilbake paa høire side.

Finn Hals og Gerhard Hielm kommer fra høire.

FINN HALS

Hvorlænge har du holdt paa med det?

HIELM

Hun har sittet i fjorten dage omtrent.

FINN

— ja, det maa jeg si — jeg synes det var rigtig godt; det lignet fortræffelig, — men er hun saa alvorlig?

HIELM

Hun sier selv det er for alvorlig, men hun synes allikevel det er bedre end noget av de billeder hendes mand malte av hende. Saan som jeg har malt hende, synes jeg imidlertid ofte hun ser ut, og saan har jeg altsaa lyst til at male hende. Forresten saa — hvergang hun sitter for mig, saa sørger jeg for at hendes mand likesom

dvæler i bakgrunden eller rettere paa bunden av det vi snakker om. Uten direkte at tale om ham, slipper vi ham aldrig — det er en slags kunstnerisk vivisektion fra min side, for jeg tror ikke det er andet hun tænker paa hele dagen end ham, manden. Men jeg indbilder mig nu engang at jeg paa den maaten faar hende til at se ut saan som jeg har lyst til at male hende, og det er jo altsaa —

FINN

Han var jo en kjødelig fætter av dig, August Hielm?

HIELM

Ja, og en av de talentfuldeste malere som har levet her i landet, — ubetinget! Saadan som han kunde gripe det øieblikkelige, det tilfældige, det uarrangerte, livet som det rullet forbi netop i det øieblik — aa! — Ja, du har jo naturligvis set mange billeder av ham.

FINN

Jeg lægger aldrig noget videre mærke til billeder, jeg forstaar mig ikke noget paa det.

HIELM

Ja, det er sku sandt. Det hadde jeg nær glemt at du er det eneste menneske her i byen som ikke forstaar dig paa malerier.

FINN

Det er jo to aar siden nu?

HIELM

Siden hvad — siden manden døde, mener du. Ja, litt over to aar siden. Hvorlænge er det du har været borte i det hele?

FINN

Jeg kom hjem for syv maaneder siden, og da hadde jeg ikke været i Norge paa fire og et halvt aar.

HIELM

— og nu vil du kjøpe dig en gaard?

FINN

— ja, kjøpe mig en gaard, og ha den i nogen aar, — kanske i mange —

HIELM

Det er ikke nogen rigtig fastslaat fremtidsplan, later det til.

FINN

Nei.

HIELM

Du svarer saa kort, synes jeg.

FINN

Hvorledes det?

HIELM

Har du samme religion nu som i gamle dage?

FINN

Religion?

HIELM

Ja, du dyrket noget som du kaldte den hellige relativitet, husker jeg.

FINN

Ja, jeg mindes ikke rigtig det — men det er vist samme religion jeg har endnu.

HIELM

Har du aldrig kjendt hendes mand, du —

FINN

Nei, bare ganske flygtig.

HIELM

Det var hende du tænkte paa nu altsaa?

FINN

ser op, derpaa. Ja!

HIELM

Jeg tror ikke du vilde likt ham noget videre heller. Han gik og var adelsmand bestandig. Ikke spilte adelsmand egentlig, men var det. Jeg kunde godt like det,

jeg, men jeg tror ikke du — hans mor var grevinde, svensk, og vi er jo selv av grulig fin familie da altsaa. — Radikal adelsmand nærmest. Men jeg har bokstavelig aldrig set nogen kone være saa glad i sin mand som Anna. — Hun var ikke alene lykkelig, ikke bare forelsket, hun gik i en stille taus fryd over at han var hendes mand.

FINN

Ja, det har jeg kunnet forstaa efter at jeg har lært hende nærmere at kjende, men i begyndelsen —

HIELM

— nei, straks man lærer hende at kjende, da er det akkurat som —

FINN

— i begyndelsen trodde jeg at hun var en saan almindelig to—tre aars enke som længtes efter livet igjen. Hun var mig ikke engang rigtig sympatisk, men jeg hadde lyst til at — til at — nærme mig hende eller hvad jeg skal kalde det.

HIELM

Ja, der er mange som har den lyst. Og det mærkelige er at det ser ut som hun ikke har noget imot det heller. Tvertimot! Straks de ser hende, saa stimer hannerne til. De tror der er bytte. Men de kommer ikke før paa nært hold før de mærker — ja, saan antar jeg det ialfald — før de føler der er glas mellem dem og hende. Tykt speilglas. Og saa fortrækker de. Der er bare én som blir, — Ramseth.

FINN

Ramseth!

HIELM

Ja gu! Han blir staaende. Men jeg tror han speiler sig selv.

FINN

Ja, det er et underlig menneske.

HIELM

Ramseth?

FINN

Nei — fru Anna.

HIELM

Det er akkurat som civilisationen ikke har faat helt bugt med hende.

FINN

Vild!

HIELM

Uortografisk!

FINN

Hvem er hun datter av?

HIELM

Det var ganske almindelige folk. Han var portner nede paa den skolen hvor August hadde atelier. Og der gik hun like fra før hun blev konfirmert — alvorlig og stille — og vartet op. August var i grunden den siste av os som la mærke til hende. Men hun gik saa alvorlig omkring at vi holdt op at snakke fruentimmer naar hun kom ind paa atelieret. — Han blir dig en slem rival.

FINN

Rival? hvem?

HIELM

Ramseth.

FINN

Jeg kjender jo ikke manden engang — og rival!

HIELM

Rival ja! Og han liker dig ikke.

FINN

Herregud, han kjender mig jo ikke.

HIELM

Jamen han vet at du gaar og spaserer med Anna.

FINN

Hvad har han med det at gjøre?

HIELM

Det vil du snart faa se. — Du kan jo desuten heller ikke like ham.

FINN

Kan ikke jeg — naa offentlig mener du! — nei, det kan jeg ikke. — Jeg vet ikke hvorledes det er, men naar man kommer utefra her hjem, saa hører man saa mange tapre ord og saa ser man saa mange bange mænder. Jeg vet forresten slet ikke om han er saadan. Men jeg kan ikke like nakken hans; — og saa synes jeg han tyranniserer folk baade i sin avis og naar han holder foredrag, — skjønt gudbevares, naar de lar sig tyrannisere, saa fortjener de ikke bedre — det er sandt nok.

HIELM

Men slik er han i det private liv ogsaa. Og du vet — uf — her i landet er alle store mænd saa forfærdelig store at det blir verdenshistorie med engang — og saa er der ingen som mukker, ingen tør mukke — og vaager nogen sig til det, saa viser han tegn som stor mand, akkurat som det hemmelige politi naar det kniper — ja, jeg snakker naturligvis fra leveren av og til — men rent ut sagt, rent ut sagt, der er ingen som bryr sig rigtig om hvad jeg sier — jeg er ikke alvorlig nok, ser du. — Og saa har jeg saa dævelens vanskelig for at tale i længere perioder — for saa blir jeg hissig — han erter mig, ser du, og saa glemmer jeg det jeg skulde si — og saa sier jeg altsaa til hvert andet ord — men du — *Slaar ut med haanden.*

FINN

Tak.

HIELM

Selvtak. I smaa raske ubehageligheter er jeg ikke uten dygtighet, men naar der skal aarstal og navner og standpunkter og viljens frihet og saant — da

FINN

— da vil du pusse mig paa ham.

HIELM

Ja helst! — Og saa er der det, ser du: Jeg har en slags respekt for ham ogsaa — det er fan til kar — men — men — men

FINN

Hvad er det han gjør da?

HIELM

sukker for spøk. Han gaar omkring og snakker sandt bestandig.

FINN

gaar ind paa spøken. Ja, det maa der sættes en stopper for, det er klart.

Fru Anna Hielm fra venstre.

ANNA

tar i haanden. Goddag, Finn Hals — goddag, Gerhard! Undskyld jeg har latt dere vente. Men det er ogsaa svært tidlig — klokken er ikke 11 endnu. *Gjør en liten pause, ser smilende paa dem.* Jeg avbrøt nok.

FINN

Aa det er bare Gerhard som klager over at sandheten ikke er strafbar her i landet.

HIELM

Aa sludder!

ANNA

truer spøkende til Hielm. Ramseth!

FINN

Jeg har forresten engang været med i en historie, hvor den som talte „sandt", fik pelsen ordentlig revet.

ANNA

Naa, hvorledes gik det til? *Tar en sommerhat frem og sætter baand paa.* Ja, De blir vel med paa turen, jeg tror det blir vakkert utover fjorden idag.

FINN

Ja, jeg forstod det som en invitation.

ANNA

Det var det ogsaa, det var jo morsomt — naa, hvad var det saa med den historien, var det Dem som var strafferen?

FINN

Aanei, jeg har ikke lyst til at fortælle den.

HIELM

Aa jasaa!

FINN

Jeg er bange for at vi ikke kjender hverandre godt nok — at De skal faa en anden mening om mig — at jeg skal komme til at staa i et andet lys —

ANNA

— et andet lys end De ønsker at staa i —

FINN

— ja, og det netop nu, da vi er kommet saavidt at de gjensidige indtryk begynder at interessere os — det kunde være farlig.

HIELM

Undskyld, jeg er kanske overflødig.

De ler.

FINN

— nei, alvorlig talt, der er gaat saa meget imellem siden den tid —

HIELM

Anna, kom, det er best vi gaar. Han vil vist tale hemmelig.

ANNA

Var det saa slemt da?

HIELM

Aa fy, der var vist damer med. Kanske de var gifte ogsaa.

FINN

Der var en dame med.

ANNA

Bare gaa ut fra det — at jeg har kjendt meget faa mænd som vilde ta i betænkning at forføre sin beste vens kone, hvis det faldt sig beleilig —

HIELM

— det var et meget tydelig program —

ANNA

— saa for den saks skyld skal De ikke genere Dem; De skal ikke være bange for at ødelægge mig.

HIELM

Hvorledes er det med konerne? Der pleier jo gjerne at være en av hvert kjøn ved saanne leiligheter.

ANNA

Ja, det vet jeg ikke. Jeg har næsten bare kjendt mænd.

FINN

Jeg maa tilstaa at jeg trodde netop at De hadde en ganske anden opfatning. Gerhard har saa ofte fortalt mig, og jeg synes ogsaa selv at ha forstaat —

ANNA

Ja, min mand og jeg var gift i to aar, — og det var den eneste helt lykkelige tid i mit liv — og vist for ham ogsaa. — Allikevel, at han er død, det er likesom en trøst for mig — jeg følte det naturligvis ikke saan strak, men nu senere, nu da nogen tid er gaat, begynder jeg at se det saaledes — — og det er ikke bare trøst jeg føler, nei, endnu stærkere — taknemlighet; taknemlighet, fordi han elsket mig til det siste øieblik — det var jo bare to aar det varte —, og ikke alene den taknemlighet, men en følelse av tak overfor — overfor — ja taknemlighet overhodet, fordi jeg nu kan føle mig saa sikker, saa sikker. *Et litet ophold.* Ja, det er underlig med det her i verden; vet De hvad jeg har lovt mig selv,

fordi jeg føler mig saa sikker — ja, ikke egentlig lovt, men hvad jeg har lyst til. Jeg har lyst til at være snil mot alle mennesker.

Begge herrerne ser op.

Ja snil — god, venlig, snil, gjøre godt, tale godt, mene godt. Jeg synes jeg skylder det — og jeg synes at det trænges saa ofte. „Dømmer ikke“, synes jeg er det vakreste som er sagt.

Et litet ophold, da de andre intet sier.

Ja, alt dette ædle er kommet nu i den allersiste tid, *fremdeles smilende* det har nok ikke været saadan bestandig, gud bedre os.

FINN

Og allikevel tror De at de fleste mænd ikke vilde ta i betænkning —

ANNA

Ja, hvad tror De selv — aanei, De behøver ikke svare. — Nei, det var i mit forrige liv jeg syntes det — jeg vil ikke ha noget med det at gjøre nu længer.

FINN

Jeg forstaar det ikke rigtig.

HIELM

Ikke jeg heller!

FINN

Si mig, fru Hjelm, er ikke De svært mistænksom av naturen?

ANNA

Jamen det vil jeg væk fra — og jeg er det ikke længer — ikke nu længer.

HIELM

Nei, for det er jagu en plebeiisk egenskap.

ANNA

forstaar ikke ordet. Plebeiisk?

FINN

ser samtidig hurtig op.

HIELM

— ja simple folks —

ANNA

efter et litet ophold. Ja, nu kunde jeg være blit fornærmet, hvis —

HIELM

Hvis du ikke hadde saadan lyst til at være snil.

ANNA

Ja.

De ler alle.

Vi skal ikke ha den historien da? Vi skal vente til vi blir bedre kjendt?

FINN

halvhøit. Blir vi det da? *hun ser spørgende paa ham* — og desuten er det for tidlig paa dagen at fortælle romantiske historier.

ANNA

Romantiske?

Det ringer.

Nu begynder de vist at komme. Det skal bli forfærdelig morsomt. Jeg glæder mig saa, og jeg er i saant godt humør idag. Og slikt veir!

FINN

Ja, nu vil jeg bare gaa hen og kjøpe nogen cigarer til turen.

ANNA

Kom nu ikke for sent! Klokken 12 gaar vi herfra, og kl. 12½ var det meningen at dampskibet skulde gaa. Jeg har leiet „Oscar“.

Der tales høit i entréen.

HIELM

Der har vi den tyrkiske musik — livvakten. Profeten er nær!

FINN

hilser paa de indtrædende og gaar.

Ind kommer fru Hahn, fru Lindemann, frk. Lommerud og grosserer Rasmussen. Den siste i bicyclekostume. Rasmussen taler med Hielm; de tre damer iler hen til fru Anna.

FRU HAHN

Skal Finn Hals være med paa turen?

FRU LINDEMANN og FRK. LOMMERUD

næsten samtidig. Skal han være med?

ANNA

Ja, jeg tror det — nu skal jeg gi besked om kaffen.

De tre damer stikker hoderne sammen, mens fru Anna gaar til høire dør, kalder paa Martine og gir hende besked.

FRU HAHN

hen til Anna. Jeg synes sandelig at du skylder Ramseth —

ANNA

Hvad mener du?

FRU HAHN

Du vil ikke forstaa? Vel! *Sætter sig hen.*

FRU LINDEMANN

Det blir vist en deilig tur idag. Og ikke trykkende varmt heller.

FLERE

Deilig tur!

FRØKEN LOMMERUD

Og netop nu paa denne tid er der saa malerisk ogsaa. Alting staar saa vakkert i farven! *Haandbevægelse som malere.* Jeg glæder mig.

Martine ind med kaffe, chokolade, vin, konjak, selters, kaker, smørrebrød. Hun byr omkring. Hun viser sig av og til i det følgende, bringer ny chokolade, byr om. Hun ser net og fiks ut.

FRU LINDEMANN

hen til Anna. Hvad tror du Ramseth vil si til det?

ANNA

Til hvad?

FRU LINDEMANN

Aa lat ikke som du ikke forstaar, ven min — jeg personlig har ikke noget mot det, men — *høit* og hr. Rasmussen, som foretrækker at kjøre da!

RASMUSSEN

Ride!

HIELM

Bicycle?

RASMUSSEN

Ja, det er den nyeste sport.

FRU LINDEMANN

Tænk, hr. Rasmussen som har reist likefra Bergen bare paa bicycle. De kommer vel meget før til Sandviken end vi?

RASMUSSEN

smiler litt overlegent. Ja, det tror jeg nok jeg tør anta.

FRU LINDEMANN

koket. At De ikke heller vil reise med os da!

RASMUSSEN

Sporten — frue! — frem for alt!

HIELM

Kunde ikke De sitte op bakpaa, frue?

RASMUSSEN

alvorlig. Nei, det er tricycle, det!

HIELM

like alvorlig. Saa er det tricycle det! — Eller kanske De hadde lyst til at komme op og ride, frøken Lommerud?

RASMUSSEN

Haahaahaa.

FRK. LOMMERUD

Nei, vet De hvad!

HIELM

Det hadde vist været noget for Dem det — *halvhøit* — aa, De modne mø!

FRK. LOMMERUD

skotter hen i speilet. De vet, jeg sætter ikke pris paa den slags.

Hielm byr Rasmussen hen til bordet.

FRU HAHN

til frk. Lommerud. Hvad var det han sa?

FRK. LOMMERUD

Til mig?

FRU HAHN

En ugift pike skal være forsigtig.

FRK. LOMMERUD

fra hende og hen til Anna. Jeg tror ikke Ramseth vil like det.

ANNA

Men herregud, hvad —

FRK. LOMMERUD

Jeg tror ikke han vil like det. *Hen til fru Lindemann.*

FRU HAHN

til Hielm, som skjænker i et glas. Det er konjak.

HIELM

Ja.

FRU HAHN

Det er konjak.

HIELM

Ja, jeg vet det. — Skaal!

ANNA

halvhøit. Men Janne da!

HIELM

Nu har jeg et litet forslag at gjøre, saa vi kan komme litt i stemning til turen idag.

FLERE

Ja ja — hvad er det?

HIELM

Jeg foreslaar at vi blotter os.

DE ANDRE

Blotter os — fy — blotter os.

RASMUSSEN

Haahaahaa!

HIELM

Ja, bare paa sjælen naturligvis.

De fleste forstaar ikke og spør.

HIELM

Jo, hør nu! Det er ikke saadan som pantelek; for det er kjedelig. Men vi begynder der hvor panteleken ender — vi begynder med: Hvad skal han dømmes til som —

FRU LINDEMANN

Aa gud! Han vil vi skal kysse.

HIELM

Søte fru Lindemann! — Og saa dømmes jeg selv først, saa jeg kan vise hvorledes det skal arrangeres. Og jeg dømmes til at tale sandhet.

FRU HAHN

Saa De maa dømmes til det?

Alle ler.

HIELM

myser til hende. Skjelmsmester! — Og det er desuten en nyttig lek; — vi øver os til han kommer. Altsaa: jeg dømmes til at tale sandt. Denne dom vil jeg efterleve paa den maaten at jeg utkaster nogen smaa vellykkede og træffende portrætter av de tilstedeværende.

Meget fort.

DAMERNE

protesterer.

HIELM

Dommen er falden! — Saa!

FRK. LOMMERUD

End De selv da?

HIELM

Ja, jeg skal portrættere mig selv ogsaa. Fortælle akkurat hvorledes jeg er og hvori mine gjerninger bestaar.

FRU LINDEMANN

Nei fy, det er vist ikke værdt!

FRU HAHN

Lina!

ALLE DAMERNE

Nei, nei! De faar ikke lov. — Vi vil ikke være med! — nei, nei! — Vi vil ikke være med!

HIELM

De som ikke vil være med, er naturligvis ræd for at noget skal komme op.

DAMERNE

Aa langtfra!

HIELM

Og saa elsker dere ikke sandheten.

DAMERNE

Jo-o-o-da!

FRU HAHN

Anna — jeg maa be dig. Man kan jo aldrig vite hvad han —

ANNA

smiler og trækker paa skuldrene som om hun ikke kan forhindre det.

HIELM

Ja, hvem skal jeg saa begynde med?

FRU LINDEMANN og FRK. LOMMERUD

Ikke paa mig! ikke paa mig!

FRU HAHN

Hvad er det De vil, menneske!

HIELM

Jeg vil ta pent og forsigtig av Dem, saa De tilsist blir staaende i samme henrivende skikkelse som sandheten — eller som Rasmussen der!

FRU LINDEMANN

Aa gud forbarme sig!

RASMUSSEN

Haahaahaa!

FRU HAHN

Ja, vogt Dem!

HIELM

later som han er bange. Uf nei! Naar jeg tænker paa det, tør jeg ikke heller!

RASMUSSEN

Haahaahaa!

HIELM

Hys da, De maa ikke le saa høit, mand! det er ikke morsomt alt det jeg sier. Saa begynder vi. Fru Lindemann —

FRU LINDEMANN

hvinende. Aa!

HIELM

Barnet mit, som Ramseth altid kalder hende — naar hun kommer med sine fromme, uskyldige dueøine og byr ham munden til en liten smask.

FRU LINDEMANN

Nei fy, det er ikke sandt!

FRK. LOMMERUD

Jo, det er sandt det. Du er altid saa forlegen for at faa den kyssen av Ramseth.

FRU LINDEMANN

Jamen du da, du er vel ikke forlegen du —

FRK. LOMMERUD

— jamen han kysser aldrig mig —

FRU LINDEMANN

— nei, det er vel derfor du er forlegen vel.

HIELM

Undskyld jeg avbrøt, for det var mig som hadde ordet. Videre! Vi er ikke alle like begavet her i verden. Nogen er mere, andre mindre. Fru Lindemann er mindre. Men det gjør ikke noget, for alle herrer gjør kur til hende og betror sig til hende, og forelsker sig i hende — saa der blir altid hængende noget igjen. Hun kan snakke med om alt mulig, og kan hun ikke svare, saa smiler hun — se der! Nei, smil De bare, det klær Dem saa godt. — Frøken Lommerud —

FRU LINDEMANN

Aa, gudskelov jeg er færdig!

FRK. LOMMERUD

samtidig. Vær sand!

HIELM

Frøken Lommerud tror at det er aanden det kommer an paa i denne legemlige verden, helt motsat av fru Lindemann, som mener at man kan komme et godt stykke i den aandelige verden med et pent legeme. Begge damerne er kvinder, kvinder av megen tugt og ærbarhet likesom ogsaa fru Hahn —

FRU HAHN

Pas Dem!

HIELM

skvætter. Nei, ikke likesom fru Hahn!

Latter.

Fru Berg og fru Ottesen kommer.

FRU BERG

Goddag, Anna! Du hørte vist ikke at vi banket engang! aa gud, jeg trodde vi kom saa altfor sent. Goddag dere andre! Undskyld at vi kommer saadan hæseblæsende ind. Men baade Randi og jeg er saa oprørt, saa oprørt. Vi er forbigaat nu igjen. Ja, hør nu bare! Foged Jensen som fik det, er bare 3—4 aar ældre kandidat. Min mand er 20-aars kandidat og Ottesen ett aar yngre.

FRU OTTESEN

som taler temmelig langsomt og høitidelig. Min mand har beste karakter.

FRU BERG

Og saa gaar de hen og tar en mand som aldrig har været stortingsmand, aldrig har deltat i det offentlige liv, som ikke har noget at paaberope sig, som bare har sittet paa landet og passet sit embede. Aa gud og fader hvor vi angrer at vi ikke tok mot statsraadsposten dengang de hadde saa vanskelig for at faa nogen.

HIELM

Var det dengang det blev tilbudt Deres mand —

FRU BERG

Javist! Vet De ikke det? Men nu synes vi sandelig ogsaa at vi har ofret nok for partiet. Vi burde blit der hvor vi oprindelig hørte til. Men de skulde passe sig! — men de skulde passe sig! Eller var det mere end rimelig at vi ialfald fortrinsvis kom i betragtning ved embedsbesættelser for alt det strid og stræv og slæp og slit vi nu har hat aar ut og aar ind. Ja, for hvad har vi ikke maattet døie — ja, er dere ikke enige, synes dere ikke selv — se nu mig f. eks. Mit hjem blir forsømt, mine barn blir forsømt, min mand blir forsømt, jeg tror sandt for dyden vi skylder skatter paa to steder. Og det er jo ikke pur unge mennesker heller. — Min mand er 20-aars kandidat —

FRU OTTESEN

— og Ottesen —

FRU BERG

hurtig. Ett aar yngre.

FRU OTTESEN

— og min mand har beste karakter.

HIELM

Hvad er det De har det saa travelt med da?

FRU BERG

Travelt med? Herregud, jeg gaar jo her og er gift med en stortingsmand hele aaret igjennem jo.

HIELM

Hele aaret? Vilde De bare ha ham halve aaret da, fru Berg? Vilde De ha mig f. eks. resten av aaret?

Der lees og snakkes høit en liten stund, indtil der blir en liten pause — da hører man langsomt og tydelig

FRU OTTESEN

der har talt med fru Hahn. Og med beste karakter.

Latter igjen.

HIELM

Ja, sæt Dem nu ned, fru Ottesen, saa skal vi straks være hos Dem. Vi sitter her og holder ekstramøte i Sædelighetsforeningen — og det er drøit nok.

FRU OTTESEN

Ja, naar jeg skal være ærlig, saa har jeg aldrig i mit liv visst om saa meget — saa meget drøit engang, som efter at jeg er kommet ind i Sædelighetsforeningen. Paa landet hjemme hos os er det ikke saa — ikke saa —

HIELM

— ikke saa indviklet. *Fru Ottesen nikker.* Ja, nu fortsætter vi avklædningen. — Hr. Rasmussen —

FRU LINDEMANN

Jamen, hr. Rasmussen har jo næsten ingenting paa.

FRU HAHN

Line!

HIELM

Han? Han har ring paa tommelfingeren. Det er der ingen av os andre som har.

De ser paa Rasmussens tommelfinger.

RASMUSSEN

meget alvorlig. Hvorfor skal man netop ha den paa en bestemt finger?

HIELM

Nei hvorfor? — Hr. Rasmussen er fra Bergen. H. Rasmussen er rik, men venstre —

RASMUSSEN

— det er jo flere av os nu, saa det blir ikke saa dyrt hvergang —

HIELM

— ikke saa dyrt hvergang, nei. Saa har vi literaturen. Hr. Rasmussen læser aldrig „bøker“, som han kalder det.

RASMUSSEN

Haahaa — gud, hvor kjæk De er — men De overdriver — jeg har f. eks — *leter i hukommelsen, finder ikke* f. eks. — jeg har f. eks læst, og det meget moderne —

HIELM

Med hensyn til den bildende kunst, saa samler hr. Rasmussen paa malerier. Gamle Rasmussen, der klorte sig op og neglet firmaet fast, prydet sine vægger med oljetryk. Under den nuværende repræsentant for familien foregaar der en stille sjælevandring paa de Rasmussenske vægger. Oljetrykkene rykker langsomt og forsigtig ut av de beste stuer, og ind drager høitidelig og med megen bram oljemalerier, virkelige billeder. Nu dvæler oljetryk kun i soveværelset og paa kontoret — nydelige oljetryk forresten.

RASMUSSEN

Ja jeg kan ikje kaste dem paa gaten vel!

ANNA

Det synes jeg ogsaa maa bli hr. Rasmussens private sak.

RASMUSSEN

Begripeligvis! Jeg har et av Deres mands malerier ogsaa, fru Hielm.

HIELM

Det er ganske sandt! Og det lot hr. Rasmussen sig tilslaa hos en ven av August Hielm som uheldigvis skyldte Rasmussen penger for nogen fiskeredskaper. Naar nogen skylder Rasmussen penger, saa gjør han altid utlæg i malerier. Saaledes støtter han kunsten. — Han har en net liten samling. Mottages i de beste kredse.

RASMUSSEN

Haahaahaa, De er vist grulig grov, De. Men skidt, det kan være det samme. Eg synes, De er kjæk, eg. Skaal!

ANNA

Ja, nu synes jeg ogsaa, Gerhard, at det var paa tide —

RASMUSSEN

De maa endelig ikke uleilige Dem, frue. Jeg synes, han er kjæk. Og saa er det sandt. Det er sandt hvert ord han sier.

HIELM

Jagu er det sandt, ja. — Saa skal jeg ta mig selv da.

DAMERNE

Aa gud! aa gud!

ANNA

halvhøit. Gerhard!

HIELM

Bare ikke være bange! — Jeg vil først tale om hvor bra jeg er. Jeg er saa bra.

DE ANDRE

Saa? — bra!?

HIELM

Ligger ikke Norges bank uspræengt? Har jeg nogensinde malt Romsdalshorn naar jeg laa i Drøbak om somren? Aa, al den masse deilig humbug jeg har undlatt! Alle de rødmende jordbær jeg ikke har plukket! Al den gyldne most jeg ikke har drukket, al den kanarisec jeg ikke har beljet i mig. Alle de skjønne kvinder som gaar rene og pletfri omkring — tilaarskomne og knoppende unge, friske, nyvoksne —

FRU HAUN

Det er vist ikke værdt De gaar videre.

HIELM

Nei, det er vist best at komme tilbake til økonomien igjen. I gamle dage, fru Hahn, da De likte mig endnu bedre end nu, da gik vi altid forbi der hvor min skrædder bor, naar vi var ute og sværmet sammen, husker De det? — en saa alvorlig, velstaaende og embonpointeret dame styrker kreditten.

FRU HAHN

Det er uforskammet! Var det derfor De altid vilde vi skulde gaa gjennem Slotsgaten?

HIELM

Nei, det var vinhandleren som bodde i Slotsgaten.

RASMUSSEN

Haahaahaa.

Det ringer stærkt.

FRU LINDEMANN

Der er han.

Alle op, ordner litt paa sig, flytter paa stolene. En lænestol kommer til at staa i midten.

HIELM

Og jeg som ikke blev færdig.

FRU LINDEMANN

Ja, det begyndte saa godt.

RASMUSSEN

Haahaahaa.

HIELM

Og saa hadde jeg gjemt det allerbeste tilsist.

FRU HAHN

haanlig. Hvad mon det var?

HIELM

høflig. Direktricen for hr. Ramseths kvindelige oplysningsbyraa.

Ramseth, en høi mand med sort skjeg og temmelig langt haar som er graasprængt ved tindingerne, kommer ind.

Der er stille i stuen. Alle damerne har reist sig. Anna gaar mot Ramseth og trykker hans haand.

RAMSETH

Goddag, venner!

Litet ophold.

FRU LINDEMANN

hen til Ramseth, byr munden frem. End jeg da?

RAMSETH

kysser hende. Dér!

ANNA

Maa jeg præsentere grosserer Rasmussen fra Bergen.

RASMUSSEN

bukker og smiler. Jeg vet ikke om De kjender — jeg har hørt til Deres parti —

RAMSETH

flygtig hilsende. Der har møtt mig noget tungt. *Lydelig interesserthet fra damernes side. Ramseth ser sig om.* Dette kunde ha været saa hyggelig. *Sætter sig i lænestolen.*

ANNA

Hvad er det da, Ramseth?

RAMSETH

Aa, det er saa kjedelig. Jeg møtte Carsten Solheim. Han lugtet av brændevin, og klokken er ikke 12 endnu.

Det er saa tungt! Jeg hadde haabet saa at der skulde blit noget av ham. Gud velsigne dere, dere som har gode og hyggelige hjem, kan dere ikke ta dere av ham, saa han ikke gaar tilgrunde — og gjøre noget for ham.

ANNA

Jeg har aldrig visst —

HIELM

Ikke jeg heller —

RAMSETH

Der er ikke tvil. Ta dere av ham!

HIELM

Nu har jeg kjendt Carsten Solheim i mange aar, og vi har mange ganger slaat av en rangel sammen. Men jeg har — altsaa — aldrig mærket at det skulde trænges, — altsaa — at nogen tok sig av ham. Desuten er han gift med en meget bra kone, saa de ærede fruer behøver vist ikke at uleilige sig. Han har hjem selv. Og saavidt jeg vet, saa har altsaa ikke nogen av de tilstedeværende visst at det var saa daarlig med ham heller. Vel?

ANNA

Du maa ta feil, Ramseth.

RAMSETH

Nei, det kan ikke være mulig. Og det ligner jo desværre saa de unge. Ingen av dem er til at forlate sig paa. — Ja, ja, væk med dette! Men er ikke klokken mange. Vi maa gaa. Vi er jo kommet allesammen!

FRU HAHN

Ikke alle!

RAMSETH

Hvem venter vi paa da?

ANNA

Kandidat Hals.

HIELM

samtidig. Finn Hals.

RAMSETH

Finn Hals — det usædelige menneske — den fruentimmerjæger —

Nogen uro.

ANNA

Nei men Ramseth, saadan har du ingen ret til at tale.

RAMSETH

avgjørende. Det er noget som alle vet.

HIELM

Det er svært saa lastefuld ungdommen er blit efterat De naadde de femti, Ramseth.

Finn Hals kommer.

ANNA

Maa jeg præsentere en god ven, kandidat Finn Hals. Fru Hahn, frk. Lommerud, fru Lindemann, fru Ottesen, fru Berg, hr. Ramseth *Ramseth bukker stivt, litt forlegent,* grosserer Rasmussen! — En kop chokolade, Finn Hals.

FINN

Tak! *Han forsyner sig.*

Paafaldende lang pause.

FRU LINDEMANN

Ak ja, den drikken!

HIELM

Ja, og det hykleriet!

FINN

ser spørgende omkring, forstaar ikke. Hvem er det som drikker saa?

FRU LINDEMANN

Aa, det er en ung forfatter, Solheim, som hr. Ramseth møtte idag. De kjender ham vist ikke.

FINN

Carsten Solheim. Jo meget godt! Jeg talte med ham i dette øieblik, nu nede paa gaten. Han hadde netop truffet hr. Ramseth, sa han.

HIELM

Var han svært fuld?

FINN

Fuld?

HIELM

Ja, Ramseth sier han lugtet brændevin.

FINN

Saa? Jeg mærket ingenting, og jeg talte da med ham i flere minutter. —

RAMSETH

vendt mot Finn, temmelig barskt. Ja, saa har jeg muligens tat feil da!

FINN

litt støtt. Jaja — jaja!

HIELM

Men nu er hemmeligheten vel forvaret — altsaa — i disse dydsirede damers barmer og i disse brave mænds bryster, og imorgen er det ikke ute over hele byen at Carsten Solheim var snytefuld kl. 9 om morgenen, og hele historien vil saaledes bare være vidne om hvilken daarlig næse og hvilket godt hjerte Johannes Ramseth har. *Han laver sig et glas.* Skal ikke De ha et glas, hr. Ramseth?

RAMSETH

ryster paa hodet.

HIELM

Nei, det er sandt, De drikker jo ikke selv. De bare lar andre drikke. Ja — den drukkenskapen er slem, De — og det kunde vist ikke skade, om der blev slaat ut et par potter her i landet, men det hykleriet, det forbandede hykleriet som folk fylder sig med i stedet, det er jagu værre — ikke sandt fru Hahn?

FRU LINDEMANN

halvhøit. Hvorfor skal De bestandig henvende Dem til Janne?

FRU HAHN

halvhøit. Jeg kan godt svare for mig selv.

FRU LINDEMANN

som før, naivt. Jamen du svarte jo ingenting.

FRU HAHN

halvhøit. Saa?

Pause.

ANNA

Ja, nu tror jeg klokken er saa mange, saa hvis dere har forsynt dere —

RAMSETH

som siden sin siste replik har gaat omkring i stuen paa kryss og tvers, stanser nu braat foran Finn. Nei vent! — Jeg har en avbigt at gjøre Dem, hr. Hals.

FINN

Mig?

RAMSETH

Ja. I hvert tilfælde hadde jeg ingen ret til at tale som jeg gjorde. Det var av rygter jeg hadde det. Jeg hadde ingen erfaring selv. Jeg ber om undskyldning.

Damerne indbyrdes beundrer Ramseth.

FINN

Jeg vet ikke hvad De sigter til. Jeg vet ikke hvad De har sagt engang! Jeg kan ikke ta mot nogen undskyldning. *Han ser sig om.* Jeg vet ikke hvad hr. Ramseth har sagt.

Da ingen svarer, sier

HIELM

Hr. Ramseth talte om dit forhold til sædeligheten.

RAMSETH

Det var om Deres forhold til sædeligheten, ja.

FINN

noget forbauset. Til — til sædeligheten? *Ganske rolig.*

Ja, jeg skal ikke negte, jeg synes det er en noget underlig selskapsto — *avbryter sig, da han kommer til at se hen paa Anna.* Jeg tør ikke spørre hvorledes De egentlig kommer til at beskjæftige Dem med min sædelighet?

RAMSETH

Jeg har gjort Dem min undskyldning.

FINN

Ja, jeg hører det, men —

FRU HAHN

til Ramseth med haandtryk. Du kan ikke lyve, du —

FRU BERG

Og saa det at erkjende at man har uret.

FRU LINDEMANN

Ja netop.

FRK. LOMMERUD

til Finn. — en saadan ærlighet, en saadan kjærlighet til sandheten — ja, synes De ikke selv — jeg synes det er stort, jeg.

FINN

Aa, herregud, — med maate!

Alle damerne staar nu takkende omkring Ramseth.

FRU HAHN

til fru Ottesen. Sandheten er formelig hans natur.

FRU OTTESEN

J-a-a-a-da!

RAMSETH

til Anna, som ikke er kommet hen til ham. Du ser ut som du er fornærmet, Anna.

ANNA

Ja, jeg synes virkelig ikke alt dette hadde været nødvendig.

RAMSETH

Ikke nødvendig! Du vet godt, og I vet alle hvad det

er som har tat al min tankegang i denne tid. Og naar du det vet, skulde du fort og let kunne glemme et — et — uselskabelig ord, et ord som var uoverlagt, men som hadde sin rot i den tankegang, at ogsaa i det selskabelige liv skal der være ansvarsfølelse, at man faar holde sit hus og sin omgang ren, som man skal holde sin gjerning og sin tanke ren — og det er vi vel alle enige om, tænker jeg. *Ser sig om.*

Indrømmelsesmumlen fra kvinderne.

I vet, som jeg, at jeg av min sjæl hader den gift som margstjæler den norske ungdom, den usædelighetens gift som er hos alle, næsten alle unge mænd nu om dagene — i tanker, sind, ord, blik, sprog, følelse, haandtryk.

Alle kvinderne, beundrende, endnu tættere om ham.

HJELM

Hvorledes er det med Deres haandtryk, Rasmussen?

RASMUSSEN

Haahaahaa.

RAMSETH

stærkt. Dette er ikke noget at le av, unge mand!

RASMUSSEN

imponeret. Jeg ler ikke — jeg bare lo av — *Vil søke trøst hos frk. Lommerud, saa hos fru Lindemann, men forgjæves.*

RAMSETH

Dette føler jeg stærkt, men jeg føler en ting til. For en ung kvinde som staar alene, og især *med direkte hentydning* for en ung kvinde, som altid har staat alene, er der fare —

ANNA

Jeg forstaar ikke rigtig hvad det er du mener, Ramseth, men nu er klokken mange, og saa skulde vi gjerne være i litt godt humør, og saa mine damer og herrer: Opbrud!

Alle reiser sig. De fleste op mot bakgrunden. Man tar paa sig i bakgrunden og i entréen, hvortil dørene nu blir staaende aapne. Masser av plæd, reisesjaler, reisetasker, kikkerter o. s. v.

ANNA

til Martine, som sees hjælpende i bakgrunden. Er alting bragt ned paa bryggen?

MARTINE

Ja, frue, Hans har kjørt ned altsammen.

RASMUSSEN

Ja, jeg faar se at komme i forveien for at hente bicyclen. Farvel saalænge, frue, — skal jeg besørge noget for Dem i Sandviken, for jeg kommer først — haahaa.

ANNA

Er De viss paa det. Jaja, vi faar se.

RASMUSSEN

sagte til Hielm. Sørg for at jeg faar sitte ved siden av Dem ved bordet. Vi skal ha det saa kjækt.

HIELM

Skulde valget bli mellem Dem og Ramseth, saa kan De være sikker.

Rasmussen gaar.

ANNA

til Finn. Jeg vil haabe De ikke er sint —

FINN

Nei, frue, sint er der ikke tale om, men jeg skal ikke negte at hr. Ramseth tiltaler mig ikke synderlig. — *Op mot bakgrunden til de andre.*

RAMSETH

hen til Anna. Vær forsigtig!

ANNA

Nei nu, Ramseth, nu maa du holde op. Jeg forstaar dig virkelig ikke. Hvis jeg ikke var i saa godt humør, saa vilde jeg ha følt det som du hadde git mig dada i

hele selskapets nærværelse — og nu er jeg da virkelig blit for stor til det. —

RAMSETH

Du vet jeg spøker ikke med disse ting.

ANNA

— og hvad mener du med en kvinde som altid har staat alene — var det ikke saa du sa? Jeg har jo været gift. Var det ikke det uttryk du brukte?

RAMSETH

Jo.

ANNA

Jamen jeg har jo været gift.

RAMSETH

Jeg vet det.

ANNA

Men da vet du jo ogsaa — du vet jo bedre end nogen hvilket inderlig forhold — ja, jeg vil ikke staa her og fortælle det til dig — du vet jo at der ikke var nogenting som skilte —

RAMSETH

Ikke det?

ANNA

Er det mig du sigter til? — har jeg gjort noget galt. Vet du noget, eller tror du at vite noget, saa si det! — Hvad er det du beskylder mig for?

RAMSETH

Jeg beskylder ikke dig for noget —

ANNA

stærkt. Tal ut!

Et litet ophold, da han ikke svarer. De andre er imidlertid blit opmærksomme.

Min mand? — August? —

RAMSETH

Jeg tror ikke han var bedre end andre unge egtemænd.

ANNA

— efter at vi blev gift? *Smertelig.* Fy, Ramseth — fy! *Til de andre.* Undskyld, jeg er ikke rigtig frisk — jeg blir ikke med paa turen — men dere andre — dampskibet — *Ind til venstre.*

Almindelig forlegenhet.

FRU HAHN

efter et litet ophold. At hun da aldrig kan lære saadant! Bare fordi noget gaar hende imot, saa glemmer hun hensynet til alle andre — glemmer at hun er vertinde — glemmer —

DAMERNE

Ja, ja!

FRU BERG

Ja, det kommer igjen?

HIELM

Hvad kommer igjen?

FRU LINDEMANN

Hun hører jo ikke egentlig til kredsen.

HIELM

Gud give hun bare var vel ute av den ogsaa!

RAMSETH

der har tænkt paa det som er passert; stærkt. Nei ikke saaledes! Hvad jeg sa til hende, det maatte gjøre indtryk.

FINN

Ja, det saa ut til det! *Tar en avis, sætter sig ned.*

RAMSETH

De skal ikke tale i den ironiske tone, unge mand. Hvad jeg sa, det har gjort indtryk. Kanske av smertelig natur nu straks i begyndelsen. Men det vil forandre sig. For hvad jeg meddelte hende, det var av sandhet, og det vil aapne hendes øine, og hun vil takke mig. Og derfor er jeg glad paa forhaand. Nu gaar jeg — *Damerne viser bekymrede miner.* Men jeg lover jer en tur og det om

ikke længe, hvor fru Anna ogsaa skal delta — ja, jeg vil ikke si mere. *Straalende.* Men du store gud! der skal bli en jubel — naa, naa! men idag vil vi ikke — hverken fru Anna eller jeg. — Men nu skal I la hende i ro. Det trænger hun, for hun maa tages varsomt. Sandheten er stærk, men sund! Farvel! farvel, venner! *Gaar.*

HIELM

Farvel De! Mange tak for idag. Det var en rigtig hyggelig tur.

Alle damerne har fulgt Ramseth til døren, som blir staaende aapen. Et par av damerne hjælper ham.

HIELM

vender sig spørgende til Finn.

FINN

Nei, aldrig i verden!

HIELM

Hvadbehager?

FINN

Naa! — jeg synes du spurte om jeg nogensinde hadde set maken.

Alle damerne ind, gaar temmelig hurtig tvert over scenen hen til den dør som fru Anna gik ut av. Hielm hen og stiller sig foran døren.

HIELM

Nei, husk nu paa! Han selv sa at dere skulde la hende i ro. Nu skal vi gjøre os det litt muntert. Fyld bægrene eller kopperne efter behag.

FRU LINDEMANN

Ja kom!

FRU HAHN

Line! *Til Hielm, som endnu staar ved døren.* Jeg vil gaa ind til fru Anna; hun er min veninde.

HIELM

De faar ikke gaa ind til Anna. Hun er næsten min

kusine. Naa, litt gemytlig nu, gamle veninde! — saa skal jeg fortælle nogen muntre ungkarsoplevelser! Saa kan dere faa litt stof til betragtning i Sædelighetsforeningen, mine damer — der er endnu mere at lære, fru Ottesen!

Damerne blir urolige.

Har dere hørt om dengang, *later som han tænker sig om, smiler* aa gud, hvor hun var deilig. Sortblaa øine, ellers helt blaa i farven — askeblond! — en figur, aa en figur, fyldig over brystet og dog slank!

FRU HAHN

Jeg maa be Dem ikke at fortælle Deres historier høit. Der er ugifte folk tilstede.

FRK. LOMMERUD

Ja.

HIELM

Ja jeg er ogsaa ugift. De vil altsaa heller ha historien i enrum, fru Hahn. Nu skal De høre. *Hen til fru Hahn, som er veket op i bakgrunden.* Klokken kunde være saan omtrent 9 om aftenen — *Fortsætter sagte.*

FRU HAHN

skriker plusselig og farer ut av bakgrundsdøren.

HIELM

til de andre. Hun hadde vist hørt den før, siden hun ikke vilde høre mere. Ja, saa skal dere andre faa den, mine damer. Hør nu, frk. Lommerud, — og De, fru Ottesen — den var litt over 9 — *Hen til de andre enkeltvis, som alle sætter i et litet skrik og derpaa farer ut. Man hører kun enkelte ord som „flaske god vin“, „varmt i ovnen baade i dagligstuen og“. — Kun fru Lindemann blir litt efter.*

FRU LINDEMANN

Naa og saa?

HIELM

Naa, De vil ha den helt?

FRU LINDEMANN

Aa, — gud nei! *skriker ut.*

Naar de alle er ute, stiller Hielm sig i den halvaapne dør.

HIELM

Farvel, mine damer! Jeg skal hilse Anna! — Skal jeg hjælpe med yttertøiet? — Ikke det?

Man hører endnu et øieblik de hendøende damestemmer.

HIELM

lukker døren. Se saa fik jeg da ryddet bulen for en gangs skyld! Men gud vet hvor længe det varer!

FINN

Det er vel best vi ogsaa gaar da.

HIELM

La os bare vente til damerne har forduftet.

FINN

— for der blir vel ikke noget av den turen.

HIELM

Nei, det gjør der ikke — hvis ikke vi to skulde reise med dampen da. — Det kunde kanske bli vel saa moro. Dampbaaten staar til vor disposition — og passagerer skulde jeg nu altid skaffe.

FINN

Nei, jeg har ikke lyst til slikt nu.

HIELM

Jaja, far! — men vent nu litt, jeg skulde hat mig et litet glas først. Det synes jeg jeg har fortjent. *Hen til bordet, mens Finn gaar mot bakgrunden; efter at ha skjænket i et glas.* Du! Nu ruller Rasmussen utover landeveien. Han kommer først. Jeg undres om han synes det er „kjækt“.

ANDEN AKT

Samme dekoration. Eftermiddagen dagen efter. Det mørkner litt i løpet av akten.

Fru Anna. Fru Lindemann. Fru Hahn.

FRU HAHN

Og derfor synes jeg sandelig det er underlig du ikke vil følge med.

FRU LINDEMANN

Det synes jeg sandelig ogsaa. Jeg er aldeles enig med Janne i det.

FRU HAHN

Og saa vilde du glemme alle de ubehageligheterne fra gaarsdagen.

FRU LINDEMANN

Og litt stadighet i foreningens tjeneste, kjære dig, Anna, vilde ikke være saa galt, og idag er der herrer ogsaa, *fru Hahn ser paa hende* det vil si, de mandlige delegerte gir møte idag — til fælleskonferanse. Og du, Anna, du er den der har skulket mest av os allesammen.

ANNA

Jamen, herregud, nu har jeg ikke lyst. Og nu faar dere sandelig holde op, for ellers blir jeg grov og var istand til at glemme hele opdragelsen min. Den sitter løst, vet dere.

FRU HAHN

reiser sig. Ja tak skal du ha. Da er det best vi gaar. *Det ringer. Fru Anna blir urolig.* Skulde det være Ramseth. Det ringte saa stærkt, syntes jeg.

FRU ANNA

mot bakgrunden.

FRU LINDEMANN

halvt avsides til fru Hahn. Han kommer naturligvis for at be om undskyldning fordi han var saa streng igaar — ærlig, oprigtig — som han er — det ligner ham, du!

FRU HAHN

sagte saa Anna ikke hører det. Aa, langtifra! Tvertimot! Han kommer for at gjenta det han sa igaar, for at prente det ind — for at slaa det fast — mandig og sandhetskjærlig. Det ligner ham.

FRU LINDEMANN

Ja, begge dele vilde ligne ham. Han er stor.

Martine ind.

MARTINE

Hr. Hals er ute og spør om han maa faa hilse paa fruen.

ANNA

som blir roligere da hun hører hvem det er. Ja, be Hr. Hals komme ind.

Martine ut.

FRU HAHN

Jeg kunde tænke det!

FRU LINDEMANN

Ja, naturligvis!

Finn Hals kommer.

FINN

Goddag.

Hilsen.

ANNA

Værsgod sit ned, hr. Hals! Hvad var det du kunde tænke, Janne?

FRU HAHN

Aa, det var ingenting.

FRU LINDEMANN

Ingenting, kjære dig.

ANNA

Jo, frem med det! men si sandheten.

FRU HAHN

— nei, kjære dig, hvor kan du tro —

FRU LINDEMANN

— ingenting.

ANNA

Det skulde vel aldrig — nu er dere i kattepine nu —

FRU HAHN

febrilsk. Kattepine! haha! Du skal nu altid spøke.

FRU LINDEMANN

taler meget høit. — altid er du saa morsom! hahahaha.

ANNA

ler. Ja, er jeg ikke?

FRU HAHN

Farvel, hr. Hals.

FRU LINDEMANN

Farvel, hr. Hals.

Begge meget hurtig ut.

FINN

De var svært muntre, de damerne.

ANNA

Ja, jeg synes jeg maatte sætte litt liv i dem. De har sittet her og kjedet mig nu næsten i halvanden time.

FINN

Tror De, fru Anna, at det egentlig er behagelig saadan at komme ind i en stue hvor tre damer staar og ler midt paa gulvet, mens man selv ikke har anelse om hvad der er saa morsomt. Hvad var det som var saa morsomt?

ANNA

Det var ingenting!

FINN

Ingenting! Det var litet!

ANNA

Fru Hahn „tænkte“ at det var Dem som kom.

FINN

Kan man se det paa mig alt?

ANNA

Nei, det var før De kom ind.

FINN

Aasaa! ja, det forandrer jo saken.

ANNA

Men vil De ikke sætte Dem!

FINN

sætter sig. Har hr. Ramseth været her og bedt om undskyldning?

ANNA

hurtig. Undskyldning? — *Avbryter sig.* Nei, han har ikke været her. *Litet ophold.* Jeg var kanske ogsaa noget vel heftig. Ja, De faar virkelig undskylde mig, Hals. Men det Ramseth sa, gjorde i øieblikket et stærkere indtryk paa mig end jeg selv visste av. De maatte jo tro, — endnu har jeg saa forfærdelig vanskelig for at styre mig, og det er især enkelte, — specielle ting, *spøkende* men landturen skal De faa en anden gang istedet.

FINN

Han sa saa, Ramseth ogsaa!

Anna

glad. Sa Ramseth?

Finn

Det later til at glæde Dem?

Anna

vil slaa det hen. Aa —

Finn

Det er en original maate hr. Ramseth gjør kur paa!

Anna

— gjør kur?

Finn

— ja, at fortælle sandheter om en mand for at gjøre indtryk paa hans enke — ikke sandt?

Anna

tier.

Finn

Ikke sandt? — Synes De ikke? Hvorfor svarer De ikke?

Anna

Nei, tal De. Jeg har lyst til at høre hvad De sier.

Finn

Jeg kan ikke tale naar De sætter Dem til at tie. — — Hvad er det for noget De har lyst til at høre mig si. — — Naar jeg kunde forstaa hvad der er for noget tiltalende ved denne Ramseth — ja, tro nu endelig ikke det er fordi han er rival.

Anna

Rival!

Finn

Rival ja! — Hvad er det De kan like ved ham?

Anna

stærkt. Jeg har trodd at han talte sandt, like til igaa — talte sandt, tænkte sandt, følte sandt, at han ikke kunde andet, at han v a r saadan.

FINN

— og nu?

ANNA

Nu! — Tror De han talte sandt da?

FINN

Ja, det vet jeg virkelig ikke.

ANNA

stærkt. Men jeg vet det.

FINN

Kjønnene er svake for hverandre.

ANNA

avbrytende. Hys! — *Litet ophold, først rolig, saa stærkere.* Jeg har trodd paa Ramseth; jeg har stolt paa ham; jeg har støttet mig til ham. Jeg har hat en følelse som han har holdt mig kraftig i haanden like siden August døde. Og jeg har behøvet en til at holde mig i haanden for ikke at bryte ut —

FINN

Bryte ut?

ANNA

Aaja — det forstaar ikke De — De har bestandig — bestandig — bestandig *smiler da hun finder uttrykket* hørt til kredsen, De, som fru Lindemann pleier at si, haha.

FINN

Gudskelov, ikke til den kreds hun mener.

ANNA

De forstaar hvad jeg mener, altsaa.

FINN

Ja. Og nu da De mener at han har løiet i dette ene likeoverfor Dem, nu tror De ikke — ja, hvad tror De om ham nu?

ANNA

Ja, det vet jeg ikke! Nu kan jeg ikke hverken se eller høre andet end det ene han har sagt til mig — og allike-

vel, skal jeg være ærlig, saa tror jeg det samme om ham som før, men at det bare er overfor mig —

FINN

Altsaa som jeg sa: det er en original maate hr. Ramseth gjør kur paa —

ANNA

Han er ærlig til fingerspissene allikevel. Han føler saa stærkt at det maa ut, og saa kommer det voldsomt. Han stiller store fordringer til andre om at være sand. Men han er det ogsaa i høiere grad end de fleste mennesker og har ikke høstet bare tak for sit mod.

FINN

Ja, herregud, naar det er naturlig for ham, saa er det ikke noget at takke ham for. At rose en mand som har talent for at han er modig, det synes jeg er det samme som at rose solen fordi den skinner — den kan ikke for det. Men jeg synes, at naar han har saa meget ærlighet og sandhet og oprigtighet, saa skulde han ogsaa skaffe sig litt — ja rent ut litt takt. Jeg vet det er egentlig ikke noget moderne ord, — men — det er ingen skam at ha takt, og det kan være en forbrydelse ikke at ha det.

ANNA

litt haanlig. Takt!

FINN

Ja, gudbevares, det er kaviar for —

ANNA

Hr. Hals!

FINN

— undskyld, jeg mente ikke

ANNA

hurtig. — jo, De gjorde.

FINN

Fru Anna, De er saa braa i vendingen, De er saa hurtig i tonen, De —

ANNA

— jeg mangler takt —

FINN

— De mangler gehør, ja.

ANNA

Jamen, nu sitter De jo og sier mig sandheter.

FINN

Undskyld, jeg skal aldrig gjøre det mere. Det maa være en omgangssyke her i landet. Det er vist hr. Ramseth som smitter.

ANNA

Aa, det kunde vist være heldig om dere yngre blev litt smittet av Ramseth. Han sliter og er paa færde fra tidlig om morgenen til sent paa aftnen. Der findes ikke den sak her i landet som han ikke tar sig av, -- han skriver jo næsten hele avisen alene, og endda faar han tid til at tale paa folkemøter, til at holde foredrag, til at virke for avholdssak, for kvindesak, for sædelighetssak — og han faar virkelig utrettet noget her i landet, han faar gjort noget for andre — og med en saadan varme, en saadan begeistring — slike mænd er det nu vi trænger først og fremst da. Han er den eneste som faar mig til at føle varmt for -— for — for utviklingen — ja kort sagt for andre mennesker, og det er jo det vi skal — — det er den eneste lykke, mener jeg —

FINN

Er det portrættet av Deres mand De sitter og ser paa der?

ANNA

farer op. Ja! — Har De slet ikke hørt paa hvad jeg har sagt?

FINN

Joda! *Reiser sig.* Vet De naar det var første gang?

ANNA

Første gang?

FINN

Ja! — Det var paa den fisketuren nede paa Tjømø. De stod med hvit lue — saadan litt paa skraa paa hodet, og den stramme regnkaapen knappet helt op til halsen. Det var første gang i Deres liv De skulde dra en fisk. De stod alvorlig midt i baaten og saa utover sjøen og bevæget haanden op og ned, aldeles mekanisk — saadan! — det var med pilk De fisket, husker De, — saa gik der et ryk gjennem Dem; De bøide Dem fremover, saa ned i sjøen, slap snøret, skrek ut og klappet i hænderne og saa saa rundt paa os alle — De straalte, — nei, De funklet av glæde. Vi andre maatte skrike til Dem at De skulde hale ind. — Da var De ikke saa litet vakker. Det syntes baade jeg og gamle Palle, lodsen. — Det var første gang — *Gaar et slag henover gulvet, forsøker at ta fotografiet ut av Annas hænder. Hun holder fast, saa det ikke lykkes. Han driver tilbake til sin plads.* Det var første gang, ja. Om De er indtat i mig, det vet jeg ikke.

ANNA

smilende. Ikke det?

FINN

Men De har ikke noget imot mig. Tvertimot! — Og det er nu halve veien det. Saadant nytter det ikke at negte. Det kan man — jeg ialfald, føle lang tid før det kommer.

ANNA

Hør nu, kjære Finn Hals, jeg synes at De som vet —

FINN

Jamen det bryr jeg mig ikke om.

ANNA

Hvad bryr De Dem ikke om? — De maa da la mig tale ut.

FINN

Jeg vet saa godt hvad De vil si, — at De aldrig kan

glemme Deres mand, at De — *Tar portrættet fra hende og lægger det paa et litet bord foran hende.* Og jeg skal indrømme at De er en av de eneste som jeg tror det om — jeg tror at De ialfald vil ha forfærdelig vanskelig for at glemme. Men tiden gaar, og tiden sliter, og minderne begynder som dype saar, men ender som søt melankoli, og det er en ikke ubetinget ubehagelig stemning. Om De er kommet saalangt, om der er gaat saa lang tid, det vet jeg ikke — men negt det ikke, De har igjen begyndt at føle at De har ungdom, at De har en natur som maa vokse, røre paa sig, strække sig — negt ikke det, fru Anna, at De er et ganske andet menneske nu end like efter at Deres mand døde.

ANNA

Jeg skal si Dem en ting, Finn Hals, som jeg forresten ikke tror De forstaar.

FINN

Si frem!

ANNA

Det var sandt alt hvad De sa.

FINN

Var det sandt? Nei, det blir sandere og sandere for hver dag som gaar.

ANNA

Nei, det var sandt — sandt like til igaar, like til Ramseth sa det han sa, — men la os ikke tale mere om det.

FINN

Nei, la os ikke det! — fru Anna, kjender De historien om kong Midas?

ANNA

Nei.

FINN

en liten bitte smule dupert over hendes: nei. Ikke det? —

Jo, han fik den gave av guderne, at alt hvad han rørte ved, skulde bli guld. Saadan er det med den som er forelsket — saadan har jeg følt det naar jeg har elsket. —

ANNA

Har De elsket før?

FINN

Om jeg har elsket! — Ja! Og det ikke én gang! Og da har jeg altid følt det saadan, at alt hvad jeg rørte ved, blev guld. Jeg kunde ikke se, ikke høre nogenting uten at hun var med i det altsammen, jeg drømte om hende, jeg hadde hendes navn paa tungen — alt hvad jeg tænkte, det kom hun ind i, fra jeg stod op om morgenen hele dagen igjennem og natten til næste morgen, og videre og videre i alt hvad jeg gjorde, i alt hvad jeg sa, hvor jeg snudde og vendte mig, — guld, guld — — guld altsammen — aa det var skrækkelig —

ANNA

Skrækkelig?

FINN

Ja, skrækkelig. Jeg blev blind av at se saa meget guld, jeg kunde ikke dra en ærlig pust, saadan tynget alt det guldet, jeg blev døv av at høre den evindelige klingren av guldet, — jeg holdt ikke ut. — Kong Midas bad til guderne, og de tok gaven fra ham igjen, og heller ikke jeg blir fri før jeg faar talt og før hun faar svaret — da faar guldet sin værdi, for da kan det veksles — — aa herregud, læg væk det billede der!

Anna, som uten at tænke paa det, igjen har tat billedet, lægger det nu fort væk.

Et litet ophold.

ANNA

ikke høit. Jeg trodde ikke unge mænd nu for tiden var saa poetiske at de talte i lignelser.

FINN

i samme tone. Aa, naar man er glad i et menneske, saa tar man de ordene som kommer, fru Anna, selv om de lyder pent — og desuten er det jo eftermiddagsskumring — og da vet De —

ANNA

Ja, saa skal jeg ogsaa svare Dem her i eftermiddagsskumringen. Bortset fra alt andet. Bortset fra alt andet — jeg sier det én gang til, saa slipper jeg ikke det som jeg nu litt efter litt begynder at faa tak paa.

FINN

Hvad mener De?

ANNA

Alt det som Johannes Ramseth har lært mig, det som han har git mig interesse for, og som nu ogsaa begynder at interessere mig.

FINN

Er De saa sikker paa det?

ANNA

Jamen, jeg føler at det er rigtig, og derfor vil jeg.

FINN

Ja, hvis De vil, saa —

ANNA

Og det kan vi vel være enige om, at De er ikke den mand som —

FINN

Nei, det er jeg ikke. Men hør nu litt paa mig. Tror De ikke i grunden at vore kjære medmennesker vilde ha vel saa megen glæde av at se et ungt par som De og jeg leve lykkelig, simpelthen leve lykkelig — og vel at mærke netop uten at blande os i de andres affærer. Der er saa mange nu om dagen som roter og graver i andres greier. *Han gaar et slag henover gulvet.* — Fru Anna, naar jeg skal rundt et gatehjørne, da ber jeg formelig at

det skal være Dem jeg møter, — naar det gaar i en dør, saa haaber jeg, saa tror jeg, at det er De som kommer ind —

ANNA

reiser sig. Nei, Finn Hals — nu ikke mere om dette.

FINN

Jeg holder ikke op før De gaar, — gaa ikke! Vi skulde nok faa tiden til at gaa, fru Anna, til det engang er slut. Der er meget at se og høre i verden endnu. Vi er unge og sunde, og vi ser ikke mere sort paa verden end at den ikke vilde se surt igjen. Kom! — Og vi skal ikke forstyrre de „andre", vi skal ikke le saa høit at nogen skal bli forarget.

ANNA

Jo! Hvis saa skulde være, saa var det netop glæden, grænseløs — grænseløs, uten hensyn, øredøvende — i glans, med hester! Ikke stille — ikke bare indvendig længer! *Stærkt utbrud.* Vi to passer ikke sammen — jeg trængte til at le — og — men jeg vilde vist le paa urette sted, le naar alle andre var stille *ganske rolig* folk vilde synes jeg var simpel og De —

FINN

efter et litet ophold. Ja, jeg vet ikke rigtig hvad jeg skal svare til det — for — hvis De ikke mener noget andet — noget andet end

ANNA

Ja, der kan De se, det er ikke saa let.

FINN

rolig, men med stærk indre bevægelse. Fru Anna! Næsten hver aften gaar jeg her utenfor — og ser op til vinduerne — fordi De bor her — og jeg føler mig glad ved det —, fordi De bor her og — og — jeg er ikke under tyve aar, men over tredve.

ANNA

ivrig. Men de andre da, Finn Hals. De andre? De

som gjør at en stor digter har saa vanskelig for at skrive en lystig komedie i vore dage — som De engang sa — og det synes jeg var vakkert sagt.

FINN

halvt i spøk. Vi gir dem tiende. Ja, halvparten av det vi eier, vil vi gi dem. De har jo penger, og jeg har penger. Men lykkelige vil vi være, — *med litt utbrud i overgangen, glad over indfaldet* og husk lykken kunde dø ut av verden, her hjemme ialfald — det er vor pligt mot de „andre“ at holde lykken i live. Før vi vet ordet av det, er den kanske væk, flygtet, langt borte eller død, og saa staar vi der, først vi og saa vore efterkommere efter os, som kræver den av os, og bander os fordi vi hadde det saa travelt med at forbedre verden, og glemte glæden over at være til, og fordi vi lot lykken glide ut av hænderne paa os — over rælingen — ut i sjøen — og der drukner den — paa hundre favner vand — hvis ikke vi —

ANNA

vender sig braat mot ham. Paa én betingelse!

FINN

gjentar halvt. Paa én betingelse —

Det banker.

ANNA

De skal faa vite det senere, kanske idag. Vent paa mig, jeg skal ind og hente min kufte.

Ramseth kommer ind i samme øieblik som Anna gaar ut. Han ser hende saavidt. Finn er blit staaende og ser efter Anna.

RAMSETH

ser først efter Anna, derpaa hen paa Finn; halvhøit. Her er varmt! — her er mørkt! — Leflerisvangert!

FINN

uten rigtig at ha hørt. Hvad var det De sa?

RAMSETH

Ingenting! *Hen til døren til høire.* Martine, bring lampen ind!

Pause.

FINN

Godaften!

RAMSETH

Godkveld!

Litet ophold igjen.

MARTINE

ind med lampen, som hun sætter paa et litet bord ved den chaiselonguen hvor Anna pleier at sitte; halvhøit. Godaften.

DE TO ANDRE

mumler. Godaften!

Martine ut.

Anna med yttertøi paa kommer ind.

ANNA

forcert rolig og smilende. Godaften.

RAMSETH

Godkveld, Anna.

ANNA

Hvem har git besked om lampen?

RAMSETH

Jeg.

ANNA

hen til døren. Martine!

Martine ind.

ANNA

Aa, bring den lampen ut.

MARTINE

Det var hr. —

ANNA

nikker bestemt paa hodet. saa Martine avbrytes.

MARTINE

ut med lampen.

RAMSETH

Ja, det var for at tale med dig at jeg kom.

ANNA

Er det saa alvorlig at vi blir rædde i mørkningen?

FINN

Ja, saa er det vel best at jeg — *Vil til at gaa.*

ANNA

Nei, bare bli. — De forstyrrer ikke — vel, Ramseth?

RAMSETH

Jo!

FINN

Det var ikke tvilsomt!

ANNA

Ja, saa kommer De igjen og henter mig.

FINN

Ja, jeg gaar hen til Gerhard Hielm og ser om han er hjemme, og saa kommer jeg senere og henter Dem, frue. Godaften saalænge. *Trykker fruen i haanden, hilser paa Ramseth og gaar.*

ANNA

Naa!

RAMSETH

Ja! *Litet ophold, derpaa mot hende, rækker hende haanden.* Anna!

ANNA

puster ut i glæde. Ja — jeg visste det, Johannes Ramseth, og derfor skal ogsaa alt være glemt, jeg skal ikke mere huske paa det! — aldrig mere!

RAMSETH

Glemt! *Han vil til at si mere, men da hun begynder at tale, holder han inde.*

ANNA

gaar over scenen med taarer i øinene. Hun ser ikke Ramseths ansigt. Men det piner mig saa forfærdelig at tænke paa

det — du skulde vite hvad jeg har nedlatt mig til — saa la os bare ikke tale mere om det. Og du kan jo forstaa, — at det netop skulde komme fra dig, dig som jeg var saa sikker paa —

RAMSETH

Ikke mere om dette nu. Og la saa mig faa tale.

ANNA

fort. Hvad er det du vil si?

RAMSETH

Jeg vil si sandheten.

ANNA

Sandheten?

RAMSETH

Hele sandheten, forat du skal kjende mig helt. Derfor er det jeg er kommet i eftermiddag. Jeg er ræd jeg er i angst — og det er kanske inderst inde grunden til at jeg talte igaar ogsaa — og er det saa, saa skal det sies. Det skal sies. — Jeg er ræd — — hvorledes skal jeg si det? — Jeg er jo ikke ung længer *hurtig* paa den maaten som dere andre er unge — for dere kan der være brytninger av livssolen i tusen skiftninger, som ikke er for mig længer, — for dere kan der være blodets tilfældigheter — ungdommens titusen dragende kræfter mot hverandre i evig veksling — men saadan er ikke jeg ung — og derfor er jeg bange.

ANNA

Bange?

RAMSETH

med utbrud. Men hvorfor er du saadan? Hvad skal det bety? — Ser du da ikke? Dette med lampen nu netop f. eks. — hvad skulde det bety. Det er koketteri — det er usandt. — Du skylder mig at være sand! Hvad skulde det bety? Vær oprigtig i dette lille punkt, og det gir kanske oplysning om mere.

ANNA

rolig. Det betyr at jeg genertes av det fulde lys, og at jeg trodde at det samme var tilfældet med dig.

RAMSETH

sætter sig, hviler hodet i hænderne, ser ned, sukker. Aa Anna, Anna!

ANNA

hen til ham, klapper ham paa hodet; mildt. Men, Ramseth da! — Ramseth!

RAMSETH

Det er skrækkelig at bli gammel!

ANNA

Du gammel! Du blir aldrig i verden gammel, Ramseth!

RAMSETH

Nei, ikke sandt, Anna. Endnu er jeg ikke gammel. Jeg har vogtet baade paa mit legeme og paa mit sind for ikke at bli gammel. For det taaler jeg ikke. Da er jeg ikke mere som mig selv. Og derfor skulde du være — derfor er du som en foryngelsens kilde for mig, for du gaar saa dypt, du naar saa langt ned, du er i slegt med det oprindelige i naturen. Aa Anna, jeg har en trang til at brede hele mit indre ut for dig — og jeg gjør det. Det er nemlig hemmeligheten — paa det hører jeg at mine aldersaar gir melding hvergang de løses av — *hvisker næsten* at det undertiden er mig som jeg ikke kunde finde paa noget nyt — *fort* jeg kan det endnu — men jeg er ræd at det skal komme — *aldeles betat* og det vilde jeg glemme med dig — *Vil ta hende om halsen, hun viker lindt unna; han mærker det likesom ikke.* Av dig kunde jeg øse, for din intelligens er frisk, og dit sind er som den rene tavle, hvor alle indtryk fæster sig, og jeg kan læse dem av. Men jeg har den formende evne, jeg har ordenes fylde, jeg har øre for de ord som har metallets klang, og som rammer stærkest, og som række videst.

Min røst er stor, og den høres av mange. Aa Anna, vi to kunde si sandheten sammen i dette land.

ANNA

Si sandt sammen? Jeg synes vi er saa forskjellige allesammen, — og mener saa forskjellig, — og føler saa forskjellig — du og jeg ogsaa, at det lar sig vist ikke gjøre.

RAMSETH

i utbrud. Men hvorfor?

ANNA

— fordi vi er saa forskjellige —

RAMSETH

— nei ikke det! —

ANNA

— hvori —

RAMSETH

— hvorfor svarer du ikke?

ANNA

Paa hvad?

RAMSETH

Se, der er du usand igjen! Forstaar du ikke paa alt hvad jeg sier, paa maaten jeg taler, — paa selve møtet her mellem os — kan du ikke høre, se det paa mig, føler du ikke paa dig selv, paa mig, paa alt, altsammen, at det er et svar jeg venter.

ANNA

rolig, stirrer paa ham. Hvorfor spør du ikke, Ramseth?

Pause.

ANNA

Men synes du ikke, Ramseth —

RAMSETH

sætter sig. Men kan du ikke, — Anna — *De braastanser samtidig. Derpaa liten pause.*

ANNA

stille og mildt, rækker ham haanden. Jeg vil ikke for meget, ikke for meget, at vi to skulde holde op at være venner.

RAMSETH

Jamen jeg taaler ikke de andre.

ANNA

Hvilke andre?

RAMSETH

reiser sig. Hører du ikke jeg tilstaar det. Jeg er ræd alle de unge som sværmer omkring dig. Jeg taaler dem ikke, du skal jage dem. Du faar ikke lov at ha dem. — En kan ikke vite hvad unge folk kan finde paa. — Anna, Anna — jeg er ræd din egen ungdom.

ANNA

Det behøver du ikke.

RAMSETH

Naar du skal være helt ærlig, har jeg ikke ret, bør jeg ikke tale som jeg gjør — smil ikke! — hvorfor skulde jeg ikke være ræd? Du er jo ikke mere end en ung kvinde — du er menneske du som alle andre, med menneskelige drifter, med —

ANNA

Nei, nu er det vist best vi sier stop.

RAMSETH

Nei, vi gjør ikke. — Du vil ikke være ved det; du er bange for dig selv. Fristelsen drager dig, og du forstaar at hos mig var du sikker. Jeg har mærket det i lang tid, du vil ut av mine hænder. Der er noget usandt i dette. Der er noget usandt i dig som maa væk.

ANNA

koldt, avvisende. Jaja — jaja.

RAMSETH

Du sitter som i et spind, og tættere end jeg trodde.

ANNA

End du selv?

RAMSETH

Jeg?

ANNA

Ja du. Husk igaar, — d e r var vel ogsaa noget av et spind.

RAMSETH

Idag — ja!

ANNA

Nei igaar.

RAMSETH

Nei, idag var jeg usand fordi jeg taug — fordi jeg søkte at komme utenom. Igaar talte jeg sandt.

ANNA

litt forfjamset. La os ikke rippe op i dette mer. Vi er da ogsaa i grunden nogen store barn!

RAMSETH

Igaar talte jeg sandt.

ANNA

gjentagende. Igaar talte du sandt? *Reiser sig sagte.*

RAMSETH

Ja.

ANNA

næsten lydløst. Det var altsaa ikke for at be om undskyldning at du idag — *Hen mot ham, næsten tonløst.* Saa ondt kan du ikke ville gjøre mig. —

Det banker.

Fort. Var det sandt det du sa igaar?

RAMSETH

Ja.

ANNA

Kom ind!

Finn kommer.

Finn

Jeg kommer kanske for tidlig.

Anna

Nei værsgod! Værsgod sit ned. *Hun sætter sig selv. Ramseth blir staaende.*

Finn

Men klokken er blit mange, saa hvis vi —

Anna

Aaja, De faar være saa snil at sætte Dem ned allikevel.

Finn

sætter sig.

Anna

rolig, drar bare av og til pusten litt tungt. Jeg vilde gjerne faa lov at snakke litt med dere begge to. Det er om min mand, om August, jeg gjerne vil tale. Det var samme dag August døde. Samme dag! Jeg visste ikke at det var saa nær, saa jeg var rolig — ja, jeg hadde forresten hele tiden han var syk likesom ikke tid til at gi mig over, jeg haabet saa stærkt at alt skulde vende sig godt; jeg betragtet det som saa — saa selvfølgelig, at det først var senere, efter at han var død, at jeg mærket hvor angst jeg hadde været. Jeg mærket det paa at da blev jeg likesom slap i ansigtet, at trækkene blev bløte igjen, at ansigtet formelig fik hvile. Hele tiden da han hadde det paa det værste, var mit ansigt akkurat som uten uttryk, uten smil og uten graat, ja næsten uten deltagelse vist. — Jeg fortæller dette saa nøiagtig, for naar jeg tænker paa det, som skedde den dag — det som jeg nu vil fortælle dere, saa blir det for hver gang mere sikkert for mig, at det netop var fordi jeg saa saadan stiv ut i ansigtet, at han plusselig klappet mig paa kinden, fra øiet nedover, likesom for at myke trækkene — og saa sa han: Anna min, i de to aar vi har været gift, har jeg været dig tro i sind og gjerning. — Det var om morgenen

samme dag han døde. Disse ord tænker jeg paa hver dag. Hver eneste dag har jeg tænkt paa disse ord, og de har været som en glad ro inde i mig — som noget der gjorde alt sikkert, harmonisk — noget der gjorde at jeg syntes jeg hadde det bedre end andre mennesker. Og ikke bare for det som ordene sier, men fordi han sa dem uten opfordring, uten at jeg hadde bedt, uten at jeg hadde spurt, uten at jeg hadde tvilt — ja, uten at jeg kanske vilde ha forlangt det engang. — Men han sa det. *Hun reiser sig.* Finn Hals! Paa én betingelse sa jeg. *Fremdeles rolig.* Vi møtes i Paris idag om 8 dage — næste fredag — i hôtel de — hôtel de — hôtel de *husker navnet* i hôtel de Rôme ja, *ser fort paa Ramseth* ja, jeg har været der før, *ryster et par ganger lynsnart paa hodet* ja! ja! *Later rolig.* Først om 8 dage — jeg maa ordne — sælge — — *Stærkt.* Og saa — saalænge det varer!

FINN

Fru Anna!

RAMSETH

samtidig. Men Anna!

ANNA

Paa én betingelse! At jeg faar beviser, fuldt bevis for at de ord som min mand sa til mig like før han døde — dem hadde han ikke ret til at si, at han løi, løi — at det var løgn, løgn og bedrag. Da møtes vi, og blir sammen saalænge vi har lyst.

RAMSETH

Men Anna — du er fra sans og samling.

ANNA

— saalænge vi har lyst at være sammen. Og — og *stirrer ret ut* saasandt jeg er herre over mig selv — jeg skal holde mit ord. *Stærkere og stærkere.* Jeg er fri og uavhængig. Skylder ingen regnskap og er ikke til byrde for nogen. Det eneste som bandt mig — det som gjorde

mig tam — det eneste som gjorde at jeg fandt lykke i at leve almindelige menneskers liv — det var hans ord. Saa er det. Jeg er hverken bedre eller værre end andre. Men saan er jeg, og saan har jeg vilje til at være, saan har jeg penger til at være, saan har jeg lyst til at være. *Temmelig rolig til Ramseth.* Er det sandt det du sa igaar, og som du har gjentat idag?

Pause. De stirrer paa hverandre.

RAMSETH

i en beroligende tone. Anna! — mit barn! — hør nu, lille Anna — *Vil nærme sig hende.*

ANNA

Er det sandt?

Pause. Hun staar midt mellem begge mændene. Finn gjør med ansigtet tegn til Ramseth at han skal si: nei. Uten at vende sig tysser Anna paa Finn med den haand som er vendt imot ham.

ANNA

De burde da være den siste til at faa ham til at si: nei — *Endnu et litet ophold; derpaa stærkt.* Du talte om kjærlighet! — Du trodde at den letteste vei til mig var at gjøre mig usikker, fuld av tvil, saa det er som jeg hadde en haand inde om hjertet mit — at da var jeg dit bytte, naar du kunde faa mig famlende, uvis, utryg der hvor jeg følte mig tryggest og stærkest. Isch—sch.

Sætter sig et øieblik utmattet, halvt besvimet.

FINN

hurtig, sint. Hun er jo syk, mand. *Vil gaa efter vand.*

RAMSETH

Ja, hun er syk.

ANNA

reiser sig. Foryngelsens kilde! Jeg skulde være som den unge piken hos kong David. Hun blev ledet ind til ham da han var gammel — jeg husker det fra bibelhistorien — og hun skulde gyde ungdom i hans gamle sind og varme hans kolde lemmer. — Stakkars gamle mand!

RAMSETH

Farvel, Anna! Nu er du syk! Men sandheten skal bøie dit sind. *Hun vil avbryte, men er mat, og han taler bare høiere.* Tænk paa det du nu har sagt, og naar du har tænkt, da vil jeg spørre dig om du ikke har grund til at være bange for dig selv, om ikke fristelsen drager dig, om du ikke føler at hos mig var du sikker. Det er meget usandt i dette — —

ANNA

Tak, nu —

RAMSETH

Sandheten skal naa dig. Farvel. — Farvel, Finn Hals. *Gaar.*

ANNA

trækker paa skuldrene, blæser med munden. Pss! — Ja, saa later vi som ingenting er passert og ingenting sagt — og gaar en tur sammen som to gode venner, saan som før — naa ta nu paa Dem. *Vil til at ta yttertøi paa igjen.*

FINN

holder i hendes kufte. Nei, fru Anna, nu skal De være fornuftig. De skal lægge Dem litt her paa chaiselonguen og hvile — det vil De ha godt av.

ANNA

hurtig. Men han turde ikke svare — vel?

FINN

Nei, nei — men vær nu snil og fornuftig — gaa heller ind til Dem selv, saa skal jeg be piken komme ind — og saa kommer jeg imorgen tidlig og spør til Dem.

ANNA

ganske sagte. Ja, det er vist best det. Det var snilt av Dem det, Finn Hals — tak — men ikke be piken komme ind. *Gaar ganske stille til døren; vender sig.* Godnat.

FINN

hen til hende, kysser hendes haand. Godnat.

ANNA

ut til venstre.

FINN

gaar op og ned et par ganger, stanser saa midt paa gulvet og sier halvt for sig selv. Jeg tror ikke hun bryr sig det gran om mig. *Staar et øieblik og stirrer ut.*

Hielm kommer.

HIELM

Naa, hvad er det du staar og glor efter? — Hvor er fruen?

FINN

Hun gik netop ind. Du, Gerhard, vil du hjælpe mig med en ting.

HIELM

Naa.

FINN

Jeg har endelig faat det som alle bebreider mig at jeg aldrig har hat; — jeg har faat en opgave i livet.

HIELM

Du? Det er ikke mulig. Hvad er det for en?

FINN

At kværke sandhetsvidner!

HIELM

Hvad?

FINN

— men jeg vet ikke rigtig hvorledes jeg skal begynde.

HIELM

Er det Ramseth?

FINN

Ja. Han maa gjøres uskadelig. Hvorledes skal det ske?

HIELM

Ja — da vi ikke kan duellere ham ut av livet, saa

faar vi subskribere ham ut av landet. Det kaldes jo rekreationsreise.

FINN

uten at høre paa ham. Er han paa kontoret nu?

HIELM

Det vet jeg ikke.

FINN

Ja, følg med derhen, saa skal jeg fortælle dig paa veien —

HIELM

Allright!

De gaar.

Anna ser først ind, gaar saa hen til spisestudøren til høire, kommer tilbake, sætter sig paa chaiselonguen; staar op igjen, gaar hen til døren.

ANNA

Martine!

Skynder sig fra døren.

Martine ind.

ANNA

Aa, vær saa snil at sætte lampen ind.

MARTINE

ut og henter lampen; derpaa. Jeg slukket den ikke, for om fruen vilde ha den ind snart —

ANNA

Tak, det var rigtig av dig det, Martine.

MARTINE

Skal fruen være hjemme?

ANNA

Ja.

MARTINE

Aa, jeg tænkte siden De gik med yttertøiet.

ANNA

Aa, det er sandt, haha, det hadde jeg rent glemt.

MARTINE

Skal jeg hænge det ut?

ANNA

steller med lampen. Nei tak, det kan ligge her. — *Martine vil gaa.* Martine! *Martine stanser.* Aa nei, det kan være det samme. — *Da piken igjen vil gaa.* Martine!

MARTINE

Ja, frue.

ANNA

mens hun tar hatten paa. Dengang — før min mand døde — har du — hørte du nogensinde — mærket du —. Uf, nei, nei!

Fort ut.

TREDJE AKT

Forværelse til redaktionskontoret. Dør til det indre kontor og ut til sætteriet længst tilbake paa høire side; længer frem paa samme side dør til et andet værelse. I bakgrunden dør til gangen. Oppe til venstre i bakgrunden en pult. Paa venstre side to vinduer med gule gardiner. Mellem vinduerne et bord. Bøker og aviser i hylder, paa borde, stoler og paa gulvet.

Akten spiller formiddagen efter anden akt.

HUITFELDT-OLSEN

skriver først ved pulten, gaar dernæst til høire, tar et glas vand, saa frem paa gulvet, stanser, tænker, faar en idé, skynder sig hen og skriver den ned. Ikke for overdrevent. Han har hele tiden lommetørklæet i haanden.

NORBØ

paa en stol ved fremste vindu, memorerer noget.

Ramseth fra det indre kontor med hat paa hodet.

RAMSETH

Naa, er De snart færdig, Olsen?

HUITFELDT-OLSEN

Ja, det er ikke langt igjen nu, — men jeg kan næsten

ikke la være at rose, — boken er godt skrevet, og det skjønt han er en av de værste.

RAMSETH

Det er jo om kjønsspørsmaalet?

HUITFELDT-OLSEN

Ja.

RAMSETH

Er han enig med mig?

HUITFELDT-OLSEN

Nei.

RAMSETH

Da er det noget svineri. — Det er kanske rettest ikke at anmelde.

HUITFELDT-OLSEN

Nei kjære, jeg synes ikke den er saa god.

RAMSETH

Goddag, Norbø. Hvorlangt er de kommet deroppe?

NORBØ

som reiste sig da Ramseth kom ind. Aa, det lier mot avstemningen naa, tænker jeg — og derfor var det atte — og saa tænkte jeg —

RAMSETH

Er der noget, kjære Norbø, saa faar De rappe Dem, — jeg har liten tid.

NORBØ

Ja, det var det da atte jeg vilde gjerne spørre — jeg vilde si atte — naar naa bladet kommer til døm hime saa, — ja, saa staar det der atte —

RAMSETH

Hvad staar? —

NORBØ

— det var det, om det behøvde staa? —

RAMSETH

Hvad behøver staa — snak norsk for fan!

NORBØ

Stemmegivningen.

RAMSETH

Tænker De at svigte?

NORBØ

Det var det — jeg synes næsten de andre kanske har ret i denne saken, *fort* og det er jo ingen stor sak.

RAMSETH

Og saa vilde De stemme mot Deres parti, og saa vilde De at Deres vælgere ikke skulde faa det at vite.

NORBØ

Ja — helst!

RAMSETH

Er dette sanddru færd?

NORBØ

noksaa sikker. Jamen, det er min overbevisning — min samvittighet sier —

RAMSETH

Hvem var det som fik Dem valgt.

NORBØ

Aa, det var vel nærmest Dere det og de andre som —

RAMSETH

Hvorledes agter De at stemme?

NORBØ

Ja, det var det jeg var i beraad om — det var det jeg —

RAMSETH

Hvem var det som fik Dem valgt?

NORBØ

Aa, det var vel nærmest Dere det og de andre som —

RAMSETH

Sludder! De forstaar godt hvad jeg mener.

NORBØ

svarer ikke.

RAMSETH

Tror De at det er for at De skal ligge og fiakse paa egen haand, at vi med meget besvær — med meget besvær — fik Dem valgt, — jeg maatte selv kavere for at De var en av dalens mest oplyste bønder. — Tror De selv det er saa?

NORBØ

forsøker at spøke. Det maa vel være saa, naar De har sagt det —

RAMSETH

Under følelsen av valgets nærhet trodde jeg det jeg sa. Nu tror jeg det ikke længer, og der begynder ogsaa at stige tvil om Deres ærlighet.

NORBØ

Jamen, jeg mente atte — atte det var min pligt — atte, naar det er min overbevisning — og jeg trudde da atte først og fremst De —

RAMSETH

vægtig. Alle vi andre støtter forslaget. — Si mig i alvor, i likefrem sandhet, tror De at De repræsenterer en større sum av intelligens end vi andre tilsammen —

NORBØ

fort. Nei da!

RAMSETH

Ikke jeg heller! — Godmorgen!

NORBØ

Adjø da! *Gaar mot døren.*

RAMSETH

Har De læst Herbert Spencer?

NORBØ

vender sig braat. Nei.

RAMSETH

Gjør det! — Godmorgen!

NORBØ

Jaja — godmorgen — det var jo egentlig ikke mye — men — jaja — adjø Olsen — adjø. *Ut.*

RAMSETH

efter ham, i døren. Husk det er siste storting før valget. *Hen til vinduet.*

NORBØ

ind, hen til Ramseth; halvhøit. Men om jeg naa skulde komme for seint til voteringen?

RAMSETH

Ja, skynd Dem da!

NORBØ

Jamen, om — saa kan jo De bevidne — kunde jeg saa faa ind en erklæring om atte — paa grund av en konferanse med Johannes Ramseth — slikt støtter altid.

RAMSETH

Se naa og skynd Dem, ellers skal jeg gi Dem støtte, jeg — tror De jeg lar mig ta ved næsen av Deres infame bondefulhet. *Hen til vinduet igjen, ser ut.*

NORBØ

Ja, farvel, Ramseth — farvel, Olsen — *Gaar.*

RAMSETH

svarer ikke; naar Norbø er ute. Æsch! *Vender sig.* Nei, det blir vist best jeg selv gaar over i stortinget og passer paa. Der er nogen som ikke er til at stole paa. Hvis nogen spør efter mig, saa si jeg kommer snart igjen. Har Hans været oppe med utlandet?

HUITFELDT-OLSEN

Nei.

RAMSETH

Saa skal jeg selv gaa ned paa sætteriet. *Ut anden dør til høire.*

HUITFELDT-OLSEN

skriver først litt, saa gaar han hen til det lille bord ved vinduet. Naar man bare kunde stænge døren i den tid kontoret er

aapent! *Han letter paa sin hat, tar et stort glas, som staar under denne, drikker sig en slurk; i det samme lukkes døren hurtig op av*

FRU BERG

Om forladelse, jeg glemte nok at banke. *Banker.* Berg er ikke her?

HUITFELDT-OLSEN

bukkende. Nei.

Nu viser fru Ottesen sig.

FRU OTTESEN

Ikke Ottesen heller?

HUITFELDT-OLSEN

bukker. Nei.

FRU BERG

Aa si at jeg er gaat over i stortinget, hvis han kommer.

HUITFELDT-OLSEN

Jo, frue.

FRU OTTESEN

Fra mig ogsaa.

HUITFELDT-OLSEN

Ja, frue.

De forsvinder.

FRU OTTESEN

aapner døren. Fra mig til Ottesen, forstaar De — *Ut.*

HUITFELDT-OLSEN

Uf, de er næsten værre end kreditorer, disse stortingsmadammerne — *Tar sig en slurk, sætter hatten over, derpaa hen til pulten. Det banker.*

Finn og Hielm kommer.

HIELM

Godmorgen, er hr. Ramseth hjemme?

HUITFELDT-OLSEN

altid bukkende, med pennen i haanden. Nei, han gik netop ut nu, men han kommer vist straks igjen — han gik bare over i stortinget. *Trykker Hielm i haanden.*

HIELM

Kanske vi kan faa lov til at vente saalænge?

HUITFELDT-OLSEN

Ja værsgod, sit ned!

HIELM

Vi var indom her baade igaaraftes og imorges — og idagmorges sa de han var sikrest at træffe paa denne tid.

HUITFELDT-OLSEN

Joda. — Han kommer vist øieblikkelig igjen — jeg skal gaa ind her saalænge.

HIELM

Vi forstyrrer vel ikke?

HUITFELDT-OLSEN

Nei langtfra; paa ingen maate. *Ind paa det inderste kontor.*

FINN

som sætter sig i forgrunden til venstre. Hvad er det for en fyr?

HIELM

Uf, det er en som skriver kunstanmeldelser, som heter Olsen, *tørker haanden* og saa er han saa vaat paa haanden bestandig. *Ved bordet mellem vinduerne. Han vil flytte Olsens hat for at ta en illustrert avis, opdager glasset.* Det er ikke daarlig! — Bæger med etui! — ja, jeg kunde mærke han var fugtig. *Flytter hatten og glasset hen paa et litet bord til høire.* Hyss! sit nu rolig, lat som ingenting. Han lar vist ikke længe vente paa sig! *De sitter stille og læser i hver sin avis.*

FINN

Ja, dette er vist morsomt, men jeg skal ikke negte at jeg er ikke m e g e t oplagt —

HIELM

Hys!

HUITFELDT-OLSEN

meget hurtig ind, mot det bord hvor hatten stod, opdager den ikke, ser hen paa de andre, der stirrer meget alvorlige paa ham

igjen. Han ser sig om i værelset, opdager hatten, ler forlegent. De andre svarer ikke — han holder op at le, tar hatten og glasset og gaar ind paa kontoret igjen.

HIELM

Ja herregud! det var da litt moro i denne triste tilværelse.

FINN

svarer ikke.

HIFLM

Nei nei! —

FINN

reiser sig hurtig, gaar tvers over gulvet, tar Hielm i armen; inderlig. Jeg har a l d r i g følt det som nu idag. *Forsøker at spøke.* Jeg trodde sandelig ikke det skulde lykkes mig mere. *Den følgende samtale føres temmelig dæmpet.* Og saa hjælpeløs som hun stod der — det var likesom ingen hjælp var for hende. — Det saa igrunden værre ut idag end igaar — igaar var det voldsommere, men idag — saa ribbet, saa raadløs.

HIELM

Nei, jeg har heller aldrig set slikt. Det er ikke som det skulde være det samme menneske. Hun saa ut som hun var staat op av et sykeleie paa mange aar. Men derfor gjælder det ogsaa at ta ham, Ramsethen, paa en fornuftig maate. Jeg tror slet ikke han er saa ildesindet endda, naar man bare kommer indenfor alt det præket hans.

FINN

Stakkars Anna. — Si mig, hvad er det Ramseth sigter til? Hvad er det hendes mand har gjort.

HIELM

Jeg skulde være mest tilbøielig til at tro at han ikke har gjort nogenting. Jeg var jo næsten daglig sammen med ham, og jeg hverken saa eller hørte noget efter at

han var gift. Men paa den anden side ligner det ikke Ramseth at digte ihop en saan historie heller. Han er ikke slik.

FINN

Og skulde der ha været noget, saa kunde han da ikke gaa hen og si det til Ramseth.

HIELM

Aa, det vilde ikke være saa ulikt ham. Han hørte til menigheten forsaavidt. Han og Anna og allesammen brukte Ramseth baade som sjælesørger og som profet.

FINN

efter et litet ophold. Men jeg synes ikke der kan være noget i det. Hvorfor skulde han da like før han døde — jeg fortalte dig jo hvad fru Anna netop pointerte — uopfordret gi en saadan forsikring.

HIELM

— det synes jeg ligner August. Følelses- eller rettere stemningsmenneske bestandig, ser du. Husk hvor glad hun var i ham, glad anderledes end andre mennesker — taknemlig glad, stolt, — ja, saadan som hun selv fortalte forleden dag. Men samtidig visste hun jo, at før han giftet sig hadde han været temmelig mangesidig. Han, paa sin side, visste og følte naturligvis, at var der nogenting i verden der likesom til — overflod kunde glæde hende mere end noget andet, saa var det at faa en saadan forsikring — og saa gav han hende en saadan forsikring, — kort og godt! Det er jo ikke saa forfærdelig storartet, men jeg synes det er svært menneskelig. — Og du kan være sikker paa at Ramseth tror det naar han sier det. — Saa det faar vi gaa ut fra.

FINN

Jamen jeg forstaar ikke hvad pokker han har med dette her?

HIELM

Det forstaar ikke jeg heller. Men det maa vel være nogen av disse fruentimmerne som stimer der i huset, som har faret med noget slags sladder!

FINN

reiser sig. Jeg kunde ha lyst til —

HIELM

Hys! — Vær nu rolig, husk paa avtalen. Det er mig som skal forsøke først. Vi behøver ikke at være dumme for om vi er sinte. Det kan bli vanskelig nok allikevel.

FINN

Vanskelig! Han skal!

HIELM

Skal? Hvad vil du gjøre?

FINN

Tvinge ham!

HIELM

tvilende. Tvinge ham?

FINN

Kværke sandhetsvidner.

HIELM

Ja, det er saadant man sier.

FINN

Det er mit alvor, mit fuldeste alvor. Jeg mener det alvorlig. Om det saa er det eneste jeg faar utrettet i mit liv, saa skal han tvinges til at ta i sig igjen det han har sagt. — *Utbrytende.* Han er mig aldeles motbydelig, det menneske.

HIELM

beroligende. Vær nu —

FINN

Jeg har aldrig i mit liv set et menneske, et medmenneske kan jeg gjerne si, ha en saadan sorg — være saa bedrøvet — hun frøs av sorg — — han skal —

HIELM

Men la nu mig først faa tale med ham og ta ham paa min maate. Gaa ikke hen og vær hissig — det er nok saa mærkelig forresten at du er den hissige, jeg den rolige — for det gjælder om et resultat, det gjælder om at faa ham til at ta i sig igjen det han har sagt — altsaa — netop det som du sier.

Ramseth kommer. Han har hatten paa hodet; man hører at han aapner brevkassen utenfor, og man ser at han lægger nøklerne i lommen naar han er kommet ind. Han studser litt ved at se de to herrer.

RAMSETH

Godmorgen.

DE TO ANDRE

som har reist sig. Godmorgen!

RAMSETH

bryter et brev, trækker en stol frem, omtrent midt paa scenen, ikke for langt fremme, sætter sig, læser.

DE ANDRE

sætter sig.

Ophold.

HIELM

Undskyld, har De noget imot at jeg røker?

RAMSETH

Ja, vi røker aldrig her paa kontoret. *Læser videre.*

HIELM

lægger væk cigaren; halvhøit. Kunstanmelderen tar sig bare en støit av og til.

Ophold.

RAMSETH

lukker brevet. Undskyld — jeg var bare en trip nede i Danmark.

HIELM

I Danmark — saa? — Staar det godt til der?

FINN

Vi søkte Dem igaaraftes og idagmorges.

HIELM

Ja — vi vilde gjerne talt litt med Dem om min kusine, fru Hielm.

RAMSETH

Deres kusine?

HIELM

Ja, hendes mand var min fætter.

RAMSETH

Det er noget ganske andet!

HIELM

Naa ja! Det var naa heller ikke for at høre Deres mening om dette — altsaa — at vi er kommet herop.

RAMSETH

Nei, jeg kan tænke det, nei.

HUITFELDT-OLSEN

fra anden dør til høire med en pakke i avispapir under armen og et manuskript i haanden. Ja, nu er jeg færdig, og saa skal jeg levere den ind paa sætteriet med det samme jeg gaar. *Ramseth række ham sin hat.*

HUITFELDT-OLSEN

tar imot hatten og hænger den op. Godmorgen! Godmorgen, mine herrer! *Smiler til Hielm og holder pakken op i veiret bak Ramseths ryg.*

HIELM

ser forundret paa ham.

HUITFELDT-OLSEN

til anden dør til høire, bukker og har vanskelig for at komme ut av døren for bare høflighet.

HIELM

Det er en høflig mand.

RAMSETH

avbrytende. Hvad er det dere vil?

HIELM

Vi vilde gjerne tale litt alvorlig med Dem, Ramseth. Altsaa, det har gjort et meget stærkt indtryk paa fru Hielm, det som passerte igaar.

RAMSETH

Ventelig!

HIELM

Og saa vilde vi altsaa spørre om De ikke synes det var rimelig at vi fik ordnet denne saken, saa den ikke kom nogen til skade paa gode navn og rygte, som det heter — altsaa. For enten det nu er sandt eller ikke sandt, det som De tror at vite om August — saa herregud, det er da best at faa saken ordnet — der er jo ingen som kan ha noget gavn av det. Tvertimot altsaa! Anna bare lider ondt av det. Og nogen videre ære er der jo ikke at vinde for Dem heller, og han som er død kan jo ikke ha nogen fornøielse av det — ikke sandt? om det skulde ha været meningen.

RAMSETH

Først! Hvad har dere med denne sak at gjøre?

HIELM

Skal vi ta det saa formelt, saa er jeg jo hendes nærmeste mandlige slegtning ialfald.

RAMSETH

Og De?

FINN

Jeg er en ven av fru Hielm.

RAMSETH

Hm! — Jeg vil sætte en stopper for at slette indflydelser skal gjøre sig gjældende likeoverfor denne unge kvinde. Hendes mand hadde neppe nogen god indflydelse paa hende. Der var ingen alvor i ham — —

HIELM

som er gaat over til Finn for at berolige ham. Nei, la os nu ta det litt gemytligere og holde os til saken.

RAMSETH

Dette er saken i al sin korthet!

HIELM

Jamen kunde vi ikke faa ordnet denne saken?

RAMSETH

idet han gaar et slag opover gulvet. Den skal bli ordnet.

HIELM

Men hvorledes?

RAMSETH

Hun skal faa tydelig og klart bevis for at jeg talte sandt.

HIELM

Ja, det var det jeg vilde be Dem om at la være.

RAMSETH

Det vil jeg ikke.

HIELM

Ja hvorfor ikke da?

RAMSETH

Fordi jeg altid taler sandhet, fordi hun har godt av at høre sandheten, og fordi hun tvilte paa mig. *Tar stolen som han sat paa og sætter sig ved pulten.*

HIELM

Herregud, ta det nu litt med lempe. Piken hjemme hos hende sa at hun hadde gaat oppe i hele nat og hadde graatt og ikke sovet det mindste — og De kan da forstaa at det vilde være forfærdelig godt for hende om hun kunde være sikker paa at manden hadde talt sandt like før han døde.

RAMSETH

snur stolen. Hvorledes mener De egentlig at det skulde ske.

HIELM

Ja, det staar jo fuldstændig i Deres magt.

RAMSETH

muntert. Vilde De at jeg ganske likefrem skulde erklære at jeg hadde løiet, at jeg simpelthen var en løgner —

HIELM

De behøver jo ikke netop — De kunde jo altid finde paa noget — vi kunde jo altid bli enige —

RAMSETH

Haahaahaa! Finde paa noget? *Reiser sig, stærkt til begge.* Vet Dere hvem jeg er?

FINN

reiser sig langsomt. Ja, jeg vet ialfald at De betænkte Dem en god stund igaar, da det gjaldt at staa ved hvad De hadde sagt — og ikke hørte jeg De talte heller.

RAMSETH

De mener da fru Hielm igaar i sin ophissede sindstilstand bad mig gjenta hvad jeg hadde sagt om hendes mand. De har ret, unge mand, og De ser skarpt, men ikke hensynsfuldt. Jeg trodde netop det at jeg ikke svarte som jeg kunde, maatte ha faldt i Deres smak.

FINN

Det kan De kanske ha ret i ogsaa — jeg mente bare —

RAMSETH

avbrytende. Men jeg selv anklager mig derfor. Jeg var svak av hensynsfuldhet. Jeg holdt paa at svigte, fordi det hele hadde grepet mig saa stærkt. Men sandheten skal sies.

HIELM

arrig. Sandheten! sandheten!

Litet ophold. Ramseth ser paa dem begge. Disse besvarer blikket.

HIELM

med overgang i tonen. For at tale om noget andet, er den sand den sandheten De fortalte om August Hielm?

RAMSETH

let. Det er et faktum!

HIELM

Derfor behøver det ikke at være sandt.

RAMSETH

muntert. Er det ikke sandt naar det er et faktum — nu maa jeg le.

HIELM

arrig. Er det et faktum da?

RAMSETH

Ja — hører De.

HIELM

endnu hissigere. Ja, derfor behøver det ikke være sandt, — hører De.

RAMSETH

Jeg ler fremdeles.

HIELM

som før. Saadan som De sier det — saadan som De benytter det — saadan — om det er aldrig saa meget faktum, saa behøver det ikke at være sandt — synes jeg da, — ja, det er ikke saa liketil at greie dette her — jeg for min part synes altsaa det er lumpent, og det synes De naturligvis selv ogsaa — — og kort og godt — det vilde være baade fornuftigst og realest og „sandest", om De paa en eller anden maate tok tilbake det De har sagt, for De bare gjør ondt med det og det tjener ikke til nytte for nogen.

RAMSETH

Det tjener sandheten!

HIELM

Blaas!

RAMSETH

De holder Dem altsaa ikke altid til sandheten, De!

HIELM

hermende. „Holder" mig til sandheten!

RAMSETH

Jeg mener, lyver De undertiden?

HIELM

Ja gu gjør jeg det — og det drabelig ogsaa.

RAMSETH

De har humør! —

HIELM

De er heller ikke uten — naar De bare vilde holde op med dette utrivelige sandhetssnakket Deres.

RAMSETH

tar op sit ur. Klokken er mange.

HIELM

Vi har god tid.

RAMSETH

Hvis jeg turde be mine herrer om at gaa.

HIELM

Men kanske ikke vi gik!

RAMSETH

mot anden dør til høire. Vel, jeg skal kalde paa folk fra sætteriet.

HIELM

De! Fuldstændig i alvor! Jeg kan godt begripe at man kan gjøre mange ting som ikke andre straks kan forstaa, naar man er glad i et menneske, — naar man er forelsket altsaa — og det sier jeg ikke noget om — men man behøver jo ikke straks at komme med at det er av sandhet og sandhetskjærlighet — og saadan — at man gjør det — — ja, det var nu ikke det jeg skulde si da — Men — nu ber Finn Hals og jeg Dem som gentlemen ber en gentleman: Ikke gjøre noget mere ved denne saken. Ta Deres ord tilbake! Da gjør De det som baade er ret og rigtig. *Plusselig.* Og De kan gjerne si at det er mig som har digtet ihop hele historien, og at De har trodd paa mig, og at De trodde at der var sandhet i mig, og saa at De senere — ved nærmere eftersyn fandt ut at jeg var fuld av den væmmeligste løgn.

RAMSETH

Vrøvl!

HIELM

Nu blir jeg sint.

Det banker.

RAMSETH

Kom ind!

MADAM LØNSETH

kommer ind, vil straks gaa igjen.

RAMSETH

efter hende; over dørtærskelen. Nei, værsgod — kom bare ind De. Se her, kom herind saalænge. Disse herrerne gaar straks, saa skal jeg være hos Dem. *Klapper hende paa hodet.* Det var ret av dem, madam Lønseth. *Lukker hende ind første dør til høire.*

RAMSETH

lettere i tonen. Og hør nu godtfolk. Hvis vi nu kunde tænke os at jeg „tok tilbake“ det jeg hadde sagt, vilde der da ikke bli sittende en mistanke igjen hos hende. Og vilde ikke en saadan mistanke, en saadan tvil være langt værre, langt mere pinefuld end visshet?

FINN

rolig. Tør jeg spørre? Er der grund til at tro at det forhold eller den historie eller hvad man skal kalde det, som fru Hielms mand har hat, vil — at — at fru Hielm vil faa noget at vite om det, hvis hun ikke faar noget at vite om det gjennem Dem?

RAMSETH

betænker sig litt. Nei.

FINN

rolig og langsomt. Da vil jeg bare si: Hvis De visste hvor hele den scenen igaar har virket paa hende, og hvis — De ser jeg taler rolig — hvis De bryr Dem det mindste om hende paa almindelig menneskelig manér, da

maa jeg være sikker paa at De vilde kunne tale til hende paa en saan maate, at der ikke blev sittende hverken nogen tvil eller nogen mistanke igjen.

RAMSETH

overlegent. De vil ogsaa at jeg skal lyve.

FINN

fremdeles rolig. La os ikke staa her, voksne mennesker, og bruke fraser. Forstod De Dem litt paa hendes natur og hadde De set hende idag, da vilde De forstaa hvad jeg sier — tænker jeg.

MAD. LØNSETH

i døren. Kunde jeg ikke faa tale med Dere litt.

RAMSETH

Vent nu litt, madam Lønseth. Jeg kommer straks ind til Dem.

MAD. LØNSETH

ut.

RAMSETH

Dette er bare en krise, og den vil vende sig til det gode naar hun faar sandheten at vite ned i dens dypeste sammenhæng. Da vil alt bli godt. Aa, der er lunt paa sandhetens side, der er hygge i ly av den. Der er lægedom, mine herrer. Og det tænker jeg nok ogsaa I skal komme til at erkjende. *Gaar i godt humør hen over gulvet*

FINN

utaalmodig. Hvem er det som har git Dem monopol paa sandheten her i landet. *Mere dæmpet og langsomt.* Aa, livet er vist litt mere indviklet og vanskelig at leve end De synes at tro, hr. Ramseth.

Samtalen er paa dette punkt likesom ved at gaa istaa.

HIELM

Og jeg tør kanske spørre med avdøde Pilatus: Hvad er egentlig sandhet?

RAMSETH

ser først paa den ene, saa paa den anden; stærkt og med stigning. Hvad jeg tror, hvad jeg føler, det er sandhet, for jeg har sandhetsevnen, jeg har den av naturen — nogen mennesker fødes med den — og jeg har styrket den, og jeg har pleiet den vel ved altid at bruke den. For mig er sandheten det som vil sprænge mig, det som jeg vil bli syk av, faar jeg det ikke sagt — for mit vedkommende, for jeg har sandhetsevnen. Dere føler det, jeg føler det, og alle som ikke vil trodse, føler at mit arbeide, mit arbeide for frihet, for aand i dette land, for Gud, — det er sandhet. Det at mærke sandheten nærme sig i sagte sus og saa at gripe den og slynge den ut til de ventende, sandhetstørstige tusener, det er mit liv, og jeg kan ikke bestaa uten det, og jeg bestaar med glæde. Og i kraft herav spør jeg Dem: Hvis denne unge kvinde blev Deres hustru, tror De det vilde vente længe paa sig, det øieblik da De svigtet hende — saadan som hendes første mand gjorde det?

HIELM

Uforskammet!

FINN

stirrer paa ham uten at svare.

RAMSETH

nynnende opover gulvet. Aanei, aanei, aanei!

FINN

halvhøit til Hielm: Jeg vet fan hvad jeg skal svare den manden.

HIELM

Ikke jeg heller.

MAD. LØNSETH

banker.

RAMSETH

Kommer straks, madam Lønseth. — Husk de forargelige

ord som hun saa rolig sa til Dem igaar — at hun vilde møte Dem i Paris — — men gudskelov, jeg hørte ogsaa ophisselsen bak den paatagne ro. Tror De hun nogensinde vilde ha tat saanne ord i sin mund, hvis ikke omgangen med Dem hadde smittet hende, *da Finn vil avbryte* ja, jeg sier det som det er. Hun skal ikke gaa tilgrunde.

FINN

Saa det var det De var ræd for?

RAMSETH

Ja, det var det jeg var ræd for — for hendes skyld.

FINN

For hendes skyld.

RAMSETH

Ja, unge mand — for hendes skyld. Hun elsket sin mand og hun pekte paa ham og holdt ham op for alle som et eksempel. Det kunde ikke jeg holde ut. Jeg hadde lovt mig selv at hun skulde faa vite hvem han var. Og jeg synes at øieblikket var kommet nu, da der nærmet sig en mand til hende av samme slag.

FINN

utaalmodig. Men De kjender mig jo ikke, mand!

RAMSETH

hurtig. Jeg kjender Dem. Jeg kjender Dem av hendes samtaler. Jeg kan se paa Dem — jeg kan se det i Deres blik hvem De er, jeg hører det paa klangen av Deres stemme, og jeg har tat det sande ut av folks tale om Dem.

FINN

ganske rolig. Ja, jeg kan ikke svare paa hvad De sier. De bruker et andet sprog end vi almindelige mennesker — og jeg indskrænker mig derfor til at si: De kan komme til at gjøre et menneske ulykkelig for hele hendes levetid, hvis De ikke gaar ind paa hvad vi ber Dem om.

RAMSETH

Jeg vil ikke lyve, og hun skal ikke tro paa en løgn.

Liten pause. Derpaa gaar Finn hen til Hielm.

FINN

sagte. Gaa, Gerhard! Jeg tror det er best jeg er alene med ham. Jeg tror jeg skal klare det bedre da.

HIELM

sagte, men fort. Er du gal, gut!

RAMSETH

der ikke liker den avsides samtale mellem de to andre. Og hør her! *I stærkt oprør.* Jeg h a d e r den aand, som er over ungdommen — ingen religion, ingen moral, intet fædreland, ingen taknemlighet, intet som binder — ingen er stor, alle er smaa — alt og alle flyter over i hverandre — ingen tilregnelighet — intet ansvar — bare g r a u t. — Jeg ser som en sump, hvor alt trives og spirer og gror som er født av det onde, og midt i — u s æ d e l i g h e t som en stor rød ildende blomst.

MAD. LØNSETH

viser sig i døren.

RAMSETH

Bare et øieblik, madam Lønseth; jeg skal komme om et øieblik. *Ser paa uret.* Ja nu maa De skynde Dem litt, for fru Hielm kommer her om en liten stund.

HIELM

reiser sig. Kommer hun her?

FINN

samtidig. Hvad vil De hende? Hvad skal hun her, menneske!

RAMSETH

Jeg har skrevet til hende og lovt at hun skal faa klart og tydelig bevis for at jeg taler sandt. Saken skal bli ordnet, hr. Hielm.

HIELM

Nu idag?

FINN

samtidig. Hun er syk. — Har vi ikke sagt Dem det?

RAMSETH

Hun kommer klokken 1.

Litet ophold. De tænker sig om. Hielm ser paa uret.

FINN

næsten for sig selv. — — — — — fordømte sladder!

RAMSETH

Det ord har jeg ventet paa hele tiden.

HIELM

Vi hadde lagt over ikke at nævne d e t ord — vi trodde at det hadde kunnet nytte uten —

FINN

Men De skulde ikke være saa ganske tryg. Der kunde komme forhindringer som De ikke er vant til. *Nærmer sig. Hielm beroliger ham.*

MAD. LØNSETH

Jeg maa faa lov til at gaa. — *Op mot bakgrunden.* Jeg kan ikke holde ut derinde længer. — Jeg hørte De snakket saa høit.

RAMSETH

efter hende, tar hende i armen. Gaa ind med Dem til jeg kalder paa Dem.

MAD. LØNSETH

forsøker at dæmpe stemmen. Jamen, nu kommer hun jo snart — og jeg tør ikke — herregud slip mig da.

HIELM

Hvem er det som kommer?

MAD. LØNSETH

Hun —

HIELM

Hvem hun.

MAD. LØNSETH

svarer ikke.

HIELM

Fru Hielm?

MAD. LØNSETH

svarer ikke.

HIELM

like hen til hende. Hvad er det — er ikke De den piken som tjente hos Hielm før?

MAD. LØNSETH

Stine! — jo!

HIELM

Og fru Hielm skal komme her om en liten stund — forstaar du, Finn?

MAD. LØNSETH

Kan jeg ikke faa lov til at gaa. Jeg vil ikke, jeg vil ikke bli her.

RAMSETH

til mad. Lønseth. Gud straffer løgnen.

MAD. LØNSETH

skriker i rædsel. Aa — aa —

FINN

temmelig rolig til Ramseth. Er det hende? *Til Stine.* Har De kjendt August Hielm?

MAD. LØNSETH

Ja, ja — vet De det? — Det var den ene kvelden — men herregud saa slip mig ut — jeg vil ikke være her selv.

HIELM

til Ramseth. Saadan var det saken skulde ordnes —?

FINN

næsten samtidig. Og saa vilde De at fru Hielm skulde komme her og — fordømte! — *Farer mot ham.*

HIELM

Holder ham tilbake. Vær bare rolig. Vi har ikke tid til det nu. Kom her De Stine.

MAD. LØNSETH

Ja, hvad vil De da?

HIELM

Men bare vær rolig. Jeg skal ikke gjøre Dem noget. Følg med mig. De skal slippe at snakke med fru Hielm — følg med — De maa ikke træffe hende, skjønner De.

MAD. LØNSETH

Ja, la mig bare slippe det — la os bare komme avgaarde — *peker paa Ramseth* han har næsten vettaskræmt mig. *Begge mot døren.*

RAMSETH

Pas dig!

MAD. LØNSETH

sætter i. Jeg tør ikke møte fruen.

RAMSETH

til Hielm. De møter vist fru Hielm i trappen. De kan være sikker paa at hun er præcis — og klokken er 1, det var da hun skulde komme.

HIELM

slipper mad. Lønseths haand. De faar bli her — og bli her du ogsaa, Finn — det er best det, saa skynder jeg mig for at træffe Anna. *Ut.*

RAMSETH

roper efter ham. Hun kommer; De kan være ganske sikker.

MAD. LØNSETH

End jeg da? — La mig gaa. Klokken 1 sa De — var det da hun skulde komme?

RAMSETH

Har det været spildt alt det jeg sa til Dem inat, madam Lønseth. De skulde ha blit derinde.

MAD. LØNSETH

Men hvordan skulde jeg bli derinde, jeg stod jo og

skalv over hele kroppen bare ved at tænke paa at jeg skulde snakke med fruen — hun har jo aldrig gjort mig noget vondt — hun var snil bestandig hun, — uf, ja jeg skjælver endnu. — Kan det hjælpe hender noget det da, at jeg sier dette, — jeg synes bare det maa gjøre vondt værre jeg. Bare jeg kunde glemme det snart igjen! Bare jeg kunde glemme det snart igjen! Og saa barnet som sitter hjemme og graater; jeg skulde ha været hjemme til middagen og git ham mat. *Hurtig til Finn.* Nu er jeg gift — og det er mit barn — ja, jeg mener, det er mit og Lønseths barn. Jeg har aldrig gjort noget galt hverken før eller senere — og det maa da ogsaa regnes med. Jeg er ikke slik en, og har aldrig været slik en og blir det aldrig heller. Det holder jeg mig for god til! *Vender sig hastig mot Ramseth.* Jeg synes De staar og truer hele tiden, jeg.

RAMSETH

Var det ikke av et frivillig sind De vilde si sandheten, madam Lønseth. Inat sa De at De vilde det saa gjerne, at De følte Dem lettet ved at jeg hadde talt med Dem.

MAD. LØNSETH

Ikke begynd nu igjen! Det grøsser i mig naar jeg tænker paa hvordan De ordentlig sat over mig hele natta og paa alt det fæle De sa inat — ja det var nok sandt ogsaa, men det var fælt lel. — Har jeg saadan skrækkelig synd paa mig da. Jeg synes da at bare den ene kvelden — ogsaa saa dum jeg var, jeg behøvde jo slets ikke ha sagt nogenting — jeg har aldrig sagt det til noget levendes menneske — og De visste jo ingenting heller. De bare saa vi stod i porten den morgen, — isch hvor dum jeg var.

FINN

ser hurtig og spørgende paa Ramseth.

RAMSETH

Det fór som et lyn i mig, for han vendte sig da jeg gik forbi. Jeg følte paa mig hvorledes det var.

MAD. LØNSETH

som har set paa begge uten rigtig at forstaa de siste replikker; prøvende. Kanske det ikke var sandt heller —

RAMSETH

stærkt. Tal sandt!

MAD. LØNSETH

skriker ut. Jeg vil ikke træffe fruen. *Mot bakgrundsdøren.*

RAMSETH

Der kommer hun.

MAD. LØNSETH

frem paa scenen; skrikende. Kommer hun?

RAMSETH

Kom denne veien, madam Lønseth, og hold Dem rolig saa ingen hører Dem. *Skyver hende ind i samme værelse hvor hun før var, og laaser døren.*

FINN

Kan hun komme ut den veien?

RAMSETH

Nei.

FINN

Laas op der!

RAMSETH

Nei.

FINN

Og De vil at fru Hielm og hun derinde skal møte hverandre?

RAMSETH

Ja.

FINN

De vil ikke la hende gaa eller hindre fru Hielm fra at komme hit.

RAMSETH

Nei.

FINN

betænker sig litt. Spar hende!

RAMSETH

Nei.

FINN

tænker sig om et øieblik, derpaa hen og griper ham i frakkeopslagene; ryster ham. Mærker De hvad jeg gjør.

RAMSETH

Ja. *Søker at bli fri.*

FINN

holder ham fast. Og det nytter heller ikke?

RAMSETH

Nei! Hun skal ha sandheten at vite — hun skal.

Huitfeldt-Olsen kommer.

HUITFELDT-OLSEN

Aa undskyld jeg banket, men De hørte det vist ikke — ja, det var ikke noget, — det var noget jeg hadde glemt — undskyld. *Hen i pulten og roter i skuffen.*

Ophold.

FINN

som slap Ramseth da Olsen kom. Er De snart færdig, mand!

HUITFELDT-OLSEN

skvætter. Jeg skulde bare hente noget — det var derfor. *Viser en bok.* Og saa nede i porten — saa sa hun at jeg skulde si til Ramseth —

FINN

Hun — hvem hun?

RAMSETH

samtidig. Hvad sa hun?

HUITFELDT-OLSEN

— at hun var der, og han — Gerhard Hielm sa at

jeg ikke skulde si noget, for De var ikke her sa han — og nu vet jeg ikke rigtig —

FINN

mot bakgrunden. Er de dernede?

HUITFELDT-OLSEN

Ja, de gaar utenfor paa gaten.

RAMSETH

hen til vinduet. Fru Anna!

FINN

i det andet vindu. Nu kommer jeg straks. Vent saalænge. *Ut.*

Litt efter hører man stemmer fra gangen.

HUITFELDT-OLSEN

Kanske jeg kan gaa, jeg?

RAMSETH

De kan gaa den veien.

HUITFELDT-OLSEN

ut anden dør til høire.

Fru Anna, Finn og Hielm kommer.

ANNA

Jeg forstaar ikke dette. Gerhard sier at du ikke vil jeg skal komme — men jeg trodde ikke det var saa. Jeg vil vite hvad det er.

RAMSETH

Jeg vilde gjerne ha talt med dig alene.

FINN

Kom, fru Anna, la os gaa. De skal ikke bli her.

ANNA

Jeg vil ikke gaa.

HIELM

Jo kom nu.

ANNA

Aa, det kan vel ikke være saa farlig det Ramseth har at si.

Finn og Hielm søker at overtale hende til at gaa. Hun vil ikke. Ramseth aapner døren og kommer ind med Stine.

Ophold.

ANNA

Hvad er det? — Dere ser saa underlige ut allesammen. — Hvem er det? — *Plusselig med et skrik hen til Stine.* Stine!

MAD. LØNSETH

i knæ. Frue. *Hun blir liggende med ansigtet mot bakgrunden.*

Pause.

ANNA

stiv og opreist midt paa scenen; langsomt og tonløst. Hvorfor skulde han si det like før han døde — han behøvde jo ikke sagt noget. Hvorfor skulde han si det. Jeg bad ham jo ikke — hvorfor skulde han si det? *Ser sig om.* Har alle mennesker visst dette om mig?

FINN

Nei fru Anna. Ingen *vender sig mot Ramseth — halvhøit* uten hans ven Ramseth.

ANNA

Slaar hænderne for ansigtet og graater.

FINN

Ser først paa Anna; derpaa hen, knytter næven i ansigtet paa Ramseth; dirrende av raseri, men dæmpet i stemmen. Vil De nu slaas, slyngel.

ANNA

løfter hodet. Finn, jeg lovte — — Finn Hals, vil De være saa venlig at følge mig. *Finn tar hendes arm. De gaar mot bakgrunden.*

RAMSETH

da de er kommet næsten til døren; i stærk bevægelse. Anna, skal han følge —?

ANNA

stanser et øieblik uten at vende sig, gaar derpaa videre ut uten at svare, fulgt av Finn.

RAMSETH

likesom for sig selv, næsten i trods. Jeg har sagt sandhet.

HIELM

som straks Anna er gaat, gik hen til Stine, over skulderen. Aa ryk til helvede med den sandheten Deres.

FJERDE AKT

Samme dekoration som i de to første akter. Tre uker efter forrige akt. En formiddag.

ANNA

sitter fremoverbøiet i en sofa med ansigtet i hænderne, stirrer ret frem, mumler endelig halvhøit. Kong Midas! kong Midas! *Derpaa smiler hun, gaar hensigtsløs i en halvring henover gulvet, sætter sig igjen og stirrer ut.*

RAMSETH

kommer. Han tror hun har hørt at han er kommet. Han strækker armene ut mot hende. Da hun ikke gir lyd fra sig, sier han endelig. Anna!

ANNA

farer sammen. Hørte du hvad jeg sa? *Ser over sofaryggen op mot ham som endnu staar i bakgrunden.* Hørte du ikke hvad jeg sa?

RAMSETH

Nei.

ANNA

Bli ikke sint. Jeg er saa nervøs — jeg er ikke rigtig frisk endnu.

RAMSETH

Men du tar imot mig. Du har ikke nag. Du forstaar at jeg vilde dig det godt. Tænk — jeg var saa bange at jeg sa til piken at hun ikke maatte si jeg var her. *Frem og trykker hendes hænder.* Aa Anna, jeg har været ræd — jeg har været ræd — jeg har gaat i angst for at sandheten skulde ha været for stærk for dig. Men jeg visste jo at den ogsaa læger der hvor den har slaat, naar organismen er sund — og det er det du er — sund, frisk, ufordærvet, — straalende skjøn, fordi du er sund. Er du ikke glad?

ANNA

som hele tiden smiler slapt; svakt. Jo.

RAMSETH

Anna. Jeg har gaat her utenfor, da du var syk, saa jeg ikke kunde komme ind, jeg har gaat her forbi — jeg kunde ikke la være; jeg har gaat her i tvil og angst — men nu! *Knæler ned ved sofaen.* Kan ikke alt, alt — alt bli til det gode.

ANNA

angst. Ikke nu! kjære, ikke nu!

RAMSETH

Nei, du har ret. Jeg tænker bare paa mig selv. Nu har jeg kun én bøn til dig — og det er ikke for mig, men for dig — for at du skal bli helt sjælefrisk. Jeg er sikker paa at du vil opfylde den, nu da du har følt at der er velsignelse i sandheten, nu da du vil bli sund, helt sund og frisk paa legem og paa sjæl: Bekjend for dig selv og bekjend for dine venner og din omgang at du betragter det som er skedd som en styrelse til det gode; — og det vil virke paa dem mere end du aner og tilbake paa dig

selv, at du bekjender sandheten. Og det skylder du mig! Det vil du — ikke sandt? Og da vil de bli som er dine sande venner, og de andre vil forsvinde, for de vil ikke trives med dig. Det vil du?

ANNA

Ja.

RAMSETH

Tak, det visste jeg — og det gir du mig din haand paa.

ANNA

gir haanden.

RAMSETH

Høit og lydelig skal de faa det at vite. — Aa du stakkars Anna, du har været syk — i tre uker har du ligget tilsengs og blek er du blit — men skinner ikke alt nu? Er det ikke som hvert aandedrag her ute av sykestuen bærer lægedom, og ikke for selve sygdommen alene, men ogsaa for sindet. Og nu idag skal du jo ut — du skal ut at kjøre en tur, sa piken. Jeg kjører med. Maa jeg?

ANNA

Ja.

RAMSETH

Du Anna. Sandheten virker paa enkelte mennesker som et herrens veir ved sjøen, med brytning over skjærene og hvitt paa alle jagende topper, — saadan er det med dig! Du skjælver mens det staar paa — og du er endnu i skjælvingen, men saa naar det er over, naar sjøen trækker sig tilbake, saa er det glæden som faar magt, du beundrer vælden, du trækker pusten frit, og du føler dig dobbelt sund og dobbelt sikker — er det ikke saa — — hvorfor taler du ikke — snak litt da!

ANNA

tar sig til hodet. Aa jeg — jeg —

RAMSETH

Aa, du er træt kanske, *i godt humør* og det er kanske mig som sitter og snakker hele tiden, og du faar ikke komme til orde, om du vilde aldrig saa gjerne. Hahaha. — Ja, Anna. Jeg ler høit av glæde over alt er gaat som det er. Og jeg tilgir dig at du tvilte paa mig — jeg tilgir dig, fordi jeg ogsaa selv trænger tilgivelse *tar hendes haand* — for der var hovmod i mig, der var egensyke. Ja, det er underlig med det *smiler* stundom — og især nu i den allersiste tid, har det været ogsaa for mig som om jeg ikke saa grænserne mellem sandt og usandt saa skarpt som før — det var som de gik over i hverandre — der blev floke, ugreie. Tænk! jeg som hadde saa let for at dømme, fordi jeg aldrig, aldrig tok parti uten der hvor der var ret — jeg som syntes livet var saa greit, fordi min sandhetsevne viste mig min plass. *Tænkende.* I den siste tid har jeg ogsaa oftere tænkt paa at gaa tilbake til landsbygden, paa at ta skolegjerningen op igjen. Men — det gaar over, Anna. Og saa vidunderlig en vending til det gode som dette med dig har tat, saa har det git mig nyt mod, ny tillid, det er som jeg dukket i sandhet, og den slog over mit hode, men bare for et øieblik, bare for at jeg kunde stige op freidigere, gladere, yngre — ja yngre, Anna.

ANNA

reiser sig og ser ut av vinduet. Kommer vognen ikke snart mon?

RAMSETH

Du længes efter guds fri natur?

ANNA

ser paa ham som om hun ikke rigtig forstaar ham, besinder sig, sier saa. Ja.

Hielm kommer.

ANNA

mot ham. Naa, er du der? Staar vognen dernede?

HIELM

Nei, men den kan jeg hente naar du vil. — Gaa bare ind og gjør dig færdig, du.

ANNA

Ja, vent saalænge.

Ut til venstre.

HIELM

Det var rart at se Dem her.

RAMSETH

Jeg kjører med ut.

HIELM

Saa? gjør De det? Jeg tør ikke spørre hvorledes det skal gaa for sig — for i den vognen vi kjører er der ikke plass — desværre ikke plass, mener jeg.

RAMSETH

Det var da kjedelig! Fru Hielm mente —

HIELM

Ja, grulig kjedelig! — Jeg kan hilse fra Finn Hals. Jeg tror næsten han hadde ventet at høre fra Dem.

RAMSETH

Han fra mig! Han var i saa stærk ophisselse dengang saa jeg hadde ventet at høre et ord fra ham.

HIELM

Ja, jeg har jo ingen kommission fra ham, men han vilde vist vente og se hvilken vending det tok med Annas sygdom. Han var bange for at hun skulde faa høre noget, saa syk som hun har været. Hun er som en naken nerve, sa doktoren.

RAMSETH

Da kan jeg forstaa det og maa billige det.

HIELM

Hvilket?

RAMSETH

At han ikke har gjort mig nogen undskyldning.

HIELM

Aa saa! Er det paa den maaten De tar det.

RAMSETH

med humør. Ganske ærlig, jeg hadde ikke ventet nogen undskyldning heller.

HIELM

Saa er vi enige i det da.

RAMSETH

som før. Ja, det er vi enige i. — Jeg har lyst til at være enige med alle mennesker idag.

HIELM

De øver Dem ikke heller da?

RAMSETH

Øver mig?

HIELM

Ja, paa pistoler.

RAMSETH

Hahaha.

HIELM

De k a n skyte kanske?

RAMSETH

leende. Nei — det kan jeg ikke.

HIELM

Ja jeg tænkte muligens at De som æresmedlem av alle disse skytterlagene —

RAMSETH

Haha, ha, ha, — nei, nei! — aanei! Vi bruker ikke saant h e r i landet.

HIELM

Vi kan k o m m e til at bruke saant her i landet, De.

RAMSETH

I alvor vil jeg si Dem én ting, Hjelm. Jeg vil gjerne tilgi Finn Hals alt.

HIELM

Ja, han kommer her senere idag, saa kan De jo prøve.

RAMSETH

Kommer han her i formiddag.

HIELM

Ja, han skal kjøre en tur sammen med Anna.

RAMSETH

Skal han kjøre med Anna? Det liker jeg ikke.

HIELM

Nei, nei, det var jo svært leit, men —

RAMSETH

Naaja. Det er godt at han kommer. Saa kan han av hendes egen mund faa høre at hun er glad, glad til sjælen over at det er gaat som det er gaat. Det var en stærk kur, men det var en kur til sundhet.

HIELM

Ja, er De ganske viss paa det? De faar huske paa at det er ikke alle som har slike bondenerver som visse folk.

RAMSETH

Tror De det?

HIELM

Ja jeg tror det.

RAMSETH

Naar jeg er midt oppe i kampen, har jeg stærke nerver, ja.

HIELM

Ja gu er De rar, De.

RAMSETH

Naa?

HIELM

Vet De hvad jeg synes.

RAMSETH

Nei.

HIELM

Jeg synes at der er ingen som lyver saa fælt som de som gaar omkring og snakker sandt.

RAMSETH

ler. Saa?

HIELM

Ja, for de indretter sig ikke efter livet, far, — de ser ikke paa det som foregaar — ja — altsaa — de lægger ikke mærke til at mandagen er ikke det samme som tirsdagen — de bare preiker og profeterer og snakker sandt — og saa glemmer de tilsist at der skulde være likesom menneskelig indhold — altsaa og saa staar de der og svinger med sandheten — akkurat som et drivhjul som gaar rundt uten at der er nogen rem paa — det gaar til ingen verdens nytte — men det kan gjøre vondt nok, fan, at komme hen i det, lel! Forstaar De altsaa hvad jeg mener.

RAMSETH

ler. Nei, jeg synes det er noget vaas — altsaa!

HIELM

Sier De ogsaa altsaa nu?

RAMSETH

Ja! Farvel, Hielm. *Kommer tilbake.* Si mig, kommer Hals her i formiddag. — Han følger vel med her hjem efter kjøreturen da?

HIELM

Ja, det gjør han vist. Men mens jeg husker paa det, saa tror jeg det ikke er værdt at De kommer med nogen tilgivelse her, nu, idag. Jeg tror ikke Anna er saa bra endnu — og De husker han bruker temmelig stærke uttryk — —

RAMSETH

Kjøreturen blir vel ikke saa lang. Hun har neppe godt av at være for længe ute.

HIELM

En halv time à tre kvarter, sa doktoren.

RAMSETH

Farvel saalænge. *Gaar hurtig.*

HIELM

Fan ogsaa at jeg ikke skal faa tat ham litt ordentlig engang! Og saa at jeg bestandig skal si: altsaa. Naar jeg snakker almindelig, saa sier jeg altsaa aldrig altsaa — det er bare —

MARTINE

fra høire. Hr. Hielm — undskyld!

HIELM

Hvad er det?

MARTINE

Det var en ting jeg gjerne maatte tale med Dem om.

Det banker.

HIELM

Kom ind.

MARTINE

rolig ut til høire.

Finn med hatten i haanden kommer.

FINN

dæmpet. Hvorledes har hun det idag?

HIELM

— Det er fremdeles i bedring. Hun skal ut at kjøre.

FINN

Skal hun ut?

HIELM

Ja, og det er best du kjører med. Nu skal jeg hen og hente vognen. Frøken Lommerud skal ogsaa følge med.

FINN

Men vil fru Anna det?

HIELM

Rent ut sagt, du, det kan vist være hende aldeles likegyldig hvem der kjører med. Hun længes bare saa forfærdelig efter at komme ut i fri luft. Det er hende selv som har faat kjøreturen istand. Doktoren vilde det vist i grunden nødig. Men hun fik sat det igjennem. — Husk, hun har holdt sengen næsten i tre uker.

FINN

Idag er det akkurat tre uker siden. *Gaar nogen skridt hen over gulvet.* Jeg kan bokstavelig ikke staa rolig naar jeg tænker paa — — og værre end det, jeg føler det som én hadde slaat mig forfærdelig over begge overarmene, det er likesom de er lamme — jeg staar der som en dot, kan hverken gjøre fra eller til.

HIELM

Ja, ja. Plag dig nu ikke med det. Vi faar først faa Anna frisk. Ramseth sat forresten og talte med hende da jeg kom for en stund siden.

FINN

Har han begyndt alt?

HIELM

Ja, og han kommer igjen senere i formiddag for at tilgi dig.

FINN

Jaja — vi faar nu se hvorledes det gaar med hende derinde først. — Du Gerhard! Jeg er rent ræd for at se hende igjen, gut! Tænk, en gentleman i min alder.

HIELM

Ja, nu kommer hun snart ind, saa faar du si til hende at jeg er her om et øieblik med vognen.

FINN

Kjører ikke du med ut, Gerhard?

HIELM

Nei, jeg gjør ikke det, Finn. Jeg har faat noget at gjøre

— og desuten, saa ertet jeg Ramseth med at du skulde kjøre med Anna. Naa, der er hun, *hilser til Anna* nu gaar jeg, Anna.

ANNA

efter Hielm. Nei, er du ikke gaat endnu. *Til Finn.* Hvorfor er han ikke gaat før?

FINN

Goddag, fru Anna. Velkommen op!

ANNA

Goddag. *Smiler og taler litt hurtig nervøst.* — Jeg er saa opkavet paa at komme ut i frisk luft at jeg tænker ikke paa andet. — Goddag, Finn Hals. Hvorledes har De det? — Det har været daarlig med fru Anna nu! Er det Hielm som har sagt Dem at jeg var saa bra at jeg skulde ut at kjøre idag?

FINN

Ja, og han spurte om jeg vilde kjøre med — og det vilde jeg gjerne, hvis ikke De har noget imot det.

ANNA

Gjerne det. Men bare en av dere — for doktoren sa at der skulde være en herre med — og det hørte Gerhard. Tak for alle blomsterne — de var saa pene. Synes De det er morsomt at kjøre?

FINN

Jeg vil gjerne kjøre ut med Dem. Aa fru Anna, det er kanske ikke rigtig av mig — nu da De er svak efter sygdommen — og nu da — men *Like hen til hende bløtt og dæmpet.* Jeg holder saa av Dem.

ANNA

ser bange paa ham. Jeg vet jeg har git Dem et løfte — og det minder De mig om nu! — men De maa huske paa, at da var jeg paa en maate endnu mere syk end jeg nu er — end jeg har været — *mot vinduet* kommer han ikke med vognen da?

FINN

De behørver ikke at si mere. — Tror De jeg vil bidrage til at gjøre Dem ulykkelig — nei, det var ikke saa jeg mente.

ANNA

Ulykkelig?

FINN

stille og inderlig. Baade De og jeg vilde angre saadant — ja kanske ikke selve saken, men jeg tror ingen av os i længden kunde trives i trods, for at bruke et stort ord, — og for at tale mere dagligdags, vi vilde kanske nok holde ut hvad folk mener, men simpelthen ikke hvad de sa, — det er ydmygende at si det, men jeg maa si det akkurat som jeg føler det nu naar jeg er saa glad i Dem. Og kunde De holde det ut — for det tror jeg — saa kunde ikke jeg; for Deres skyld. Jeg er jo bare en ganske almindelig mand; jeg har jo ikke noget talent og ikke noget — ikke noget som jeg er glad i uten Dem. Og hvorfor skulde vi ogsaa behøve det? Hvorfor skulde det ikke vare? Jeg er litt bange for at si det — det er jo sagt saa mange ganger, men det er sandt: Jeg har aldrig holdt av nogen som jeg holder av Dem nu, og aldrig paa den maaten.

ANNA

ivrig, heftig. Ja, kong Midas ja — kong Midas ja!

FINN

studser litt, derpaa sagte. Det var jo en spøk.

ANNA

— Nei, nei — det er ikke nogen spøk. Kom og sæt Dem ned. *Hen til vinduet.* Vognen er ikke der endnu. Saa skal jeg fortælle Dem én ting, men jeg fortæller det bare til Dem, Finn. Og De maa love mig ikke at snakke om det. Lover De mig det? Husker De, det var en eftermiddag De sat her — ja, De husker det, det var den

eftermiddagen før den formiddagen — den, De vet, saa fortalte De om kong Midas — og saa begyndte det, ikke den nat, men næste nat, og siden den tid uavladelig, uavladelig, og især naar det begyndte at bli mørkt, men om dagen ogsaa aa-aa-aa — *Reiser sig igjen.*

FINN

reiser sig. Men Anna, Anna da!

ANNA

Ja, det er sandt ogsaa, men jeg trænger saa til at komme ut i luften, skal jeg si Dem. Nu skal jeg fortælle ganske rolig. Sæt Dem ned, Finn. *Han sætter sig.* Det med Midas er forfærdelig. Men det er ikke bare de som er forelsket, — men dem er det ogsaa synd paa — især trætheten ikke sandt, Finn? *Klapper ham paa haaret; hun staar bak sofaen hvor han sitter.* — Det er det værste, man blir saa træt. — Men det er ikke bare kjærlighet, det er ogsaa, — for mange mennesker ialfald naar man har en stor sorg eller en stor glæde eller hvadsomhelst bare man føler det paa den maaten at man glemmer alt andet, — saa gaar det som med ham — Midas — kongen — alt gaar op i det ene, ingenting kan faa være i fred, ingenting kan faa være sig selv, — — dynen, hodeputen, lakenet, vinduet, gardinet, vaakekonen, det som tænkes tilbake, og det som tænkes frem — altsammen blir guld. Og ingenting hjælper, hverken graate eller le eller være overlegen eller rive sig i haaret eller tænke paa noget andet, for det andet er jo ogsaa guld — ingenting! — ingenting!

FINN

Men Anna — sæt Dem ned — De er saa overnervøs. *Han fører hende tilsæte og sætter sig ved siden.*

ANNA

Men saa er der nogen som ogsaa har det, men som ikke vet av det endnu — Ramseth — hys! han tror han

gjør andre lykkelig med alt det guldet — han mærker ikke at han gjør det for at pynte sig selv, for at skinne, at han selv er saa glad i guld, — men vent til han blir mæt, til han mærker der — da ve ham! *Reiser sig; stærkt.* Vent ikke paa mig, Finn. *Finn griper hendes ene haand, faar hende til at sætte sig igjen. Fra nu av taler hun stille og avbrutt.* Det nytter ikke. Jeg kan ikke vente paa mig selv engang! Jeg løper fra mig selv — jeg mærker det. *Skjuler ansigtet i hænderne og graater.*

FINN

klapper hende og sier gjentagende. Anna, Anna. De er saa nervøs. Det gaar nok over! Anna — Anna!

ANNA

reiser sig endelig, temmelig rolig; litt efter litt slappere og slappere. Nei, nei — det gaar ikke over. Det er saa — det er saa — hver eneste nat. Jeg sitter op i sengen og maa kaste mig ned forat vaakekonen ikke skal se det — det summer for ørene, og jeg mumler det med munden: Midas! Midas! Midas! og saadan sitter jeg med det og sier det og gjentar det og sier det igjen, til jeg tilslut har glemt meningen og ikke forstaar hvad det er for et ord jeg sitter med — og saa blir jeg bange, fordi jeg glemmer, og søker at komme paa det igjen, leter saa jeg føler det som hodet skrumper sig sammen her bak i nakken — og saa glad, glad igjen, naar jeg fanger det, naar jeg husker hvorfor jeg sier det ordet — men da har jeg jo ogsaa med det samme hvad meningen er med det — og saadan hver nat. Hver eneste nat det som August sa like før han døde. *Sagte men livlig.* Doktoren tror jeg sover hver nat av medicinen; det har jeg sagt, men det er ikke sandt — og naar jeg sover, saa vælter drømmene sig inde i hodet paa mig — om det samme, de vælter sig og murrer — men det vet han ikke — hys! Kommer ikke vognen? Og jeg kan jo ikke snakke til ham om Midas, han vilde jo ikke forstaa mig — han vilde kanske faa mistanke,

haha! — Men ikke snak om det, Finn, det har De lovt — hverken til doktoren eller til Ramseth eller til nogen. *Ganske rolig, idet Hielm kommer.* Der er jo Gerhard med vognen.

HIELM

Ja, her er jeg med vognen; frøken Lommerud sitter nede og venter. Jeg var indom hende for anstændighetens skyld.

MARTINE

ind med fruens tøi, ut igjen.

ANNA

forcert rolig. Nu kommer jeg. Jeg har sittet her og formelig skræmt Finn Hals — *Litt affektert i tonen.* Men jeg skal si Dem, Hals — jeg er noget nervøs, jeg har sovet daarlig de sidste nætterne. — De skal se det gaar nok over, naar jeg bare kommer litt ut i frisk luft. — Blir ikke du med, Gerhard?

HIELM

Nei, jeg har ikke tid, jeg sitter litt her og blader i en bok — jeg har noget at gjøre om en liten stund.

ANNA

hurtig hen til Finn, som vil gaa over til Hielm. Nei, kom nu — værsgod! De skal jo være min kavaler. *Tar hans arm.*

Martine ind med sjaler fra høire.

HIELM

Nu skal jeg følge med ned og pakke dig ordentlig ind.

ANNA

Nei, det behøves ikke. Martine følger med ned.

HIELM

Ja, nu faar du passe godt paa Anna da, Finn.

ANNA

vender sig hurtig. Hvorfor det?

HIELM

Aa — aa — for at du ikke skal bli forkjølet — og saadan —

ANNA

ser først hen paa de tilstedeværende enkeltvis, mistænksomt; derpaa rolig. Jeg skal nok være forsigtig — det er jo desuten frygtelig varmt ute. — Kom nu. *Til Finn der vil gaa bak efter hende.* Nei, De først — jeg er vertinde. Adjø.

HIELM

Adjø! adjø!

Anna, Finn og Martine ut.
Hielm ved vinduet. Straks efter Martine.

HIELM

Naa, hvad er det?

MARTINE

Fruen har glemt portemonnæen sin. *Tar den paa et litet bord.*

HIELM

Skal hun ha penger med nu?

MARTINE

Jeg vet ikke, jeg. Hun skal vel det da. *Ut.*

HIELM

i vinduet, nikker ut. Behagelig tur! *Staar litt; derpaa fra vinduet.*

MARTINE

ind.

HIELM

Saa var det det De vilde fortælle, Martine.

MARTINE

Det er vanskelig at si det, hr. Hielm, — ja ikke for det at det er noget farlig, men det kunde se ut som jeg vilde sladre — og saa sa fruen desuten at jeg ikke skulde snakke om det.

HIELM

Naa, hvad er det da?

MARTINE

Men jeg synes ikke jeg kan la være heller. — Hun er blit saa rar, fruen, *ser paa ham*, ja, der kan De se, kanske det ikke er noget, kanske jeg bare staar her og sladrer, — — *bestemt*, men rar er hun nu blit da. Det maa da De ha mærket ogsaa.

HIELM

Jeg har jo bare talt med hende idag, og saa litet gran igaar; det er jo ingen som har været inde hos hende andre end De og doktoren og vaakekonen. Hvorledes rar er det De mener — hun er svært nervøs efter sygdommen, men —

MARTINE

Ja, nu skal De høre. Igaar da doktoren hadde været her, og sagt at hun kunde faa kjøre ut idag, saa kaldte hun paa mig og begyndte at spørre mig ut om Stine, hende piken som tjente her før.

HIELM

opmærksom. Hvad!

MARTINE

Ja — og saa spurte hun saa underlig, og nævnte manden, som er død, *heftig* og saa begyndte hun at spørge mig ogsaa — jeg visste sandelig ikke hvad jeg skulde tro.

HIELM

Kjender De Stine, De da?

MARTINE

Ja, ikke andet end at vi tjente her sammen et halvt aars tid. Jeg kunde ikke si andet end det jeg visste, og det var at jeg hadde aldrig mærket at Stine var andet end en ordentlig og bra pike, og at da hun kom herfra, var hun blit gift med en sætter — en saadan som var paa et trykkeri — og at manden døde her i vaares. — Jeg visste

ikke andet, for jeg hadde ikke snakket med Stine siden hun var her andet end paa gaten en og anden geng — og saa spurte hun flere ganger om jeg trodde det var den sommeren de laa paa landet for tre aar siden — og da var ikke jeg her engang — og jeg forstod ikke rigtig hvad fruen mente heller forresten — men da var Stine i byen sa hun, og styrte huset naar manden var inde av og til, sa hun.

HIELM

Naa!

MARTINE

Ja, saa sa hun ikke mere end bad mig om at faa vite hvor Stine bodde henne nu — men jeg maatte love ikke at snakke til Stine, bare faa vite hvor hun bodde henne.

HIELM

Gjorde De det da?

MARTINE

Ja, jeg kunde ikke gjøre andet. Jeg gik op i trykkeriet, hvor Lønseth, manden, hadde været, og der fik jeg vite at hun bodde henne i Kirkeveien, like her rundt hjørnet, men hun var aldrig at træffe uten sent om aftnen, sa de, og saa om middagen. Hun var paa arbeide hele dagen, og saa sa jeg til fruen at hun bodde borte i Kirkeveien. Saa sa fruen at jeg ikke maatte snakke noget om det til nogen; det var igaaraftes, klokken var ti da jeg kom hjem, og saa vilde hun gaa ut — men da blev jeg ræd jeg, og sa at jeg sendte bud paa doktoren, hvis hun ikke vilde bli hjemme — for jeg blev bange, — og da blev hun rolig og sa ikke noget mere. Men jeg visste ikke hvad jeg skulde tro, og saa lovte jeg paa det, at jeg skulde si det til Dem straks De kom hit idag — og vaakekonen har holdt op at komme her, saa jeg visste ikke andre at si det til heller. Men De maa ikke si at det er mig som har sagt det.

HIELM

svarer ikke, tænker.

MARTINE

Hører De det?

HIELM

Ja, ja! — Nei, jeg skal ikke snakke om det. Hun er bare saa nervøs; hun har vondt for at sove om natten, ser De.

MARTINE

Ja, det er tydelig det — Det ringte. *Ut.*

Hielm har sat sig. Ramseth først, derefter fru Hahn, fru Lindemann, fru Berg og fru Ottesen.

De kommende ser høitidelige ut. De sætter sig. Hielm reiser sig.

HIELM

efter et litet ophold. Fru Hielm er ikke hjemme.

FRU HAHN

Nei hun er ute og kjører.

FRU LINDEMANN

Det vet vi meget godt.

FNU HAHN og FRU BERG

Sammen med frøken Lommerud.

FRU OTTESEN

— og med Finn Hals.

Pause.

HIELM

Jeg tør ikke som nær paarørende av værtinden spørre i hvilken anledning —

RAMSETH

Det er Anna selv som ønsker vor nærværelse.

HIELM

Allesammen?

RAMSETH

Hun vil idag gjerne tale med sine venner.

HIELM

Kunde det ikke være nok med en av gangen?

RAMSETH

Nei. Og gjennem mig ber hun om De og Deres ven ogsaa vil være tilstede.

HIELM

Men hør nu, kjære medmennesker! Jeg vil alvorlig gjøre dere opmærksom paa at fru Hielm er patient, og at hun ikke taaler meget. Doktoren har sagt at hun ikke maa komme i nogen sindsbevægelse. Hun vilde vist f. eks. ha svært godt av at hvile litt naar hun kom hjem efter den kjøreturen.

FRU HAHN

Det er Anna selv som har bedt os.

RAMSETH

Gjennem mig ja!

HIELM

hissig. Det er Deres skyld at hun er blit syk. Nu synes jeg jagu De kunde la hende bli frisk i fred.

FRU HAHN

Det er oprørende!

FRU LINDEMANN

samtidig. At du vil finde dig i det.

RAMSETH

Hys, venner. Hielm ser bare det nærværende og ikke det engang. For han ser kun at hun har været syk, og det gjør ham ondt; han ser ikke hvorledes hun gaar helbredelsen imøte, og De forstaar ikke, Hielm, at det som hun vil idag, det hun selv vil, det er at rive den siste rest av sygdommen ut — av krop som av sjæl. Og her hjælper hendes egen fri vilje mere end nogen doktor. Det forstaar ikke De, Hielm. Og De forstaar ikke, eller De vil ikke forstaa, at nu gjælder det for mig om ikke at slippe taket, for ellers slap jeg det kanske for bestandig.

Høitidelig. Der er sammenhæng i livet, og ser man det saa føler man ansvaret som et livsvilkaar.

HIELM

hissig. Nei, nu faar De sandt for dyden holde op. *Først saa sint at han leter efter ord uten at finde; derpaa.* Nu skal jeg si Dem én ting jeg, Ramseth, og jeg tror jeg tør si: efter almindelig opfordring som det heter, og det er at det kunde være svært hyggelig om der blev en stans snart paa alt dette snakket om frihet og ære og selvstændighet og sædelighet og ansvar og kald og sandhet — — vi blir rent huegerne ser De — og saa kanske vi almindelige folk kunde faa puste litt — og kanske De kunde ha godt av en liten pust selv ogsaa — altsaa — og saa kanske der kunde bli plass til litet gran mere humør iblandt folk ogsaa, og det kunde kanske være vel saa godt som alle de digre ordene og de feite gloserne. *Hurtigere og hurtigere.* For vi maa puste nu snart, ser De, og humør har vi her i landet, og vi trænger til at bruke det ogsaa, og vi kan le, le saa det smelder — og De skal passe Dem, De, for nu begynder vi snart at le, og saa blir der ikke ende paa latteren, for vi er fulde av latter, men vi har bare trodd det ikke gik an — — og vet De hvem vi ler av —

DAMERNE

skriker op i et stort kor. At du vil la dig det byde, Ramseth. — Uforskammet! — oprørende. Det er for galt!

FRU HAHN

ind imellem; til Hielm. Jeg haaber det er siste dag De kommer her i huset.

RAMSETH

Tak, tak, mine venner. *Da de holder litt op, til Hielm.* Jeg tviler ikke om at det vil bli takken. Det gaar gjerne saan!

HIELM

til Finn som kommer. Dennegang tror jeg det lykkedes — hvad synes De, Ramseth — og jeg tror ikke jeg sa altsaa en eneste gang.

FINN

Er ikke fruen kommen hjem?

RAMSETH

Kjørte ikke De ut med hende?

HIELM

samtidig. Er ikke Anna sammen med dig?

FINN

later rolig. Ja, saa kommer hun formodentlig snart da. Hun gik ut av vognen og vilde hverken ha mig eller frøken Lommerud med, men hun skulde straks komme igjen, sa hun. Og da vi saa hadde sittet en stund, saa gik jeg hen over gaten for at se efter hende — og da jeg ikke saa hende, saa tænkte jeg at hun muligens var gaat hjem — det var ikke langt herfra.

RAMSETH

Der er intet at være bange for. Jeg kjender hende. Hun vilde være alene med sig selv, før hun kom hjem, — tænke paa hvad hun vil si os —

HIELM

avbrytende. Hvor var det henne?

FINN

Henne i Kirkeveien.

HIELM

Det er der Stine bor, — madam Lønseth. Det har hun faat at vite. Igaarkveld sent vilde hun ha gaat dit, men Martine fik hindret det. Kom, Finn.

FINN

Ja, det er best vi gaar bortover.

HIELM

Nu skal jeg gaa ind efter Martine først.

Anna stanser litt, da der er saa mange.

FINN

Naa, er De der, fru Anna — jeg begyndte at bli —

ANNA

Ja undskyld — jeg —

RAMSETH

til Finn og Hielm. Som jeg sa: unødig frygt! Jeg kjender hende. *Alle damerne er henne og hilser paa Anna. Adskillig liv.* Der kan I se, jeg visste hun vilde være alene, for nu — ikke sandt Anna — nu vil du berede mig og dig og os alle den beste time i dit liv. Sit ned allesammen.

ANNA

Hvad er det du mener?

RAMSETH

Bekjend!

ANNA

staar rolig et øieblik, tar sig til hodet. Jeg er saa træt — hodet — hodet — *Vaakner likesom litt op, spørgende.* Hvad var det?

RAMSETH

nikker mildt og beroligende.

ANNA

Ja! *Halvt for sig selv.* Jeg kan ikke stanse det — jeg maa —

RAMSETH

Jeg forstaar det er venskelig, Anna.

ANNA

forsøker at holde noget tilbake, som vil kvæle hende; kan ikke og skriker. Kong Midas! Kong Midas! Allesammen — kom la os bøie os for kong Midas. Se, hvor han skinner! *Frem, griper Finn i haanden, derpaa hen til Ramseth, neier dypt. Saa ler hun av alle livets kræfter, vildt, længe. Ser sig om, ler igjen og farer ut av døren til entréen. Alle efter hende. Bare Finn og Ramseth blir igjen. Ramseth falder halvt om paa en stol.*

RAMSETH

halvhøit. Dette var forfærdelig —

FINN

som har staat aldeles raaavild av smerte, hen bak Ramseth, lægger haanden haardt paa hans skulder og sier forholdsvis rolig. Har vi nu andet at gjøre?

RAMSETH

reiser sig halvt. Men det var jo sandhet —!

Man hører latteren. De andre kommer idetsamme med Anna i spissen ind av den anden bakgrundsdør. Martine i døren til høire.

BALKONEN

TRE AKTER

FØRSTE OPLAG TRYKT 1894

PERSONERNE

Ressmann.
Julie.
Abel.
Antonio.
En doktor.
En tjener.

Det er mørkt i et stort, høiloftet værelse. Tidlig morgen.

A b e l og J u l i e træder ind fra soveværelset, som man ser er dæmpet oplyst. J u l i e er i løse, lange, bløte morgenklær. De gaar mot balkondøren, men stanser.

ABEL

Farvel! *Kysser hende, holder hendes hode mellem begge sine hænder.* Farvel!

JULIE

klapper ham langsomt ned over armen. Jeg vet jo du maa gaa.

ABEL

Min elskede! Min elskede! *Kysser hende paa øinene.* Farvel, mine deilige øine — graat ikke, jeg kommer jo iaften. — Farvel, min deilige mund, mine hvite tænder. — Mit lille øre. *Kysser hende heftigere og heftigere.*

JULIE

Nei. Nei. Du maa gaa. Det er sent idag. Han kommer snart. *Slaar armene om hans hals.* Alt i verden er

du for mig. Hvor deilig at staa saaledes hos dig — bare føle dig nær mig — tænk, om et øieblik er det ikke mere — da er det tomt, mørkt, koldt, alting omkring mig — — alting skifter farve naar du gaar, og jeg kjender først stuerne igjen naar du kommer. Hvor dagen er lang — overalt, overalt er du ikke! Jeg elsker dig.

ABEL

At jeg ikke altid kan være dig nær.

JULIE

drager portièrerne fra balkondøren. Du maa gaa.

ABEL

Nei se! *De ser ut over elven. Det begynder at bli lyst. Solen er endnu ikke brutt frem.* — Nei se, Julie! Vi er de første solen kommer til at skinne paa. Vi faar sol. Se hele verden! Men se, Julie. *Omfavner hende.*

JULIE

Med solen gaar du.

ABEL

Stakkars Julie! Og han kommer!

JULIE

Det gjør ikke noget.

ABEL

Gjør det ikke noget?

JULIE

Jeg ser ham ikke. Jeg lukker alt — mit lille øre, mit store hjerte, min forstand.

ABEL

Din lille forstand.

JULIE

Min store forstand. Jeg ifører mig sæk og aske. Og i asken sætter jeg disse sorte perler som du gav mig igaar, og som jeg skal holde fast i min haand naar jeg dør.

ABEL

Julie. Julie — at jeg ikke hver dag kan komme aapenlyst til dig — og være aapenlyst hos dig.

JULIE

Det er deilig som det er — nu i hemmelighet.

ABEL

Men vilde du da ikke heller —?

JULIE

Jeg vet ikke. Baade aapenlyst og hemmelig! Men jeg synes det er to ganger deilig, naar det er hemmelig.

ABEL

Nei. Nei!

JULIE

Ikke det? Igaaraftes før du kom, gik jeg herinde og strakte mine armer ut. Jeg syntes maanen varmet — og saa var det bare at jeg var bange — og da det blev mere og mere stille for hver gang jeg gik over maanestripen, da hvisket jeg: Abel, Abel, Abel, høiere og høiere, og tilsidst hvisket jeg det ganske høit: Abel. Og jeg syntes at maanen og jeg og dit navn og det alt var en stor hemmelighet som ingen visste.

ABEL

Og saa løftet jeg dig forsigtig og bar dig derind, ind paa det grønne tæppe, saa lyset fra amplen strømmet ned over syrentræet og over dit deilige legeme — over din hals — over dit bryst — dine øine — dine armer — dine armer!

De sitter stille, saa smiler han endelig.

JULIE

Hvad?

ABEL

Jeg læser paa dit bryst. Jeg elsker dig, skrev jeg.

JULIE

Skrev du? Hvad skrev du med?

ABEL

Med en syrenkvist.

De sitter kind til kind uten at tale.

JULIE

sagte. Gid jeg var deilig.

ABEL

stille. Du!

JULIE

For jeg elsker dig saa høit. *Endnu mere dæmpet.* Du maa gaa. Du maa gaa. Aa, hvor du er stærk. Aldrig har jeg visst at en mand kunde være skjøn. Du maa gaa. Naar du gaar, er det som jeg skulde dø. Natten og maanen og du alene kan smelte hvad dagen og solen har frosset ishaardt. Jeg elsker dig. Du maa gaa.

ABEL

Farvel. La mig faa et smil at gjemme paa, til jeg faar dig selv igjen. Nu smiler du. Men derinde er du alvorlig. Der avfører du dig smil, som du lægger dine bløte klær bort. Naar du sitter henne i det ene hjørnet av vort brede leie, og jeg ser de smaa blaa aarer —

JULIE

Abel!

ABEL

Da sitter du alvorlig og blusser som en blek rose, som en stille brudefakkel. Og din kyskhet gjør mig vellystig. Og du er kysk, fordi du ikke vil negte at du føler glæde. Og negtet du det, kunde jeg se det i dine øine, som gaar i tusen splinter. Du negter ikke.

JULIE

gjemmer sit ansigt ved Abels bryst. Abel!

ABEL

Men indrømmer. *Stryker hendes haar.* Det lange sorte haaret!

JULIE

Abel!

ABEL

Ikke sandt?

JULIE

sagte. Jo.

ABEL

Du vil!

JULIE

Abel!

ABEL

vil se hendes ansigt. Gjør du ikke. Si det. Si det. Du vil! Si det!

JULIE

reiser sig. Nu maa du gaa.

De smiler og ser paa hinanden.

JULIE

Kan du skrive med en syrenkvist?

ABEL

Jeg dyppet den i munden. Det hjalp.

JULIE

Nei, men Abel? *De ler.* Med grønne bokstaver? Er det stygt?

ABEL

Vakkert!

JULIE

farer sammen. Der kommer nogen. Det er ham. *Peker mot balkonen.* Gjem dig derute. Men gaa ikke ned. Det er for lyst.

ABEL

gaar ut paa balkonen.

RESSMANN

kommer farende ind saa fort hans alder tillater det. Han tar av sig et stort rødt tørklæ, som han har snurret mange ganger om halsen. Goddag, min due. Du ser saa paa mig. Har du ventet længe? — Præcis! Hvorfor vender du dig bort? Mærker du min hule tand? Den har værket paa

hele vakten. *Føler paa tanden.* Og den anden har klapret hele natten, saa koldt var det. — Skib fra Sicilien! En herlig avgift for staten! — Har mureren været her for at reparere balkonen?

JULIE

Nei, han har ikke været her.

RESSMANN

Har du set sprækken derute?

JULIE

Ja.

RESSMANN

Jeg undres om den er gaat fra gelænderet ned til gulvet. Det er skjørt.

JULIE

Nei. Den er ikke. Jeg har været der idag.

RESSMANN

Begynder du at ta dig av vort hus. Haha. — Kunde vi faa huset solgt, slap vi at reparere. *Gaar hen til kanarifuglene og erter dem.* Ha, ha! hvor bange de er. De bare later som de er bange — akkurat som fruentimmer naar der er mus i stuen. *Gaar hen til pappegøien, erter den, stikker fingeren ind til den, slaar den paa nebbet, gjør grimaser til den, — holder frygtelig spektakel.* Hahaha! Arrige satan! hahaha! *Med utrop.* Ja! den ligner min mor — haha — da hun blev gammel. Stolt dame. — Saa du gamle, saadan, saadan. — Bæh, du traf ikke — bæh — men jeg traf, haha. — Hun behandlet mig som et pattebarn like til jeg var blit saa gammel at jeg ingen tænder hadde og var uskadelig for enhver barm. — Saa du vil ikke ha sukker. — Ta vel! Ta vel! Fik du noget, bæ, — hahaha. — For to aar siden døde hun, og det er ikke mere end tre aar siden hun sendte mig ut av stuen, fordi jeg sa hende imot. Jeg hadde pietet, ser du. *Erter fuglene i begge bur paa engang og skoggerler. Saa blir han kjed av det og sier alvorlig.*

Det var det. Nu vil jeg sove. Si til hvis mureren kommer. Doktoren kan derimot vente. *Griper plusselig et stykke papir fra bordet og farer skyndsomt imot utgangsdøren: han møter doktoren i døren.* Nei, det er ikke værdt at la doktoren vente. — Det koster.

DOKTOREN

smiler og gnir hænderne. Det er jo De selv som bestemmer honoraret.

RESSMANN

arrig. Honoraret blir ikke større. Men følelsen av forpligtelsen til et større honorar — blir større.

DOKTOREN

leende velvillig. Haha. — „Blir større.“ Hvordan har vi det saa idag?

RESSMANN

Vi har det skidt idag. For vi har maattet vente paa doktoren, istedenfor at vi kunde være gaat ind og sovet. — „Og fruen?“ Hun har det meget godt. Mine hvite haar og mine tynde ben forkynder det høit, *tramper* au — at hun intet feiler. — — Fremdeles intet barsel! Fremdeles intet ekstrahonorar! — — — Tungen? Værsgod. — Og pulsen? — Værsgod! Ønsker De at ta flere rariteter i øiesyn, saa er det best vi gaar ind i stuen ved siden av. Ikke skape Dem for fruen! Kom nu. Skal jeg vente? Julie — du har glemt at slukke natlampen. *Gaar ind i soveværelset.*

DOKTOREN

smiler venlig og overbærende. gaar efter Ressmann ind i soveværelset.

JULIE

løper hurtig hen til balkonen. Kom!

ABEL

kommer ind, og de gaar hen mot utgangsdøren. Jeg har aldrig visst hvorledes han var. Jeg skjælver av sinne.

JULIE

stærkt. Ja, gjør det! — Jeg hader ham —

ABEL

Hys! Hys!

JULIE

Saa jeg næsten ikke kan undvære ham.

ABEL

stirrer paa hende.

JULIE

Tænk om han saa dig.

ABEL

Er du ikke bange?

JULIE

Nei.

ABEL

Kom litt fort.

JULIE

ler høit.

ABEL

Hys—ss!

RESSMANN

stikker først hodet ind, kommer saa.

Langt ophold, mens Ressmann ser først paa Julie, dernæst paa Abel. Abel sier ikke noget, da Julie ikke vil tale. Ressmann begynder at gaa langsomt henimot Abel. Endelig tar Julie ordet.

JULIE

Det er en ung herre som vil se paa huset. Hr. Abel — min mand.

RESSMANN

Saa tidlig.

ABEL

Ja. — Jeg gaar altid morgentur — om morgenen. Og da jeg gik her forbi, saa husket jeg at jeg hadde hørt at huset var tilsalgs.

RESSMANN

Trodde De vi var saa tidlig oppe?

JULIE

Hr. Abel saa du kom hjem.

RESSMANN

farer hen til Julie. Du lo.

JULIE

Lo jeg?

RESSMANN

Du lo saa høit.

JULIE

Lo jeg saa høit?

RESSMANN

tilbake til Abel. Det er fra 10 til 12.

ABEL

Ja, klokken er endnu ikke saa mange.

RESSMANN

Det er fra 10 til 12 man kan se paa leiligheten.

ABEL

Jeg ønsker at se den nu. — Jeg har tænkt paa at kjøpe huset, og De er jo hjemme.

RESSMANN

De taler som en forretningsmand. De har ret. Som De ønsker, hr. Abel. Jeg skal bare dimittere min doktor. Doktor! Doktor! — Kom herind!

DOKTOREN

kommer ind.

RESSMANN

De kan gaa!

DOKTOREN

ler forstaaende til de andre.

RESSMANN

Aa langtfra! Han føler sig saaret, men han gjør det for pengenes skyld. Jeg er en god patient.

DOKTOREN

Aa —

RESSMANN

Er jeg ikke?

DOKTOREN

trækker paa skulderen og smiler overbærende.

RESSMANN

Bare for pengenes skyld. Akkurat som jeg likeoverfor hr. Abel. De skal vite, hr. doktor, her kommer denne fremmede mand og kommanderer — kommanderer hihi — mig til at vise frem mit hus, endskjønt tiden er fra 10 til 12, og jeg hadde mest lyst til — naa! Men jeg gjør det. Bukker og sier værsgod. — Bare for pengenes skyld. Menneskene forgaar, pengene bestaar. Vi spiller alle komedie for hverandre. Vi er alle som skuespillere. Dem kan man ogsaa by hvad det skal være, naar man bare byr dem noget, ellers gjør de bare nar og er utaknemlige. Vet De ikke det, mine herrer. Har De aldrig været sammen med skuespillere, doktor, og hat det gemytlig, og drukket og været vittig og talt om roller og skrytt og løiet? — Ikke det? — ikke det? De har da slikt væsen, synes jeg, og krøllet haar har De ogsaa. — Jo da — utaknemlig som en skuespiller — burde være et ordsprog, sa en ven av mig som er digter. Ja, ikke en ven av mig, men — *ser litt paa Abel* ja, han laante penger av mig. — Nu maa De da snart gaa, doktor, den fremmede herre kan jo ikke komme til at se paa huset. — Adjø. De har glemt at spørre om min stolgang idag.

DOKTOREN

smiler forstaaende og overbærende, hilser og gaar.

ABEL

viser tegn paa utaalmodighet.

JULIE

smiler likegyldig.

RESSMANN

efter at ha set litt paa Julie og Abel. Naa, det var huset. Nu skal jeg være til tjeneste.

ABEL

Det var ogsaa paa tide. Det er vist heller ikke behagelig for Deres unge frue.

RESSMANN

Min unge frue, De! *Roper.* Doktor! Doktor!

DOKTOREN

kommer igjen.

RESSMANN

Hvorfor har De ikke spurt om min stolgang idag? Kan De ikke Deres ramse?

DOKTOREN

smiler forstaaende og overbærende. Herregud, hr. Ressmann, herregud, hr. Ressmann.

RESSMANN

Og hvad er det for et latterlig ord? Er det bare fordi jeg er patient, fordi jeg er i medicinmandens klør, at De bruker det ord. Skal jeg betale ekstra for stolgang. Skal den borgerlige ting adles? Von stolgang kanske? Om De vilde spørre min unge frue om hun hadde ondt i maven, eller den unge fremmede herre, saa vilde De neppe si stolgang. For navnet hjælper jo ingenting, hvis saken ellers har sine vanskeligheter.

DOKTOREN

Herregud, hr. Ressmann. — Herregud, hr. Ressmann — *Ser paa sit ur.* Jeg har ogsaa andre patienter.

RESSMANN

Neppe! — Farvel, hr. doktor. De opholder os.

DOKTOREN

gaar.

RESSMANN

Det fæ! Jeg vet han er den daarligste doktor i byen. — Men billig! Han er dog doktor. Og som følge derav er han mig en trøst. Tænke sig til — jeg vet det, og allikevel! Vi daarer! Vi daarer! Men man klamrer sig

til livet, om man saa skal bore sig fast med puklen. — De vil kanske heller at min unge frue skal vise Dem leiligheten?

Abel

Ja, hvis fruen vilde være saa venlig.

Ressmann

Jeg er træt, ser De. Jeg er oppe hele natten. Hun maa ligge alene, stakkar. *Han ser paa Julie.* Kanske det var det beste.

Julie

Befaler du det?

Ressmann

Befaler? Hvorfor befaler? Her er fremmede.

Julie

spakere. Jeg mener hvis du ønsker det.

Ressmann

Jeg lugter kristenblod. Haha.

Abel

Kanske min nærværelse er fruen ubehagelig. Fruen ser saa alvorlig ut.

Ressmann

Alvorligere ut end ellers?

Abel

Ja!

Ressmann

Har De før hat anledning til at lægge mærke til hende?

Julie

Jeg sitter jo undertiden og stirrer ut av vinduet. Da kanske hr. Abel —

Ressmann

Stirrer? Saa du stirrer? Det er saadant ord med dobbelt bund. Ikke alene se, men med et litet hjertekammer inde i se. *Stærkt.* Men du er min — *I sædvanlig tone.* Min unge frue er du. — *Halvhøit til Abel.* Det er vist

allikevel best at jeg viser Dem omkring. Hun kan ikke saa godt vise Dem de ytre bekvemmeligheter. Man maa ta hensyn til den unge frue. De forstaar mig.

JULIE

sætter sig paa den lave sofa midt i stuen, hvor hun for en stund siden sat sammen med Abel.

RESSMANN

Her har vi forstuen. Lyst og stort. — *Han har lukket døren op.* Ja, den saa De da De kom. Og her har vi altsaa stuen. Varm om vinteren og kold om sommeren, akkurat som det skal være. Her er plass baade til græde og glæde, hihi. Ædel arkitektur! Man ser det best naar maanen falder ind av de store vinduer. Min unge frue sitter gjerne her, naar jeg skal paa vakten om aftenen. Men før jeg gaar, kan det hænde at vi to staar sammen i maaneskinnet. Maaneskin klær hende.

JULIE

Det vet hr. Abel —

RESSMANN

Vet han det?

ABEL

Ja, det kan jeg forstaa.

RESSMANN

Og her er døren til det allerhelligste.

ABEL og JULIE

veksler et hurtig smil.

RESSMANN

Kan den fremmede herre faa lov at se derind, Julie!

JULIE

Nei.

RESSMANN

Jo! — Værsgod, se bare ind. Jomfruelig — hvad? Halvt jomfruelig — ak ja. Naar maaneskinslampen er tændt — aa! De vilde snart føle Dem hjemme her.

Smelder døren hurtig i. Saa, nu lukker vi. *Gaar frem og sætter sig ved siden av Julie; stille.* Kanske De ikke ønsker at jeg skal gjøre plassen varm ved hendes side. *Han ser paa dem — de ser spændt paa ham.* Ja — hvad kunde jeg vel mene med det? Haha. Som om det var saaledes det gik til her i verden. En gammel ærværdig mand, en ung smuk kone, en ung mand som — ser efter leilighet og helst vil betale værtinden husleien in natura. Haha. Le du ogsaa, Julie! *De ler alle; derpaa et litet ophold.* Og dog vil neppe forskjellen være saa stor paa den fine vegt som hænger under himlen. Føler ikke jeg mig ogsaa stolt over at være en ussel maddik, fordi det store da føles saa høitidelig stort. Eller er jeg gamle mere hjælpeløs komisk end I unge, naar vi ser det fra det store latterhjørne? Eller er ikke det gaadefulde ogsaa gaadefuldt for mig — for om jeg ikke er ædel. For ædel er jeg ikke. Vel, Julie? Og pen er jeg ikke. Og alderen har vridd alle mine lemmer rundt, saa jeg bare kan se tilbake. Og lykke har jeg ikke gjort her i verden. Og andre har jeg ikke gjort lykkelige. Og det skal være den allerstørste lykke. Haha. *Rasende, knytter næven mot himlen.* Men han skal staa mig til ansvar paa dommens dag. *Litt efter.* Der er mange som tror at jeg er gemytlig, fordi jeg snakker saa meget, og at jeg er værre naar jeg tier. Hys, gamle. *Gaar videre.* Og her hører balkon til! Altid en herlighet for et hus. Især for husets damer. — — — — „Stirrer" du nu, Julie? — Enhver dame vil engang i sit liv ha en balkon! Vet De ikke det? Naar man bare kommer den vei, saa lukker de straks op og sier: Min helt, min helt, om han saa skjælver i knærne, saa han hverken kan brukes til helt eller til noget andet.

ABEL

Hvad koster huset?

RESSMANN

100 000. Det kan ikke kaldes dyrt. Huset ligger alene like ut til elven. Man kan hoppe like ut i vandet, om man vil. Og hvad er penger. Rust og møl. Fortærer forresten aldrig guld og sølv. Hahaha! Jeg tjener ikke meget paa salget selv. For ærlig er jeg. Jeg har altid holdt mig paa inderkanten av de ti bud. Det er godt at føle lovens tavler over sig. Ellers vilde ens særlige anlæg vokse helt til himlen. Tænk dem! Mine særlige anlæg! Herregud! Vil De ikke gaa utenfor og se paa utsigten?

JULIE

Der er en spræk.

RESSMANN

Det gjør ingenting. *Ser paa hende.* Det er ingenting at tale om. Det passer til balkonens antikke karakter. *Gaar ut.* Se, jeg kan hoppe paa den. *Med et voldsomt brak styrter balkonen ned. Man hører at han skriker:* Julie! Julie!

ABEL

iler til og ser efter ham.

JULIE

blir staaende stille.

ABEL

kommer litt efter ind. Hodet knustes.

JULIE

knæler ned, hæver haanden mot himlen. Tak!

ABEL

ser litt paa hende, — iler hen til hende, knæler ved hendes side. Ja — Julie!

Aar er gaat. Samme stue som dengang. Men der er bløtere, mere beboelig.

JULIE

sitter ved vinduet i en stor, gammel, skindbetrukket lænestol.

ABEL

gaar frem og tilbake paa gulvet.

EN GAMMEL TJENER

kommer ind med en haandkuffert. Han gaar stille og husvant. Abel peker med haanden hvor kufferten skal staa. Tjeneren gaar derpaa.

ABEL

Jamen, du er ung. Jeg ser hvor blodet ruller friskt i dig — — og du vil bilde mig ind at det gaar trægt, — du vil at jeg skal tro at du er træt og varm i middagssolen. Naar jeg sitter her om morgenen og venter, og du saa træder ind fra dit værelse, da er det som en duft av friskt høi strømmer ind. Og visste jeg det ikke selv, tror du at jeg er blind? Tror du ikke jeg ser hvor du tænder deres øine naar du kommer ind hvor der er mange

mennesker? Du gaar som i en allé av smaa lys, flammende og plusselige, gnistrende og dype og flakkende, og enkelte stille som ikke følger dig, men blir staaende.

JULIE

Men Abel, Abel! Du taler saa godt og saa vakkert til mig.

ABEL

Men tak mig ved at gjøre det jeg ber dig om. Du skal spille i lys, — din ungdom, din skjønhet, din ranke gang, din stemme, dit smil — kræver lys. Hvor blir ellers straalerne av? De gaar indover, de fortærer dig, de brænder dig ut. Jeg vil plage dig. — — *Smilende.* Angrer du ikke? Angrer du ikke at du skal reise med mig for at forbedre menneskene? Vilde du ikke heller ha gaat til Antonios fest iaften?

JULIE

smiler. Nei.

ABEL

Hans seiersfest.

JULIE

Jeg hader Antonio.

ABEL

Hader?

JULIE

Han er mig imot. — Jeg vil heller være her hjemme hos dig og føle mig vel end gaa ut alene og føle mig ilde.

ABEL

klapper hende. Alene! Men naar skal jeg faa tid. Hver hverdag arbeider jeg for andre — og søndagen maa jeg ha til mig selv, til at samle, til at bygge i min sjæl og til at utrydde av min sjæl, og det siste ikke minst, kan du tro. Men du! Du er anderledes end jeg. Mit arbeide ligger ikke dig paa samme maate paa hjertet som det ligger mig selv.

JULIE

Jo, jo!

ABEL

Du vet jo ofte ikke engang hvad det er du har skrevet av for mig. Haha. Men mit arbeide, mine tanker er jo ialfald ikke noget nyt for dig. Det har jeg jo altsammen tænkt sammen med dig.

JULIE

Med mig?

ABEL

Vet du ikke det? Hører du ikke engang paa mig, naar jeg gaar her og bøier mine ord og føier mine tanker.

JULIE

Jo, jeg gjør. Og jeg synes du er nydelig.

ABEL

Er jeg nydelig naar jeg tænker?

JULIE

Mit hjerte banker hvergang du træder frem for alle menneskene; og over hele forsamlingen kommer der et smil, fordi du er saa vakker, og fordi de føler hvor din tale vælder dig fra hjertet.

ABEL

Ja, noget blir visselig sittende. — Men du skal danse!

JULIE

Danse?

ABEL

Og klæde dig i dine farver, saa du fryder øiet. Du skal le. — Du skal ride. — Champagne skal være din drik. Du skal sætte sind i bevægelse. Du skal høre paa vakre ord. Der er saa skjønt i verden! Og det er dog din natur — følg den! Det gjør jeg. Jeg gjør hvad jeg har lyst til. Du skal ogsaa glæde dig over din frihet og stole paa den. Julie! Vi gjør en stor fest, og til den indbyder vi alle vore bekjendte, ogsaa hr. Antonio!

JULIE

Ikke hr. Antonio.

ABEL

Fordi han har sagt at han elsket dig?

JULIE

Ja!

ABEL

Netop derfor! Opta kampen! Jeg tror ikke der findes det mellem himmel og jord som han og jeg møtes i. Men kan jeg ikke derfor beundre, kan jeg ikke nyde hans kraft, hans herskerevne, hans førergeni, hans personlighets utfoldelse. Og aldrig har han glemt sin gamle mor og sin syke søster.

JULIE

Jeg har talt med ham fem ganger, og hver gang er han kommet like hen til mig og har hvisket: Jeg elsker Dem.

ABEL

Ja, er ikke det sjeldent i vor tid. — Aldrig et ord mere?

JULIE

Jeg har forbudt ham at tale til mig.

ABEL

Han har naturligvis ikke adlydt?

JULIE

I et aar har han ikke talt til mig.

ABEL

Men det kan da gjøres paa tusen maater, med blik, ved brev, ved hilsen. Husk paa os selv!

JULIE

Jeg husker paa os selv.

ABEL

Man maa ikke føle sig som slave av hvad — der muligvis — engang i fremtiden kunde hænde.

JULIE

Men det er jo ved at mennesker er sammen, at de kan bli noget for hinanden.

ABEL

Men jeg vil ikke at den dag skal komme da du sier til mig: Der er noget som er dødt i mig. Hvorfor bandt du mig? — Sover du?

JULIE

smilende. Nei, jeg drømmer om hvor lykkelig jeg har det.

ABEL

Drømmer?

JULIE

Vi er jo lykkelige.

ABEL

Naar nogen sier han har lykken, da har han den ikke — du kjære! *Holder hendes haand.*

JULIE

Jeg synes jeg stiger ned naar jeg er borte fra dig. For alting blir mig saa ringe mot dine tanker. Jeg vil ikke le naar din pande er alvorlig. Jeg vil ikke støie naar du taler mildt og sagte. Jeg vil ikke danse mig het naar der er glød i dine øine av at opdrage mennesker. Det fine spind som er mellem os, er ikke noget som binder. Det er bare vor lykkeatmosfære, hvori jeg maa puste. For utenfor kan jeg ikke.

ABEL

tar hendes haand. Julie! Julie! Husker du i gamle dage om morgenen paa balkonen?

JULIE

Jeg husker.

ABEL

Ja. Det var skjønt! Og hvor langt videre er jeg ikke kommet nu! — Jeg mener i mine tanker.

JULIE

vender sig og ser opmærksomt paa ham, uten at han lægger videre mærke dertil.

ABEL

Aa, Julie! Hvor er de mennesker blinde som tror at de henfarne tider var større. Dette er renæssansen — for naar, naar følte menneskene sig saa store, og naar følte de sig saa smaa som nu, i vor herlige tid. Naar var der slik avstand mellem menneskene, fordi hver sjæl vil ha plass. Nihil a me alienum puto. Jeg er dypt, inderlig taknemlig, fordi jeg lever i denne tid. Der er ikke grænser. Vi nærmer os store hemmeligheter. Men aldrig maa vi hvile, aldrig stanse. Hvile er sygdom, stanse er døden for hvert enkelt menneske. Ikke sandt? Forstaar du?

JULIE

Men kjærligheten?

ABEL

ivrig. Kjærligheten i den ene haand — alt andet i den anden — vælg! Ja! For kjærligheten stanser menneskene. Den gaar ikke ind i kulturen. Solen faar ikke bugt med den.

JULIE

smilende. Solen?

ABEL

smilende. Ja, kjærligheten er den eneste naturmagt som ikke lar sig dyrke. Den trodser solen. En menneskehet med hjerte, men uten kjærlighet og alt dens væsen — mot det maal gaar aandens gang her paa jorden, — og da gjælder det at ruste sig med alle sine vaaben. — For vinder kjærligheten, blir man gal, dum, blind, uretfærdig. Den hører til i mørket, den stjæler av intelligens, av karakter, av vilje.

JULIE

smilende. Og jeg?

ABEL

smilende. Hys! Den bør ialfald være hemmelig. Vi later som vi ikke kjender den. Husker du, Julie?

JULIE

Ja, jeg husker.

ABEL

Og du er hovedbeviset mot alle mine teorier; og jeg fatter ikke hvorledes jeg skulde være til uten dig.

JULIE

har reist sig. De staar og ser paa hinanden og smiler. Saa rækker de hinanden haanden.

ABEL

Det er jo ikke min skyld — er du sint paa mine teorier?

JULIE

Nei. Men jeg beundrer dig, fordi du faar alting til at passe.

ABEL

Det kommer, tror jeg, av at jeg ikke higer efter at være som de andre, og ikke forlanger at de andre skal være som jeg. Se, det gaar jeg nu omkring og indbilder mig er den høieste livsvisdom, det høieste maal av lykke som vi kan naa.

JULIE

Skal jeg hjælpe dig med at pakke?

ABEL

Tak!

JULIE

spøkende. Du maa ikke ta bare papirer og bøker.

ABEL

Nei, vær ikke bange. Jeg skal ogsaa ha mine fineste klær! — *Hen mot hende.* Jeg kommer hjem om litt, og saa kjører vi like til nattoget — *Kysser hende paa panden.* Min deilige fugl. Flyv ut av redet, og du skal se du har vinger,

JULIE

Her er saa godt.

ABEL

gaar.

JULIE

sætter sig igjen i den store lænestol.

EN TJENER

kommer ind. Hun ser efter ham. — Han sier ingenting, men viser hende smilende at det er kufferten han vil hente og bringe ut. Han gaar lydløst.

JULIE

skruer lampen ned som staar foran hende, saa det blir mørkere. — Strækker sig og lukker øinene. Hun sitter længe saaledes. Man hører en violoncel langt borte. Lyden dør snart hen.

En mand kommer ind fra balkonen. Han kommer frem uten at hun mærker noget. Saa hører hun endelig, vender sig. Han staar og ser paa hende.

ANTONIO

stille. Jeg elsker Dem.

JULIE

som om hun ikke er helt vaaken. Kom De fra balkonen?

ANTONIO

Ja.

JULIE

farer plusselig op og over i den andre enden av stuen. Hvad vil De?

ANTONIO

Jeg elsker Dem.

JULIE

Hvad angaar det mig?

ANTONIO

Men mig angaar det. Og jeg har med mig at gjøre. Jeg elsker Dem. De har rykket mig op. Jeg trær ikke fast paa foten længer. Jeg snubler og gaar mot væggen. — Jeg blir rød og blek mange ganger om dagen som et fruentimmer, jeg, jeg som synes at haard hud er lykke.

JULIE

ler i overstrømmende godt humør.

ANTONIO

like alvorlig. Men dette maa det bli slut med.

JULIE

ler.

ANTONIO

som før. Idag nævnte jeg Deres navn i parlamentet — høit. De trodde jeg var gal, og jeg trodde det selv et sekund, mens de *haanlig* næststørste i partiet saa hurtig hen paa mig.

JULIE

ler.

ANTONIO

Men jeg fik klaret det.

JULIE

leende. Hvorledes fik De klaret det?

ANTONIO

Jeg sa noget om Shakespeares Julie.

JULIE

ler først, derpaa. Men Deres store selskap.

ANTONIO

Ja!

JULIE

Og De er gaat?

ANTONIO

Da gjæsterne begyndte at komme, en efter en, og ingen var Dem — da gik jeg. Da gik jeg hit.

JULIE

Men De visste jo at vi ikke kom.

ANTONIO

Det visste jeg.

JULIE

Men gjæsterne?

ANTONIO

Reis med mig nu iaften!

JULIE

Reise med Dem?

ANTONIO

Med nattoget.

JULIE

Men gjæsterne? — Deres stilling, Deres indflydelse. — Den seier De netop har vundet, Deres anseelse i landet. —

ANTONIO

hen til hende; sagte. Med nattoget. Om to timer.

JULIE

farer tilbake. De er raa.

ANTONIO

Er min længsel efter Deres legeme raa, da er jeg raa, for jeg længes. Er det raat at jeg er syk i sindet baade dag og nat og altid, fordi jeg elsker Dem, da er jeg raa, for jeg elsker Dem. — *Skriker.* Elsker Dem. Elsker. Elsker. Følg mig, og vi skal leve langt borte saa lang tid De vil, og vaakne hver morgen paa et nyt sted. Og vi skal komme hjem og se magten stige, se vore hænder bli stærkere. Vi skal bøie nakker og knække viljer og sope meninger sammen, saa de skal gaa i vort kjølvand. Der er ogsaa eventyr uten prinser — levende eventyr er det at ville saa meget at man ikke behøver at ønske.

JULIE

Eventyr — eventyr!

ANTONIO

Deres øine sa ja.

JULIE

slaar hænderne for øinene.

ANTONIO

roper. Ser De! *Hen til hende; ganske sagte og mildt.* Alting kan glemmes.

JULIE

Jeg er lykkelig.

ANTONIO

Lykkelig! Lykkelig! Dette motbydelige ordet! Er der ikke død, sygdom, lidelse, gemenhet, feighet, uorden, usselhet, uretfærdighet, meningsløshet. Hvorledes kan der da være lykke? Lykke! Men hvad hjælper det mig, naar folk engang skal si: Jeg husker fra min barndom, han kom i mine forældres hus. Da er det forsent. Nu er det.

JULIE

Alting kan nok ikke glemmes.

ANTONIO

Det eneste som blir, er sorgen over at alt kan glemmes. Og den sorg kan man ogsaa komme fra, naar man skynder sig.

JULIE

ryster paa hodet. Aa nei — aa nei!

ANTONIO

stærkt. Har De set andet?

JULIE

Men De selv. — De som har været saa god, saa øm hele Deres liv mot Deres mor og Deres søster — tror De at De kunde glemme?

ANTONIO

Jeg har glemt dem. Jeg tænkte paa dem dengang de hadde det ondt. Nu har jeg gjort dem — lykkelige. Nu sitter de stille med en dukat i haanden.

JULIE

med utbrud. Skulde jeg kunne glemme —

ANTONIO

avbryter. Ja. Har De ikke glemt Deres mor, Deres far, Deres barn.

JULIE

Julie!

ANTONIO

Hvilken rolle spiller Julie for Dem nu. Hvad har det lille barn som døde for mange aar siden, med Deres liv nu at gjøre? — Slike minder er bare parfymer som gjør doven.

JULIE

Men om han døde — om Abel døde.

ANTONIO

Saa var han død. Og De vilde føle mere sorg end om jeg døde. La ham derfor bare leve.

JULIE

høit. Hvor tør De — De som jeg ikke elsker.

ANTONIO

langsomt. Fordi nu kan jeg ikke stanse.

JULIE

Jeg vil ikke.

ANTONIO

De skal.

JULIE

skriker. Jeg vil ikke.

ANTONIO

ser længe paa hende, sier saa langsomt likesom til sig selv. Elsker jeg hende da ikke længer?

JULIE

bange. Hvad?

ANTONIO

puster tungt, som han vaakner, og sier stille. For mig er De det eneste. — Uten Dem lever jeg ikke.

JULIE

Jeg er bange.

ANTONIO

Ja.

Julie vil flygte. Han griper hende.

JULIE

skriker forvirret. Jeg er lykkelig. Lykkelig. — Lykkelig. — Ja, jeg ser Deres øine. — Hvor tør De — denne lykkelige fred — den fine stilhet — den kan De aldrig med Deres stærke arm, som holder saa fast, saa fast. — Det er som det ramler med bjelker inde i hodet — de vælter. — Har jeg ikke levet i mange aar i lykke og lykkelig. Der er noget som heter lykke. Mand! Mand! Skjegget stikker mig i øiet. Men det er ikke med min vilje — det er ikke — det er ikke.

ANTONIO

som mens hun taler, har staat stille og holdt hende rolig fast, kysser hende nu. Siden pause mens de stirrer i hinandens øine.

JULIE

peker og sier sagte. Kom De derfra?

ANTONIO

Ja.

JULIE

Hvorledes? Hvorfor kom De den vei.

ANTONIO

Fordi De hadde git Deres tjenere ordre til ikke at la mig komme ind.

JULIE

Men min mand?

ANTONIO

Han er reist. Jeg visste han skulde reise.

JULIE

ganske stille. Elsker De mig?

ANTONIO

slipper hende et øieblik. Julie! Der gives gjerninger saa store og mennesker saa stærke at jeg graater — men det er ærgjerrighetens taarer. Julie! Julie! Jeg har naadd langt, og de roper mit navn, og de bøier sig. Men jeg vil længere -- høiere. Og naar de tanker kommer over

mig om dagen, da jager jeg dem til det blir nat, — jeg er bange nogen skal se dem — — — og naar det blir nat, da er jeg bange for at være alene med dem, og jeg gjemmer dem til det blir lyst. Julie. Alt kan jeg glemme, alt kan jeg rive ut. Alt glemmer jeg, alt river jeg ut, fordi jeg elsker dig.

JULIE

Men kjære, kjære — jeg ber saa vakkert.

ANTONIO

Og elsker dig. Elsker saa jeg glemmer at du er her i stuen, elsker saa jeg glemmer hvor du er deilig, og ikke føler hvor du ser paa mig — og ikke ser hvor salen er stor og lys — jeg som stod her i mørket. *Kaster sig ned og kysser hendes haand.*

JULIE

Han kan komme.

ANTONIO

Nu gjør det ingenting! *Reiser sig.*

ABEL

kommer.

ANTONIO

ser fort hen paa Julie.

JULIE

At du skulde komme netop nu. *Gjør et litet ophold og ser paa herrerne.* Hele tiden før kunde du være kommet, men netop nu, da hr. Antonio kysser min haand, viser du dig. Du er ikke overrasket heller.

ABEL

beleven og venlig. Jeg er ikke overrasket over at hr. Antonio ønsker at kysse min smukke frues haand.

JULIE

Og du spør ikke hvorfor hr. Antonio er kommet.

ABEL

Jeg trodde at hr. Antonio iaften gav sin store fest, hvortil han hadde været saa elskværdig at indbyde os —

ANTONIO

Ja.

ABEL

Forsaavidt forbauser det mig.

ANTONIO

Selskapet er avlyst.

JULIE

Men hr. Antonio sier det ogsaa i en tone, saa man forstaar at avlysningen er skedd meget mot hans vilje.

ANTONIO

Jeg har et meget vigtig møte i parlamentet, og min søster er blit syk, og —

JULIE

Mere end en grund er mistænkelig. Men det forbauser dig ikke ellers at se hr. Antonio i vort hus.

ABEL

Det glæder mig.

JULIE

Jeg mistet igaar i teatret mine sorte perler — mit kjæreste smykke, og det har jeg ikke sagt, fordi du har git mig dem. — Og perlerne hadde hr. Antonio fundet.

ANTONIO

Ja. *Leter ivrig i lommen.*

JULIE

smilende. Og har bragt mig. *Peker paa sin hals.*

ANTONIO

Ja.

ABEL

Det er meget venlig av Dem.

JULIE

Men først iaften kom hr. Antonio paa spor efter hvem der eiet de prægtige perler. — Du er saa urolig.

ABEL

smilende. Jeg er bange for at toget skal gaa fra os.

Til Antonio. Jeg skal holde mit andet store foredrag imorgen.

ANTONIO

endnu litt mut. Jeg forstod det som det var idag.

JULIE

Du takker ikke hr. Antonio, fordi han er kommet hit. — Og hvad vil du gi ham i findeløn.

ABEL

smilende. I findeløn? Vil hr. Antonio drikke et glas champagne, da der allikevel ikke blir noget av festen?

JULIE

Ja! Du nævnte før at jeg skulde drikke champagne. — — De vil, hr. Antonio. Ikke sandt?

EN TJENER

kommer. Vognen er forspændt.

ABEL

gir tjeneren en ordre.

TJENEREN

gaar stille.

De sætter sig.

ABEL

Vi tjener vore medmennesker paa forskjellig maate, hr. Antonio.

ANTONIO

Tjener?

ABEL

Nu ja! Tjener er kanske galt. — For igrunden utvikler vi os jo kun selv, nyder i frihet det som er vor inderste trang, nyder det at leve i vor skjønne tid. Der er hos os begge noget aktivt som vi maa tilfredsstille, *med smil til Antonio* selv om det ogsaa samtidig skulde komme vore medmennesker tilgode. —

TJENEREN

er kommet med champagne og frugt.

ABEL

Det er mig kjært at se Dem, hr. Antonio — en saa berømt mand i vort hus. Og det glæder mig end mere at se den glæde som det har forvoldt min unge frue. *De drikker; halvhøit til Julie.* Du ser stolt og fri og glad ut, og du taler saa høit og muntert!

TJENEREN

kommer igjen. Vognen er der.

ABEL

Hent min mappe inde i mit soveværelse.

TJENEREN

gaar ind i Abels soveværelse.

ABEL

Men du har ikke klædt dig om. Og kanske heller ikke pakket. — Ja, da maa jeg reise alene. Iovermorgen tidlig kommer jeg altsaa hjem. Farvel. Undskyld, hr. Antonio. Nei, bli da sittende. Det vil glæde min hustru. Drik min skaal, Julie — for av mig har du faat perlerne. Jeg har hele tiden holdt paa at du iaften skulde nyde hr. Antonios selskap, og jeg foreslog champagne som findeløn. Farvel. *Han hilser venlig og gaar fulgt av tjeneren.*

De staar en stund. Antonio ser først paa døren hvor Abel gik ut, saa ser han paa Julie. Litt efter sier

ANTONIO

Tror han vi er oldinger eller barn.

Liten pause.

JULIE

stille, adspredt. Hvorfor skulde han mistro os?

ANTONIO

Hvorfor skulde han tro os?

JULIE

ler plusselig og uvilkaarlig.

ANTONIO

Ja! Er ikke jeg en mand? — Er ikke du skjøn og — elsker mig?

JULIE

uten at se paa Antonio. De vilde aldrig gaa fra mig — og la mig alene med en fremmed.

ANTONIO

Nei! *Gaar mot hende.*

JULIE

Ja, De er en mand!

ANTONIO

omfavner hende voldsomt. Er han ikke?

JULIE

svarer ikke.

ANTONIO

ler. Er han ikke?

Mørkt.

ABEL

kommer sagte ind med haandlygte. Man ser hans venlige, alvorlige ansigt. Han ser paa bordet, nikker og smiler. Han gaar op til Julies dør, hvor han et øieblik lytter. Saa gaar han tvers over scenen ned mot sin egen dør. Stanser plusselig. Holder lygten op over hodet og ser sig om i stuen. Nei, der var ikke noget, vil gaa videre, men gaar allikevel op mot Julies dør igjen. Han kommer til at støte til en stol. Staar og lytter, om noget skulde ske paa grund av den støi som stolen gjorde. Han farer plusselig frem, stanser like saa plusselig. Hænderne falder slappe ned. Han virrer et par ganger hjælpeløst med hodet. Derpaa hurtig ut paa balkonen, i hvis nærhet han var kommet.

ANTONIO

kommer litt efter ind fra døren i bakgrunden. Han er ikke fuldt paaklædt. Han har en kandelaber i haanden og ser sig flygtig om. Nei, du tok feil, — der var ingen. *Gaar ind igjen.*

ABELS

ansigt var at se mellem balkon-portièrerne. Nu kommer han ind, blek og vaklende. Da han staar foran den store lænestol

i forgrunden, sætter han sig i den. Han sætter natlygten paa gulvet foran sig. Han sitter bøiet. Han slaar sig kraftløst nogen ganger paa knæet. Aa, nei da! Aa, nei da! Aa, nei da! *Døren gaar op og*

ANTONIO

kommer ind. Han vender sig i døren, blir staaende og ser derind.

JULIE

indefra. Hvad er det?

ANTONIO

Nei, bli staaende slik. Med armen hævet høit. Bli staaende. Alt er nyt ved dig. Ja smil! Alle de andre er én. Du er tusen.

ABEL

lytter og lytter.

ANTONIO

gaar frem til bordet, sætter kandelabren fra sig. Halvmørkt. Han skjænker champagne i et glas.

ABEL

tænker paa noget som plusselig falder ham ind. Lydløst lukker han op en kasse som staar paa et litet bord foran ham. Han tar frem en pistol. Ser om den er ladd.

Pause.

JULIE

indefra. Tænk om det hadde været ham.

ANTONIO

rolig smilende. Ja.

JULIE

Men han kommer ikke.

ANTONIO

Nei! — *Litt efter.* Med en pistol i haanden?

JULIE

kommer fort i døraapningen. Skyt først.

ABEL

der gaar et ryk igjennem ham. Han lægger pistolen sagte væk.

ANTONIO

omfavner Julie voldsomt. Elsker du mig?

JULIE

Ja, ja, ja, ja, ja!

ABEL

smiler. Later derpaa som han sover. Later som han drømmer, farer op. Later igjen som han sover, puster regelmæssig som en sovende.

Nu skinner der lys paa Antonio og Julie fra kandelabren. Paa gulvet foran Abel lyser den lille haandlygten.

ANTONIO

sætter sig ved bordet. Julie sætter sig paa hans fang. Antonio hæver sit glas høit. Hun ogsaa. De drikker. De ser paa hinanden i lang tid. Hvor gult dit bryst lyser. Det lyser sig frem av alt halvmørket omkring os. *Plusselig.* Du ser ut som Rembrandts kvinde. *Kysser hende paa brystet.*

JULIE

Hvem ser jeg ut som?

ANTONIO

Skaal for alle øieblik! *De drikker og ser paa hinanden.*

JULIE

Elskede. Der e r en prins i alle eventyr. *Trækker frem en kvist av en syrengren som hun har i sit tøi.* Skriv paa mit bryst at du elsker mig.

ANTONIO

Med hvad?

JULIE

Med denne.

ANTONIO

Nei, den kan jeg ikke skrive med.

JULIE

Jo, du kan.

ANTONIO

Nei.

JULIE

Vil du ikke?

ANTONIO

Nei.

JULIE

smilende. Maa e'n være herre?

ANTONIO

Ja, én maa være herre.

JULIE

Du er alvorlig naar andre smiler — og du smiler naar andre er alvorlige. *Smilende.* Mon det er derfor du har saa let ved at herske over menneskene.

ANTONIO

leende. Der er ingen omvei i dig. Du spør om det du vil vite. *Kysser hende.* Alt? Alt?

JULIE

Ja — alt!

ANTONIO

Alt, saa hjernen dirrer. — Hele dit legeme?

JULIE

Ja, ja. Du gir mig jo dit.

ANTONIO

Hvad sier du?

JULIE

rolig. Du holder saa fast om mit hjerte at det aldrig mere faar sove.

ANTONIO

Og dine minder?

JULIE

Jeg har glemt dem og tar dem aldrig frem, saalænge du stirrer — stirrer, *kysser ham* stirrer som en panter ind i mine øine.

Pause.

ABEL

har under de siste replikker tat pistolen, holder den et øieblik op foran panden, ryster paa hodet og smiler. Han reiser sig ganske rolig. Han holder pistolen i haanden.

JULIE

farer op.

ANTONIO

reiser sig stivt og stirrer paa pistolen.

ABEL

Vi maatte kjøre med ekstratog hjem. Banelegemet var glidd ut. *De ser paa ham; derpaa sier han.* Ingen kom til skade.

JULIE

Hvad — har — det — med dette at gjøre?

ABEL

Jeg mener, jeg kom ikke for at lure.

JULIE

rasende. Hvad har det med dette at gjøre? *Peker.* Han og jeg!

ANTONIO

der er kommet paa siden av Abel, griper hastig efter pistolen, men faar ikke fat i den.

ABEL

Naa den! *Lægger den smilende langt væk. Derpaa sier han høit og alvorlig.* Hverken knaldet eller blod kan hjælpe mig, for jeg føler der er større sorger. *De ser paa hverandre. Endelig bryter han tausheten.* Ja, saaledes føler jeg det. — Og jeg synes at hvert menneskes sjæl er som en ø, og at enhver bro staar for fald, og at det er glæde at dyrke sin ø. Stormen og stjernerne og evigheten faar mig til at tænke, og jeg føler derved, men kommer to menneskers sjæle sammen, da maa den ene vente paa den andre, og undertiden maa ogsaa den andre vente, og de blir staaende og kommer ikke videre. Men naar to menneskers legemer kommer sammen, er det som at lukke for det hellige og kaste nøklen væk. Saa synes jeg. Og jeg handler derefter. Hvorfor skulde jeg late anderledes end jeg føler?

JULIE

ser paa ham og ler plusselig.

ABEL

mildt. Ler du?

JULIE

Ja, jeg ler. *Ler stærkere.*

ABEL

Hvorfor?

JULIE

Og du spør hvorfor? Du som bare kan elske alle verdens sjæle. Men ikke en kvinde! Ikke mig!

ANTONIO

stærkt og strengt. Julie!

JULIE

vender sig lynsnart mot Antonio. Har du medlidenhet med aanderne? Tar du parti for ham? Gaar du over — saa gaa! Gaa, gaa, gaa!

ANTONIO

spakere. Julie.

JULIE

Gaa, gaa, gaa.

ANTONIO

kjærlig. Vil du jeg skal gaa?

JULIE

svarer ikke.

Antonio og Julie ser paa hverandre. Ser derpaa væk fra hverandre.

ABEL

sier stille og mildt ironisk til Antonio. En skal være herre! *Gaar hen mot balkonen, stanser, tænker sig om; vender sig til Antonio.* De kom da ikke fra balkonen?

ANTONIO

Jo.

ABEL

med et svakt smil som av et minde. Gjorde De! *Han tar portièren fra. Man ser det lysner. Han kommer raskt tilbake til de andre; stærkt.* Husker du den morgen, da vi knælte og takket fordi vi hadde naadd det vi inderligst ønsket. Nu har vi jo ogsaa naadd det vi ønsket. Du og han og jeg. *Litt efter, da ingen svarer.* Men kanske vi ikke føler os saa taknemlige, naar vi har faat alt det vi vil —

Et vindpust slaar balkondøren op. Solen bryter frem. Det blafrer i lysene.

ABEL

hen mot balkonen, stanser. Se, solen staar op. Jeg vil følge stille i dens spor. *Ut paa balkonen.*

Antonio og Julie staar lyttende og stirrende mot balkonen. Pause.

JULIE

tar Antonios haand, hviskende. Har du civilisert kjærligheten ut av dit legeme?

ANTONIO

fremdeles stirrende efter Abel; uten at vende sig griper han i hendes haar, saa hun uvilkaarlig maa vende hodet opad. Nei!

ABEL

kommer raskt tilbake, mot utgangsdøren. Vender sig. Sier stille. Hvad er denne sorg mot at jeg engang skal dø. *Gaar.*

ANTONIO

sætter sig med haanden under kinden.

JULIE

ser let smilende mot døren, ser derpaa hen paa Antonio. Hvisker endelig: Elskede!

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 13 07 06 14 016 7

